

בתי המשפט

002134/06 ת"פ		בבית המשפט המחוזי בירושלים	
14/05/2009		כבוד השופטת אורית אפעל-גבאי	בפני

בעניין:**מדינת ישראל**באמצעות פרקליטות מחוז ירושלים
ע"י ב"כ עו"ד שגיא אופיר**המאשימה****- נגד -**

1. חיים ניימן ת"ז 27163211
 2. ישראל גלבך ת"ז 58732702
 3. מיכאל דרגן ת"ז 32285132
- ע"י ב"כ עו"ד אריאל עטרי

4. משה כהן ת"ז 031470065
- באמצעות הסניגוריה הציבורית
ע"י ב"כ עו"ד ודים שוב

הנאשמים**הכרעת דין**

1. ביום 9.4.06, סמוך לשעה 04:30, לפני חג הפסח תשס"ו, מצא את מותו שמעון יצחק אלגריסי ז"ל (להלן: **המנוח**) בתאונה שאירעה במקום עבודתו במחסן המרכול מפעל החסד שערי עזרה בע"מ שבירושלים, עת נפל לקרקע ממשטח עץ שהיה מונח על קלשוני מלגזה, שהיו מורמים לגובה. המאשימה סבורה כי הנאשמים, בעלי תפקידים במרכול, אחראים בפלילים למותו של המנוח בתאונה מצערת זו והגישה נגדם כתב אישום, שלבירוורו מוקדשת הכרעת דין זו.

כתב האישום

2. על-פי האמור בכתב האישום, נאשם 1 הוא הבעלים של המרכול שערי עזרה (נראה, כי הכוונה היא לכך שנאשם 1 הוא בעל השליטה בחברת מפעל החסד שערי עזרה בע"מ המפעילה את המרכול) (להלן: **המרכול**). במרכול חנות לממכר מוצרים שונים ומחסן. נאשמים 2 ו-3 שימשו כמנהלים במרכול והיו אחראים, בין היתר, על קליטת עובדים וחלוקת משימות במהלך שעות העבודה במחסן המרכול. נאשם 4 היה עובד המרכול, ובמסגרת תפקידו הוטל עליו לנייד מוצרים מן המחסן לחנות המרכול. על-פי האמור בכתב האישום, נאשמים 1-3 לא הדריכו את העובדים אודות הסיכונים הכרוכים

בעבודה, לא הקפידו על מילוי הוראות בטיחות שונות ולא סיפקו לעובדים אמצעי מיגון ואביזרי בטיחות הנדרשים למילוי תפקידיהם, כולל טיפוס למקומות גבוהים. כל זאת, בניגוד לדין. במסגרת פעילות המרכול נעשה שימוש במלגוזות לשינוע מוצרים במחסן ומן המחסן לחנות. נאשם 4 נדרש על-ידי מנהליו הישירים, נאשמים 2 ו-3, להפעיל מלגזה במסגרת עבודתו, על אף שלא היה לו רשיון נהיגה, וממילא לא הוסמך לנהוג במלגזה. בין יתר השימושים שנעשו במלגוזות במסגרת פעילות המרכול, נהגו העובדים, ובהם נאשם 4, להשתמש בשיני המלגזה, שעליהן הונח משטח, כאמצעי להרמת עובדים, לצורך הורדת סחורה שאוחסנה במדפים גבוהים במחסן. נאשמים 1-3 ידעו על נוהג זה ולא עשו להפסקתו. לעיתים נדרשו עובדים על-ידי נאשמים 2 ו-3 האחראים עליהם להרים את חבריהם כמתואר לעיל. כמו כן, נאשמים 1-3 לא דאגו לצייד את העובדים שהורמו באמצעי מיגון אישיים. עד ליום 30.1.06, שאז נערכה השתלמות והסמכה להפעלת מלגזה לעובדי העסק, הופעלו המלגוזות שבמרכול על-ידי העובדים בלא שהוכשרו והוסמכו לכך כדין. בהשתלמות השתתפו נאשמים 2 ו-3. גם נאשם 4 השתתף, אך לא הוסמך, שכן לא החזיק ברשיון נהיגה. במהלך ההשתלמות הובהר למשתתפים, כי אין להרים אדם באמצעות מלגזה אלא אם כן נעשה שימוש בסל הרמה תקני. במרכול לא היה סל הרמה. לאחר ההשתלמות ניסה נאשם 2 לפעול לרכישת סל הרמה, אך בהמשך חדל מכך. למרות זאת, המשיכו נאשמים 1-3 לאפשר הרמת עובדים באמצעות מלגזה – ללא סל הרמה – כחלק משגרת העבודה במרכול.

על-פי כתב האישום, ביום 9.4.06, לפנות בוקר, שימש נאשם 3 אחראי משמרת במחסן באותה עת עסקו נאשם 4, שנהג במלגזה, והמנוח בהעברת חומרי ניקוי מהמחסן לחנות. נאשם 3 האיץ בנאשם 4 ובמנוח לסיים את המשימה עד השעה 05:00. נאשם 4 הרים את המנוח באמצעות מלגזה שמספרה 32/277 (להלן: **המלגזה**), אשר אינה מותאמת לשאת סל הרמה תקני. נאשם 4 הרים את המנוח כאמור באמצעות משטח שהונח על שיני המלגזה, על-מנת לאפשר למנוח להוריד סחורה ממדף הנמצא בגובה 6 מ' מעל רצפת המחסן. נאשם 4 עשה כן למרות מודעותו לסכנה הכרוכה בכך. נאשם 3 ראה את המנוח כשהוא ניצב על משטח שהורם באמצעות מלגזה לגובה של 5 מ'. נאשם 3 לא העיר לנאשם 4 ולמנוח, אלא האיץ בהם לסיים את עבודתם. דקות ספורות לאחר מכן, סמוך לשעה 04:30, נפל המנוח מן המשטח, בעת שרכן אל עבר המדף העליון, ונחבט ברצפת המחסן. כתוצאה מן הנפילה מת המנוח.

נאשם 1 מואשם בעבירה של גרם מוות ברשלנות, לפי סעיף 304 [לחוק העונשין](#), התשל"ז-1977 (להלן: [חוק העונשין](#)), בכך שכבעל המרכול נמנע מלהפעיל מערך להדרכת העובדים בנושאי בטיחות ובדבר מניעת סיכונים הכרוכים בעבודה; נמנע מלפעול להפסקת הנוהג הנפסד של הרמת עובדים באמצעות משטחים המונחים על שיני מלגזות, חרף הסיכון הנשקף מכך; נמנע מלספק אמצעי מיגון אישיים לעובדים הנדרשים לעלות לגבהים; נמנע מלקבוע או לברר באלו תנאים מופעלות המלגזות ומי רשאי להפעילן; ונמנע מלבקר בתכיפות במחסן, במיוחד בתקופת עומס, על-מנת לעמוד מקרוב על כשלי בטיחות אפשריים ולפקח על המנהלים הכפופים לו במטרה להקטין סיכונים אפשריים. נאשמים 2-4 מואשמים בעבירה של הריגה, לפי סעיף 298 [לחוק העונשין](#). כלפי נאשמים 2 ו-3 נטען כי גרמו למותו של המנוח בהימנעותם מלאסור הרמת עובדים באמצעות מלגזות וללא סל הרמה תקני ובדרישתם מעובדים לעשות כן מעת לעת חרף ידיעתם כי הדבר אסור; ואילו כלפי נאשם 4 נטען, כי גרם במעשה אסור למותו של המנוח.

כמו כן, מואשמים נאשמים 1-3 בעבירה של אי מסירת מידע והדרכת עובדים, עבירה לפי תקנה 15 [לתקנות ארגון הפיקוח על העבודה \(מסירת מידע והדרכת עובדים\)](#), התשנ"ט-1999 (להלן: [תקנות ארגון הפיקוח על העבודה](#)). נאשם 4 הואשם גם במספר עבירות של מעשה פזיזות ורשלנות, לפי סעיף 338(א)(1) [לחוק העונשין](#), ואולם ב"כ המאשימה חזר בו מאישום זה (בעמ' 243 לפרוטוקול), ולכן יש לזכות את נאשם 4 ממנו.

תשובות הנאשמים לכתב האישום

3. נאשמים 1-3 הגישו תשובה כתובה לאקונית לכתב האישום, במסגרתה כפרו בחלק הארי של עובדות כתב האישום. חשוב לציין, באשר להשתלמות להפעלת מלגזות שנערכה ביום 30.1.06, כי נאשמים 2 ו-3 מודים "שהובהר שאין להרים בני אדם במלגזה, שניתן להרים באמצעות סל הרמה וכי סל כזה לא היה במקום".

גם נאשם 4 השיב לכתב האישום בכתב. בתשובתו נאמר, כי התקבל לעבודה במרכול מחוסר ברירה, שכן לא מצא עבודה אחרת ומשפחתו היתה במצב כלכלי קשה ביותר. נאשם 4 הצטווה על-ידי נאשמים 2 ו-3 להשתמש במלגזה כמתואר בכתב האישום, כאשר הובהר לו שאם לא יעשה כן לא יוכל להמשיך לעבוד. לנאשם 4 לא נאמר, כי אסור להפעיל מלגזה ללא רשיון נהיגה, ולאחר שעבר הדרכה ביום 30.1.06 הבין כי

הוסמך להפעיל מלגזה. במהלך ההדרכה, שהיתה קצרה ביותר, אכן נאמר שיש "מתקן מיוחד שמותר לעלות עליו, אך לא נאסר במפורש שימוש במלגזה עד שיורכב עליה מתקן". אשר לנסיבות התאונה, נאשם 4 הרים את המנוח בהתאם להוראות נאשם 3 ולבקשתו של המנוח. הנאשם לא ידע, כי המלגזה אינה מותאמת לנשיאת סל תקני. המנוח נפל מן המלגזה בעת שהיתה במצב עצירה, והנאשם אינו יודע כתוצאה ממה נגרם מותו.

מלגזה - מהי

4. לפני שנפנה לסקירת הראיות, נאמר מילים אחדות אודות המלגזה. מלגזה מוגדרת [בתקנות הבטיחות בעבודה](#) (הרמת בני אדם במלגזות), התשמ"ג-1983 (להלן: [תקנות הבטיחות בעבודה](#)) כ"מכונה להרמת משאות באמצעות מזלג, הנעה שלא על פסים, לרבות טרקטור המצויד בתורן הרמה". תיאור מפורט יותר של מלגזה נמצא בפסק הדין ב-דיון נד 1-8 (ארצי) [אביבית למסחר בע"מ נ' מדינת ישראל](#), פד"ע כו 438, 442 (1994), כדלקמן:

"מה היא 'מלגזה'?"

12. 'מלגזה' היא עצם אשר יש לו בראש ובראשונה הגדרה מילונית. ההגדרה [ה]מילונית של 'מלגזה' במילון אבן-שושן היא 'מכונת הובלה המצוידת בהתקן דומי-מלגז להרמת משאות'. המונח 'מלגז' מוגדר כ'קלשון בן שתיים, שלוש או ארבע שיניים, המשמש בעיקר לזרות תבואה או לגבוב שיבולים פזורות'.

המונח 'מלגזה' נכלל גם ברשימת המונחים שבמילון למונחי חקר העבודה, אשר אושר על ידי האקדמיה ללשון העברית, בהתאם לסעיף 10 [לחוק המוסד העליון ללשון העברית](#), התשי"ג-1953 (ילקוט הפרסומים התשל"ג, בע' 1993), כדלקמן:

מלגזה – fork (lift) truck – כלי רכב לניטול חומרים, המשמש להעברה, להרמה ולהערכמה של חומרים, על פי רוב ע"ג דרגשים."

על-פי [תקנות הבטיחות בעבודה](#) אסור להרים אדם באמצעות מלגזה אלא בסל שמקיים אחר התנאים הקבועים בתקנות אלה. "סל" מוגדר כ"משטח או מכל המיועד לשמש להרמת בני אדם, המותקן על המזלג". התקנות קובעות את מידות רצפת הסל, גובה המעקות שמסביבו, התקנתם של מוטות לאחיזת יד וכדומה. חשוב לציין, כי לא ניתן להתקין סל הרמה על כל מלגזה ונדרשת התקיימותם של שורה של נתונים ובהם

משקל נגדי של המלגזה וכושר הרמה מותר של 1800 ק"ג לפחות (תקנה 3 לתקנות [הבטיחות בעבודה](#)). אין חולק, כי נתוני המלגזה בענייננו לא איפשרו הרכבת סל הרמה.

הראיות

5. מיד עם קרות התאונה הוזמן למרכול אמבולנס של מד"א ונקבע מותו של המנוח. בדוח שערך צוות מד"א (מוצג ת/4) נאמר כי המנוח נמצא מוטל בתוך שלולית דם עם **"פגיעת ראש מדממת מהראש, דימום מהאף והאוזניים"**. ממצאים דומים בדבר חבלת ראש קטלנית כתוצאה מנפילה מגובה מופיעים גם בהודעת הפטירה (מוצג ת/3). כמו כן הגיעו למקום, בערך בשעה 05:00, השוטרים אוריאל אליהו וחוקרת משרד העבודה מירה זליגר.

6. מירה זליגר (להלן: **זליגר**) היא מפקחת בטיחות, סגנית מפקח עבודה אזורי של האגף לפיקוח על בטיחות בעבודה במשרד התמ"ת. זליגר ביקרה במרכול בימים 9.4.06 ו-10.4.06 וערכה שני מסמכים: דוח חקירת תאונת עבודה, מיום 13.6.06, אשר הוגש במסגרת תעודת עובד ציבור (מוצג ת/5), ודוח ביקור, מיום 24.4.06, אשר כולל פירוט בדבר ליקויי בטיחות שונים שנמצאו במקום ודרישה מפורטת לתיקונם (מוצג ת/6). על-פי האמור בדוח ת/5 המדובר במרכול המשמש את הציבור הדתי הכולל שני מבנים: חנות ומחסן, המרוחקים זה מזה כ-30 מ'. המרכול קיבל רשיון עסק מעיריית ירושלים, אך לא קיים בו מערך בטיחות. עוד נאמר בדוח, כי מועסקים במקום כ-30 עובדים והוא פועל 24 שעות ביממה. בשעות היום מתקבלת סחורה שמגיעה במשאיות מספקים, נפרקת בחצר ומועברת למחסן באמצעות מלגזה, לשם אחסון. המחסן משתרע על שטח של כ-200 מ"ר, מחולק לשלושה אזורים לפי סוגי הסחורה, ובו טורים של מדפים בשלוש קומות בדרך כלל. הסחורה מגיעה על משטחי עץ ומונחת על המדפים במשטחי העץ המקוריים או ללא המשטחים. בשעות הערב והלילה מעבירים סחורה מן המחסן לחנות על-פי הצורך, ובאופן זה מכינים את החנות לפעילות ביום שלמחרת. במקום פועלות שלוש מלגזות. המלגזה שממנה נפל המנוח היא מלגזה חשמלית. זליגר ציינה כי גובה טור חומרי הניקוי שבו ארעה התאונה הוא 6 מ', בשלוש קומות, כאשר במדף העליון הסחורה מאוחסנת ישירות על המדף, ללא משטח עץ. זליגר פירטה בדוח 5/ת את ממצאי הבדיקות שנערכו במקום, ולפיהם המלגזה נבדקה על-ידי בוחן תנועה ונמצאה תקינה; המלגזה נבדקה גם על-ידי בודק מוסמך (מהנדס) ולא נמצאו בה ליקויים; על תורן המלגזה קיימות מדבקות שעליהן ציור האוסר הרמת אדם על

המלגזה; כושר ההרמה של המלגזה אינו מאפשר התקנת סל; במחסן נמצא סולם יחיד (אשר צולם – מוצג ת/8) שגובהו אינו מאפשר להגיע למדפים העליונים. הדוח כולל גם מידע שנלמד מהודעות שגבו השוטרים במקום בדבר אופן השימוש במלגזות במרכול דרך כלל ונסיבות התאונה בפרט, כמו גם ההשתלמות בהפעלת מלגזות שנערכה מספר חודשים לפני כן. עניינים אלה הם בבחינת עדות שמיעה ונתייחס אליהם להלן מתוך עדויות מכלי ראשון.

בעדותה של זליגר בבית המשפט נוספו הפרטים הבאים: זליגר הסבירה כי מדדה את גובה המדף העליון (6 מ') באמצעות מטר עשוי מתכת, שהיה פתוח, אשר נתפס בקצה המדף, לאחר מספר נסיונות של זליגר לקפוץ לגובה ולהטילו כדי שיתפס שם (בעמ' 28). כאשר עומתה זליגר עם הקושי שבמדידת גובה של 6 מ' באופן זה, ללא כל עזרים, על-ידי אדם שגובהו 1.56 מ' (שם, בשורה 15), אמרה כי **"עובדה שהצלחתי"** (שם, בשורה 28). אשר לסולם שנמצא במחסן, חזרה זליגר על האמור בדוח ת/5 כי מצאה סולם אחד, שהונצח במוצג ת/8, אשר **"בקושי מגיע לקומה השניה של המדפים ובכלל לא היה מגיע לקומה האחרונה"** (בעמ' 23, שורות 21-22). זליגר ציינה, כי חלק מהמדפים במחסן היו כפופים בשל כך ש**"קיבלו מכות"** על ידי המלגזות, אך לא יכלה להתייחס למדפים קונקרטיים (בעמ' 38, שורות 21-22). בעדותה של זליגר עלה נתון נוסף, בעל חשיבות, שאינו מצוי במישרין בדוח שערכה, כי בהגיעה למקום עמדה המלגזה בטור סמוך **"עם משטח עץ על הקלשוניס, ועל המשטח היו מונחים קופסאות של סחורה שבדיוק צולמה בלוח הצילומים בתמונה מס' 3, קופסאות בצבע לבן על המדף האחרון, השלישי. מזה בעצם כבר היה ברור שזה החפצים שהמנוח הוריד מהמדף... מדובר באותו סוג סחורה ולכן הבנתי שהמנוח פרק סחורה מהמדף אל המשטח שהיה מורכב על קלשוני המלגזה"** (בעמ' 22, שורות 27-30 – עמ' 23, שורות 3-5). זליגר הצביעה במוצג ת/7 (שלושה צילומים שצילמה במקום), בצילום 3, על החלל החסר בקופסאות הלבנות שעל גבי המדף העליון ואמרה כי ראתה את הקופסאות האלה מונחות על משטח העץ שהונח על קלשוני המלגזה. בעדותה ציינה, כי היו אלה קופסאות קלות. זליגר לא זכרה בדיוק מה היתה הסחורה שנמצאה בהן ואמרה, כי לא היו אלה חומרי ניקוי, אלא **"כפפות או משהו"** (בעמ' 32, שורה 8; וראו גם: בעמ' 39, שורות 5-9). זליגר ציינה, כי שתי הדרכים המשמשות להורדת סחורה המאוחסנת במקום גבוה – סולם או מלגזה וסל הרמה תקני – הן **"אפשריות וגם מאושרות"** (בעמ' 41, שורה 3). כאשר המדובר בסחורה כבדה יש עדיפות לשימוש במלגזה, ואילו כאשר מדובר בסחורה במשקל קל,

שתי האפשרויות טובות "וכל אחד יכול לבחור מה שיותר נוח לו אישית" (שם, בשורה 11). מעדותה של זליגר התברר, כי לאגף הפיקוח על הבטיחות בעבודה לא הגיע דיווח על פתיחת המרכול כמתחייב על-פי החוק, ולכן לא נערכו במקום ביקורות בטיחות עד למועד התאונה.

עוד יש לציין, כי זליגר אמרה בעדותה שראתה כי השוטרים שהיו במקום תיעדו את הזירה במצלמת וידאו וכי ראתה גם צילום שנעשה על-ידי המשטרה של טביעת נעלו של המנוח על גבי משטח העץ שהונח על קלשוני המלגזה (בעמ' 30). חומר הראיות אינו כולל את שני אלה (לא סרט וידאו ולא צילום של טביעת נעל). אוסיף, כי גם במזכר שערך השוטר אוריאל אליהו מצוינת העובדה כי נראו "סימני פסיעה" של המנוח על גבי משטח המלגזה. זאת ועוד. משטח העץ שהונח על קלשוני המלגזה לא צולם. המלגזה תועדה בצילומים רבים (צילום אחד ביום 9.4.06 – תמונה 1 ב-ת/7, וצילומים נוספים ביום 10.4.06 – מוצג ת/1), אך אין בחומר הראיות אף צילום של המשטח.

7. ביום 10.4.06 ביקרו במרכול בוחן התאונות דוד שפיר (אשר בדק את המלגזה ומצא אותה תקינה), זליגר וכן השוטרים דנה אליהו ואלי אליהו.

דנה אליהו (עם אלי אליהו) הגיעה למחסן במטרה לאסוף ראיות, בהנחיית זליגר. במסגרת פעולות הסריקה במחסן – לאחר שהגיע למקום נאשם 1 ועימו – נמצא סולם עץ אחד, נמוך, המתועד במוצג ת/8. דנה אליהו הדגישה, כי סרקה עם נאשם 1 את המחסן כולו, אך נמצא רק סולם אחד (בעמ' 96, שורות 24-22). דנה אליהו הוסיפה: "אומר אפילו יותר מזה: אחרי שהסולם היחידי שמצאנו זה הסולם הקטן, שאלנו אותם [את נאשם 1 ואחיו]: איפה עוד סולמות והם לא הראו לנו אותם. אני לא זוכרת לומר את התשובה הספציפית אבל הם לא הראו לנו אותם. השאלה הזו היתה במקום" (בעמ' 96, שורות 5-3). לאחר מכן התבקש נאשם 1 למסור מסמכים שונים (כרטיסי עובדים, תלושי משכורת וכו'). נאשם 1 חיפש מסמכים אלה במשרדו, בנוכחות החוקרים, ומשלא מצאם התקשר לנאשם 2 וביקש ממנו פרטים אודות מיקום המסמכים הרלבנטיים. באותה שיחה לא ביקש נאשם 1 מנאשם 2 מידע אודות הסולמות שבעסק (בעמ' 99, שורות 8-3). גם אלי אליהו התרשם כי הסולמות במחסן היו נמוכים "לפי האבחנה שלי שהיא לא מקצועית, שאין סיכוי להגיע איתם לקומה השלישית להניח שם ארגזים" (בעמ' 101, שורות 26-25), אם כי בחקירתו את נאשם 2 ציין לפניו כי נמצאו שני סולמות במחסן. אלי אליהו לא זכר פרטים רבים במועד

מסירת העדות ולדבריו שימש כחוקר צעיר לצד חוקרים ותיקים בצוות, כגון אבי בריקמן ודנה אליהו. יוער, כי אבי בריקמן העיד במשפט והתייחס בדבריו לנסיבות חקירתו של נאשם 4 על ידו.

8. בבית המשפט העידו ארבעה מעובדי המרכול: יהודה עמירה, יוסף הנדלסמן ורפאל באלס למאשימה, ויהונתן אברהם כרמל לנאשם 4.

יהודה עמירה (להלן: **עמירה**) משמש כמנהל מחסן. הוא עובד במקום מאז חודש יולי 2003 ועד עתה. עמירה עובד במחסן בשעות היום ותפקידו לקבל סחורה שמגיעה לחצר המרכול ולסדר אותה במחסן על גבי המדפים. עיקר עבודתו נעשית תוך שימוש במלגזה. לדבריו, נאשם 4 היה "לא סדרן למחסן אלא מהמחסן החוצה. את מה שאני מסדר למחסן משה [הנאשם 4] וסדרנים אחרים לוקחים מהמחסן סחורה לחנות" (בעמ' 69, שורות 21-23); נאשם 3 היה מקביל לעמירה בהיררכיה, ואילו עמירה עצמו היה כפוף ישירות לנאשם 2. את נאשם 1 ניתן היה גם לפגוש במחסן, אך "באופן כללי אני מקבל הוראות עבודה מישראל [נאשם 2]. אין לי קשר לנאשם 1" (בעמ' 71, שורה 28). אשר לנוהלי העבודה במחסן באמצעות המלגזה, אמר עמירה כי את רוב הסחורה פורקים למדפים העליונים על גבי משטחים, אך במקומות שאין גישה למלגזה, עורכים את הסחורה על גבי משטח המונח על קלשוני המלגזה ועובד המורם למעלה באמצעות המלגזה מסדר את הסחורה על גבי המדפים. "המלגזה יכולה להרים בגובה 4 מטר. שמים אותו על המשטח, שמים את הסחורה, מרימים וכשהוא מגיע למעלה הוא לוקח את הסחורה ביד מהמשטח ומניח על המדף" (בעמ' 66, שורות 26-28). עמירה ציין, כי השתדל להמעיט בהעלאת אנשים על גבי המלגזה, אך אחת למספר ימים היה חייב לעשות כן "במקום שלא היתה ברירה העלינו אנשים עם המלגזה" (בעמ' 71, שורות 18-19; וראו גם בעמ' 70, שורה 10 ואילך). אחד המקומות במחסן בו לא ניתן היה להגיע למדף העליון עם זרוע המלגזה ללא עזרת אדם שהורם על-ידי המלגזה ופרק ידנית את הסחורה, ממנה או אליה, הוא מקום התאונה. העד הצביע על גבי תמונה 3 במוצג ת/7, כי "זה אחד המקומות שאי אפשר להניח שם משטחים שלמים, אלא רק לפרק ידנית" (בעמ' 76, שורות 29-30). המדובר במקום המצוי בסיבוב, והמלגזה מסוגלת לנסוע רק ישר. עמירה ציין, כי החל לעבוד עם המלגזה שלושה חודשים לאחר שהתחיל לעבוד במחסן המרכול. חצי שנה לאחר מכן התברר לו כי יש צורך ברשיון להפעיל מלגזה וביקש מנאשם 2 לארגן השתלמות. כזכור, ההשתלמות התקיימה רק בחודש ינואר 2006. כאשר נשאל מדוע נהג ללא רשיון במשך זמן כה רב,

על אף שידע שנדרש רשיון, השיב: **"הפרנסה שלי. לא היתה לי ברירה"** (בעמ' 67, שורה 23). אשר להשתלמות אמר עמירה, כי נמסרו כללי בטיחות בהפעלת המלגזה ונאמר **"לא להרים אנשים בלי כלוב [סל]... אבל לא היה על כך שימת דגש בקורס. אבל המדריך אמר שצריכים להרים אנשים עם כלוב. לא היתה שימת דגש כמו: חייבים להרים עם כלוב"** (בעמ' 68, שורות 17-13). למרות זאת, לאחר ההשתלמות המשיכו להרים אנשים על משטחים **"כי לא היה לנו כלוב במקום העבודה. ולא היתה ברירה"** (שם, בשורה 21). למעשה, אחרי ההשתלמות לא היה כל שינוי בדפוסי העבודה תוך שימוש במלגזה, זולת קיומו של רשיון להפעלת מלגזה שקיבלו המשתתפים (בעמ' 78, שורות 27-26). עמירה הוסיף, כי לעובדי המחסן לא ניתנו תדריכי בטיחות, לא היה במקום אחראי על הבטיחות והעד עצמו הכתיב את כללי הבטיחות לצוות שעבד עימו. עמירה ציין, כי נאשמים 2 ו-3 ראו את הפרקטיקה של הרמת אנשים על גבי המלגזה, ונאשם 2 **"אמר לי הרבה פעמים: כשאתה מרים למעלה תשמור ביתר בטיחות במקומות הגבוהים"** (בעמ' 70, שורות 11-10). עמירה אמר, כי לא היה במחסן סולם שניתן היה להגיע עימו למדפים העליונים (בעמ' 69, שורות 28-27). עם סולם ניתן היה להגיע רק לגבהי הביניים, אך לא למדפים העליונים (בעמ' 81-80).

יוסף הנדלסמן (להלן: **הנדלסמן**) משמש כקופאי בחנות ועדיין עובד במקום. גם הנדלסמן עבר את ההשתלמות להפעלת מלגזה. לדבריו, נאשם 1 הוא בעל הבית והמנהל הכללי של המרכול ואילו נאשמים 2 ו-3 הם המנהלים בפועל.

הודעתו של רפאל באלס (להלן: **באלס**) מיום 9.4.06 הוגשה חלף חקירה ראשית (מוצג ת/11). גם באלס הוא קופאי. על-פי האמור בהודעה, נאשם 1 הוא הבעלים של המקום ונאשם 2 הוא המנהל.

9. העד יהונתן אברהם כרמל (להלן: **כרמל**) נקרא להעיד על-ידי נאשם 4. כרמל עבד במרכול במשך כשנתיים, היה ותיק מנאשם 4, ועזב את העבודה לאחר התאונה (ביום 10.5.06) ובעקבותיה. כרמל עבד בטור היין, במקביל לנאשם 4 שעבד בטור חומרי הניקוי, ושניהם היו מפעילי מלגזות. השניים עבדו בשעות הלילה ותפקידם היה לשנע סחורה מן המחסן לחנות. כך תיאר כרמל את מהלך העבודה: **"סידור העבודה הוא כזה: היו מגיעים המנהלים בלילה, ובגלל שהיינו האנשים הכי 'מקצועיים' (משה כהן ואני) היינו עולים על המלגזות ולוקחים את הילדים איתנו ומעלים אותם עם**

משטח. מורידים את הסחורה, הקרטונים שלמעלה, ומעמיסים את המשטח, מורידים אותו למטה, סוגרים אותו עם ניילון ולוקחים את המשטח לסופר. זה מה שהיינו עושים כל הלילה, היינו משמרת לילה, והיינו מעמיסים משטחים מהמחסנים לסופרמרקט לפי הדרישות של המנהלים – מיכאל וישראל. היינו עושים את זה כל הלילה, חוץ מהקווים שלנו, שגם כן היינו צריכים לעשות. לפעמים היה יותר עומס, יותר עבודה, יותר פועלים – אז היתה עבודה יותר רבה. הקצב היה רצחני" (בעמ' 221, שורות 11-3). העד הוסיף, כי "כולם עבדו כך. ראיתי שטיפסו ברגליים, אני בעצמי: לגמור את העבודה, הכל אפשרי. ב-10:00 בבוקר פותחים את המקום, הסחורה צריכה להיות בפנים. מטפסים ברגליים למדפים, אם המלגזה אינה פנויה, היו רק שתי מלגזות, אז אתה מטפס. יש עוד קו לעשות. ועושה את העבודה כמה שיותר מהר לפי דרישת המנהלים לגמור את העבודה מהר... ברגליים, על המדף. הכל אפשרי. הייתי זורק את הקרטונים מלמעלה למטה כאשר זה היה דבר קל, שלא נשבר. אבל למשל בין שזה דבר כבד היינו מבקשים עזרה, היינו עוזרים אחד לשני, לא היינו אגואיסטים" (בעמ' 222, שורה 29 – עמ' 223, שורה 12). ובמקום אחר: "יש את המלגזה, מניחים עליה משטח. המלגזן מעלה אותנו למעלה, והיתה לנו קשר עין עם המלגזן והיינו צועקים מלמעלה למטה, הוא היה עוצר, והיינו עוברים מהמשטח על המדף אם זה היה אפשרי, לקחת את הסחורה ולהניח על המשטח. ואם זה היה בלתי אפשרי, היינו נשארים על המשטח, לוקחים את הקרטון ומניחים על המשטח. היו מקרים שאני עשיתי אני מדבר על עצמי, שעליתי רק על השיניים של המלגזה, בלי משטח" (בעמ' 224, שורות 17-12). כרמל אמר, כי המנהלים, נאשמים 2 ו-3, הדריכו אותם כיצד לעבוד. כאשר נשאל אם נאשמים 2 ו-3 ביקשו ממנו להרים אנשים על המלגזה, השיב: "כל הזמן. מה זה ביקשו? זאת העבודה... בטח שהם ראו, הם היו בעסק" (בעמ' 227, שורות 8-6). אשר לסולמות שהיו במחסן, כרמל אמר כי היו "סולמות מאלומיניום וכל מיני שטויות" (בעמ' 224, שורות 25-24), אשר שימשו להחלפת מנורה בשירותים וכדומה, "אבל כדי לקחת סחורה מהמדפים? אין מצב. זה קטן, מי היה משתמש בזה?...?" (שם, שורות 28-27). אשר לסולם מעץ, אמר העד שהיה סולם "צ'וקומוקו", "שבור" (בעמ' 226, שורה 3). כרמל סיכם, כי היו שני סולמות אלומיניום ("שקונים בחנויות") ואחד מעץ, במצב שתואר (בעמ' 226, שורות 25-23). כרמל נשאל לגבי ההשתלמות בהפעלת מלגזה ואמר, כי זו היתה קצרה ביותר, כעשר דקות (בעמ' 222, שורה 3), ולדבריו לא דובר בה על הרמת אנשים במלגזה (העד לא זכר אם דובר או לא, ולבסוף אמר כי לא דובר על כך – בעמ' 229-228). בהקשר זה יש לציין, כי כרמל סיפר בעדותו שעבד בעבר בממ"ן (בשנת

(1986), ובמסגרת זו עבר קורס להפעלת מלגזה והצמידו אותו לאדם למשך חודש ימים כדי ללמוד את העבודה (עמ' 222, שורות 10-7). לדבריו, העבודה שם היתה "עולם אחר", והוסיף: "אני אישית יודע איך צריכים לעבוד. קיבלתי את התנאי הזה כדי לפרנס את עצמי. על זה אני מאשים את עצמי, יש לי ילדים לפרנס, ויש לי צרכים של יום יום ובגלל זה הורדתי את הראש. אבל מובן מאליו שאם הייתי אצל ממון והיו אומרים לי להרים אדם בלי הכלוב, הייתי תופס את האדם והייתי אומר לו: תעשה אתה" (בעמ' 229, שורות 25-22).

10. עדות נוספת שיש להזכיר היא עדותו של יעקב בריינר (להלן: **בריינר**), אשר העביר את ההשתלמות בהפעלת מלגזה במרכזל ביום 30.1.06. בריינר הוא בוחן מלגזנים מוסמך, העוסק בהדרכת נהיגה בסוגי רכב שונים מזה 40 שנה. על-פי המצב המשפטי במועד ההדרכה, יכול היה מי שבידו רשיון נהיגה מינימלי בדרגה 01, אשר עבר הדרכה ועמד בהצלחה במבחן תיאורטי ומעשי, לקבל רשיון להפעלת מלגזה. לדברי העד הוא נוהג להגיע למקום בו מתבצעת ההדרכה, לרשום את המשתתפים לאחר הצגת רשיון נהיגה ולארגן את המקום להרצאה, לרבות הצבת מלגזה המשמשת להדגמה. משך ההרצאה הוא כשעתיים וחצי – שלוש, לרבות מבחן מעשי. ההרצאה בנויה על סילבוס של משרד העבודה או המוסד לבטיחות ולגיהות וכוללת הוראות בטיחות שונות (בעמ' 44), לרבות בנושא הרמת בני אדם. "אין להרים אנשים על משטח במקום תחליף לסולם אלא אך ורק בסל הרמה תקנית שנבדק על-ידי בודק מוסמך אחת ל-14 חודש. יש מבנה תקני לסל המיוחד הזה שנבדק על-ידי איש מקצוע שהוא מהנדס מכונות שהוסמך על-ידי משרד העבודה לבדוק אביזרי הרמה, מכונות הרמה וסלי הרמה. עוד אציין שהדגשתי כי אין להרים במלגזה אפילו עם סל הרמה תקני אלא בתנאי שכושר הרמה של המלגזה הוא מעל 1800 ק"ג ואילך" (בעמ' 45, שורות 19-14). כך נהג בריינר לדבריו גם בהדרכה שהועברה בענייננו (ההדרכה לא הועברה במרכזל אלא בעסק סמוך, במשותף לעובדים של שני העסקים). העד ציין, כי מקום ההדרכה אמנם לא היה מסודר, אך ההדרכה ארכה כמקובל שעתיים וחצי עד שלוש, ולא פחות, כפי שעלה מדברי חלק מן העדים (בעמ' 58, שורה 25 – עמ' 59, שורה 5). "שלוש שעות מינימום, אם לא יותר מזה" (בעמ' 62, שורה 25). כאשר נשאל בריינר עד כמה הדגיש את האיסור להרים אנשים על המלגזה ללא סל הרמה, השיב: "הנוסח הוא כזה: **אסור להרים על משטח, יש להרים אנשים אך ורק בסל הרמה או בכלוב הרמה. זה הנוסח שלי. אין להרים אנשים מאחורה, מקדימה, ולא במשטח אלא בסל הרמה תקני...** כולם הבינו וכולם הפנימו. אני אמרתי את זה" (בעמ' 63, שורות 16-8). בריינר ציין, כי

הוא ער לכך שמי שמשותף בהדרכות שהוא מעביר לעיתים קרובות כבר נוהג בפועל במלגזה. ואולם, לדבריו, אין זה מתפקידו לדווח על נהיגה במלגזה ללא רשיון – "האם אני אשם בכך שהוא תירגל שלא כחוק? האם אני צריך לדווח בלי שראיתי שהוא תירגל? בוודאי שהוא תירגל" (בעמ' 61, שורות 5-6; בעמ' 55, שורות 3-5).

ברשימת העובדים שעברו הדרכה על-ידי בריינר, אשר נערכה על ידו (מוצג ת/10), נרשם שמו של נאשם 4 (המשתתף הרביעי), כולל מספר תעודת זהות, אך נמחק בקו. מאחר שלנאשם 4 אין רשיון נהיגה, לא מולאה בטופס העמודה המיועדת לרישום מספר רשיון הנהיגה. בריינר אמר, כי מחק את שמו של נאשם 4 מן הרשימה (בעמ' 48, שורה 22), אך לא זכר מתי. עוד ציין, כי גם אם נאשם 4 השתתף בהדרכה באופן כלשהו, אין לו רשיון מלגזון. "אני לא שוטר ולא גננת, אינני זוכר אם הוא עלה על המלגזה ובהתחכמות כזו או אחרת אמר לי אביא לך את הרשיון. אני בא בתורת מרצה ולא בא לעשות סדר" (בעמ' 49, שורות 5-7). ובמקום אחר: "יכול להיות שמשה כהן [נאשם 4] היה נוכח בכל הקבוצה הזאת ונרשם כאשר היה חסר לו מספר הרשיון נהיגה ונרשם כנוכח, אז זה לא שהוא עבר את הטסט אלא נרשם כנוכח עם V" (בעמ' 55, שורות 27-29).

גרסות הנאשמים

11. מנאשם 1 נגבו במשטרה שתי הודעות – ת/12, מיום 9.4.06, בשעה 17:49, ו-ת/13, מיום 20.4.06. מתוך עיון בהודעותיו של נאשם 1 מצטיירת התמונה הבאה: נאשם 1 פתח את המרכול בשנת 1999, באמצעות חברה בשליטתם של נאשם 1 ואשתו. עד שנאשם 2 החל לעבוד במרכול, שימש נאשם 1 כמנהל באופן אישי (ת/12, בשורה 26). בשנים האחרונות משמשים נאשמים 2 ו-3 כמנהלים בפועל והם אף אחראים על קבלת העובדים והדרכתם. "במשך השנים אני הצלחתי לצאת מהניהול הפנימי כשהבאתי אותם בהתחלה בשנים הראשונות הייתי יותר מעורב ולאט העברתי להם את כל הסמכויות" (ת/12 בשורות 4-6). ובמקום אחר: "...אני לא מעורב בניהול החנות ישירות עם העובדים שאפילו הם באו בטענה שאני לא אומר להם בקר טוב וזה עשיתי את זה כדי לתת גיבוי למנהלים... ושכל בעיה יפנו למנהלים ושאני לא יהיה אחראי כלפיהם" (ת/13, בשורות 13-15). על-פי האמור בהודעותיו, נאשם 1 הוא הקניין, מצוי בקשר עם הספקים וקובע את המחירים. תדירות הגעתו למרכול היא לעיתים פעם ביום ולעיתים פעמיים בשבוע, לפי רצונו. מידי פעם נכנס נאשם 1 גם

למחסן, בשעות הלילה, "עושה סיבוב רואה אם מסודר או לא והולך" (ת/12, בשורה 82).

אשר לאמצעי הבטיחות במחסן, אמר נאשם 1 כי "כשמגיעה אלי שאלה של בטיחות אני נותן OK והולך הלאה, אני לא מתקמצן" (ת/12, בשורות 56-57). בהמשך אמר, כי בנושאי בטיחות "אנחנו מאד קיצוניים שלא יעשו דבר שאינו [ב]בטיחותי ולכן אנחנו לוקחים עובדים לנסיון" (ת/12, בשורות 63-64). בכל הנוגע לשימוש במלגזה, אמר נאשם 1 כי לא ידוע לו שנעשה שימוש במלגזה להרמת אנשים למדפים הגבוהים ("לא ידוע לי לא שמת לי לב אני לא מסתובב הרבה במחסן" (ת/13, בשורה 58)). עוד אמר, כי הורדת סחורה מן המדפים הגבוהים צריכה להיעשות באחת משתי דרכים: להוריד את המשטח למטה ולפרוק ממנו; או, מקום שהסחורה מונחת ללא משטח, לטפס על סולם (ת/12, בשורות 105-107). לדברי נאשם 1, נקנו למחסן סולמות עץ עם תו תקן, אך לא ידע לומר מה גובהם. בכל הנוגע לטענה כי נאשם 4 עבד ללא תלוש משכורת, "בשחור", אמר נאשם 1, כי נאשמים 2 ו-3 נהגו למכור משטחים (משטחי עץ שעליהם הגיעה סחורה) בהיקף של כ-10,000 ₪ בחודש. פדיון מכירת המשטחים לא הוכנס להנהלת החשבונות של המרכול והיה במזומן "אצלם בכיס" (ת/13, בשורה 30). כסף זה שימש לפי שיקול דעתם של נאשמים 2 ו-3, לרכישת ציוד שאבד או נגנב וכן ל"פרוייקטים חדשים" כגון ארון ושולחן למשרד. בדיעבד התברר לנאשם 1, כי משכורתו של נאשם 4 שולמה מ"קופת" מכירת המשטחים.

בחקירתו בבית המשפט חזר נאשם 1 על כך ששימש כקניין של המרכול בעוד נאשמים 2 ו-3 ניהלו אותו באופן שוטף והפעילו סמכויות רבות, לרבות בעניינים כספיים (בהיקף של אלפי שקלים) ובנושאי בטיחות "עסקי אני מבצע, קניינות, רווחיות זה תפקיד שלי, אבל הניהול של העסק והפעלים זה הם" (בעמ' 120, שורות 26-27). נאשם 1 אישר, כי בינו לבין נאשמים 2 ו-3 אין דרגי ביניים (בעמ' 120, שורה 23). לדבריו, לא ראה אדם מורם על מלגזה (בעמ' 120, שורה 3; בעמ' 122, שורה 22). נאשם 1 ציין, כי הוא איננו בקיא בהפעלת מלגזות ולכן דאג להביא לעסק אנשי מקצוע, אשר ידריכו את העובדים "באופן חד משמעי, ויעשו טסטים לעובדים" (בעמ' 123, שורה 12, שורות 29-30). נאשם 1 אמר בעדותו, לראשונה וביוזמתו, כי ההשתלמות שהועברה ביום 30.1.06 לא היתה הראשונה – "אני מבקש להעיר כי בזמני עוד לפני שהמנהלים היו היה גם קורס הדרכה למלגזה ובו הבהירו את כל נוהלי הבטיחות. לא הייתי בקורס עצמו אבל כפי ששמעתי בקורס אז נאמר להם הכל. אצלנו בעסק היו

קורסים מספר פעמים, לפני האירוע, בשנים הקודמות" (בעמ' 116, שורות 11-14).
נאשם 1 לא זכר שנאשמים 2 ו-3 דיברו עימו על רכישת סל הרמה למלגזה (בעמ' 117,
שורה 8). גם במשטרה לא זכר שיחה בנושא זה (ת/13, שורות 77-76).

12. מנאשם 2 נגבו שלוש הודעות (ת/14, מיום 9.4.06, בשעה 14:44; ת/15, מיום 23.4.06;
ו-ת/16, מיום 25.4.06). במועד גביית ההודעות עבד נאשם 2 במרכז שלוש שנים ואמר
כי הוא עובד ביום ובלילה לסירוגין. אשר לאופן העבודה, לכל מלגזן יש עוזר, במידת
האפשר. הטור עליו הופקד נאשם 4, טור חומרי הניקוי, הוא הקשה ביותר בתקופה
שלפני חג הפסח, ולכן כל מי שיכול עוזר לו (ת/14, בשורה 73). אשר להרמת אנשים על המלגזה אמר נאשם 2: "אני פעם הערתי לאדם שעלה על
משטח פתוח על המלגזה וצעקתי עליו צעקות איומות בכלל שלא ישימו משטחים
פתוחים רק סגורים" (ת/14, בשורות 136-135). משטח סגור הוא משטח שכולל שני
משטחים של לוחות עץ מאורכים המחוברים ביניהם, כך שניתן "להשחיל" את
המשטח על קלשוני המלגזה, בעוד שמשטח פתוח מורכב ממשטח אחד, אשר ניתן רק
להניחו על קלשוני המלגזה. "משטח פתוח זה שלושה לייסטים ועל זה פלטה. משטח
סגור זה שלושה לייסטים ועל זה פלטה, אבל יש פלטה גם מלמטה. גם הפלטה זה
לא חתיכה אחת של עץ אלא לייסטים שמוצמדים זה לזה" (בעמ' 133, שורות 30-28).
נאשם 2 נשאל לגבי הרמת אדם, ולא סחורה, ואמר: "הראיתי לו כמה מסוכן כמה זה
מסוכן [במשטח פתוח] עם סחורה אז קל וחומר עם בן אדם שהוא לא סחורה הוא בן
אדם" (ת/14, בשורה 141). בהודעה ת/15 אישר נאשם 2, כי ראה אנשים המועלים על משטח והעיר על כך
(שם, בשורה 11). גם בהודעה ת/10, אמר כי "למי שראיתי הייתי מעיר לו. בנוגע
למשה כהן [נאשם 4] יכול להיות שלא אמרתי לו כי הוא גם היה בטסט" (שם,
בשורות 9-10). נאשם 2 ציין, כי רצה לפתור את הבעיה שבהרמת אנשים באמצעות
המלגזה וסיפרו לו שיש "כלוב סגור" המשמש לכך. גם המדריך שהעביר את
ההשתלמות בחודש ינואר 2006 דיבר על כך: "המורה אמר שיש כלובים שאפשר
להרים אני חושב אבל אני לא בטוח... אני ניסיתי להתקשר לחברת צ'פניק אבל הם
לא מוכרים כלובים ואני לא מצאתי אנשים שמוכרים כלובים... זה לא העסק שלי.
מה שעניין אותי זה טכניקה ואני ראיתי שזה מגיע למבוי סתום בביורורים ועזבתי את
זה" (ת/14, בשורות 165, 167 ו-169). נאשם 2 לא זכר אם דיווח על כך לנאשם 1 –
"יכול להיות שכן ויכול להיות שלא" (ת/14, בשורה 171). מבחינתו, הסל היה "שיפור
בעבודה".

לא למותר להביא דברים שאמר נאשם 2 באשר לאפשרות שאדם יעלה עצמו באמצעות המלגזה כשהוא עומד על משטח – "תאורטית יש אפשרות. יש ידית אפשר להוריד ולהרים את הידית עם מקל עד הגובה של המקל... מקלות של מטאטא, יש כל מיני מקלות. אפשר גם לעשות קומבינות עם חוט... אני לא ראיתי אבל הכל יכול להיות, תלוי גם באיזה מלגזה, אני חושב שבשתיים אי אפשר לעשות את זה כי צריך משקל גוף שישב על הכסא בשביל שהמלגזה תתחיל לעבוד, במלגזה הצהובה אי אפשר לעשות את זה" (ת/14, בשורות 196-201). אשר לסולמות, אמר נאשם 2 כי קיימים חמישה-ששה סולמות, המשמשים את המחסן והחנות, שגובהם "גבוה לא זוכר כמה" (ת/14, שורה 108), בעלי חמישה או ששה שלבים. כאשר נשאל נאשם 2 כיצד לא מצאו השוטרים סולמות במחסן, זולת סולם נמוך אחד, אמר "יש. לא חיפשתם טוב" (ת/14, בשורה 116), ואף הביע נכונות להצטרף לחוקר ולהראות לו את כל הסולמות. בהודעה ת/15 נאמר בקשר לכך, כי ישנם שני סולמות גבוהים ושניים נמוכים (משורה 14 ואילך). נאשם 2 קיבל את נאשם 4 לעבודה, ולדבריו לא שאל אותו אם יש לו רשיון נהיגה, שכן לעסק אין מכונית (ת/16, בשורה 39). אשר לכך שנאשם 4 קיבל שכר מ"קופת" מכירת המשטחים, ללא תלוש משכורת, אמר: "משה כהן היתה בעיה איתו כי הוא התקבל לנסיון והיתה איתו בעיה כי לא היה ברור אם הוא רוצה להמשיך או לא ולכן עכבו לו את התלוש... זה בגללו אנחנו מאוד רצינו. בלית ברירה נתנו לו כסף מהמשטחים במקום משכורת אבל זה לא היה אמור להמשיך ככה, זו היתה הזנחה..." (ת/16, בשורות 42-47).

13. בעדותו בבית המשפט תיאר נאשם 2 שיטת עבודה נוספת, שזכרה לא בא בראיות עד כה, באמצעות מלגזה וסולם, כדלקמן: "אם אני רוצה להוסיף על משטח קיים עוד דברים אני עולה עם סולם ומרים. ואם אני רוצה להוסיף הרבה דברים, לא דבר אחד, אני יכול לעלות ולרדת 20 פעם ויכול להתקרב עם המלגזה והמוצרים סמוך למדף, בגובה המדף ואז להעביר עם הידיים מהמלגזה אל המדף. ש. ופריקה. ת. אותו דבר" (בעמ' 137, שורות 18-23). כאשר נשאל נאשם 2 לגבי מקום התאונה, בהתייחס לדברי עמירה כי לא ניתן במקום זה לפרוק משטח שלם באמצעות המלגזה, אמר: "המציאות במקום שלא יכלו להוריד משטח ולהעלות משטח עם המלגזה... הדרך שם לעבוד היא עם סולם ומלגזה או לעלות הרבה פעמים" (בעמ' 139, שורות 7-12). בהמשך אמר נאשם 2, כי כאשר נתקל במקרים בהם הועלו אנשים על משטחים באמצעות המלגזה, העיר על כך (שם, בשורה 27; וראו גם בעמ' 147, שורות 17 ו-19). נאשם 2 חזר על כך,

כי לאחר ההשתלמות הבין שהרמה באמצעות סל היא יותר נוחה – "יותר נוח לעבוד עם כלוב" (בעמ' 151, שורה 18), והוסיף: "דיני נפשות אם תרים מישהו על משטח פתוח או על השיניים או על משטח סגור, לפי החוק, זה באמת דיני נפשות. אבל זה לא דיני נפשות אם אני מתקרב למדף עם המלגזה ואדם מוריד עם הסולם זה לא דיני נפשות. רק מה, יש יעול, לעשות קל יותר, להביא כלוב ועם כלוב זה מייעל" (שם, בשורות 25-28). נאשם 2 אישר, כי לאחר ההשתלמות התברר שלא ניתן להרכיב סל על גבי המלגזה (שהיא מלגזה חשמלית) בשל כושר ההרמה שלה, שאינו מספיק, אך ניתן היה להרכיב סל על מלגזה אחרת של המרכול המופעלת בסולר. דא עקא, לא ניתן לעשות שימוש במלגזה זו בתוך המחסן: "למלגזה כזאת שמוציאה עשן ואיננה נקיה כמו מלגזה חשמלית ואין לה יכולת תמרון בתוך המחסן והיא מופעלת בעיקר בחוץ ולא בתוך המחסן" (בעמ' 147, שורות 12-14). בסופו של דבר, תלה נאשם 2 בעובדי המרכול את אימוצה של שיטת עבודה מסוכנת, של הרמת אנשים באמצעות המלגזה, ואמר כי הללו מעדיפים, מתוך עצלות, שיטה מהירה שאיננה בטוחה. ואלה דבריו: "יש אופציה לקחת עם סולם ולהוריד קרטון. האדם לא בוחר באופציה הזאת אלא לעלות על המשטח ולעלות ללמעלה. כאשר אביא לו כלוב הוא יבחר באופציה של לטפס על המדפים בלי מלגזה ובלי כלום ולהיתלות. אני יכול לתת תשובות איך עושים. איך האדם מתנהג? אני לא יכול לדעת. הכלוב לא פותר כלום, במלגזה החשמלית אי אפשר היה לקחת אותה ואם ח"ו היה קורה אסון אז היה אותו דבר היו מאשימים אותי ברצח כי נתתי לכלוב לעלות על המלגזה בגלל המשקל וכו'. אם אדם עצלן הוא יתעצל לקשור כלוב. הוא צריך לקשור את זה עם שרשרת. לעצלן עדיף לעלות עם המלגזה למעלה ותוך דקה גמר זה. אם הוא מקפיד הוא יעלה עם סולם" (בעמ' 152, שורה 24 – עמ' 153, שורה 4). נאשם 2 נשאל לגבי דבריו במשטרה כי תפקידו של המנוח היה לעזור למלגזנים, ואמר כי התכוון לסדרנים: "בעצם הוא עוזר לסדר את הטורים, וגם אם הוא עוזר למלגזן הוא עוזר למלגזן להעמיס סחורה על המשטח" (בעמ' 146, שורות 17-18).

אשר לסולמות, אמר נאשם 2 כי הביא "למתחם", היינו למחסן, לחצר ולחנות (בעמ' 130, שורות 15-16) סולמות בטיחותיים, בעלי שלבי עץ אופקיים. המדובר בסולמות מעץ וממתכת, בעלי תו תקן. סולם המתכת הוא סולם מתקפל, דוגמת סולם המשמש את מכבי האש, ויכול להגיע לגובה של 7.5 מ' (בעמ' 130). במצב מקופל גובהו מגיע לשלושה עד ארבעה מ' (בעמ' 131, שורה 6). לדבריו, במחסן היו ארבעה או שישה סולמות (שם, בשורה 29), ואולם אלה לא נמצאו על-ידי חוקרי המשטרה וזליגר, כי

"הם לא חיפשו. לא היו מעוניינים למצוא סולם. אני אומר להם: בואו והם לא באו. הם לא חיפשו סולם. כנראה חיפשו למלא את הדוח" (בעמ' 132, שורות 4-6). עוד אמר נאשם 2, כי הסולמות הוכנסו בפינות שבין המדפים, שהיו בבחינת "שטחים מתים" או שהיו בחצר. לדבריו, סריקת המחסן נעשתה ברשלנות, ולכן הסולמות שהיו במקום לא נמצאו.

14. מנאשם 3 נגבו שלוש הודעות: ת/17, מיום 9.4.06, בשעה 06:45; ת/18, מיום 9.4.06, בשעה 08:31; ו-ת/22, מיום 20.4.06. בזמן גביית ההודעות, עבד נאשם 3 במקום כשנה ושימש כסדרן האחראי על העובדים. נאשם 3 מונה לתפקיד זה על-ידי נאשם 2. בתחילה עבד רק ביום ולאחר מכן גם כאחראי בלילה. נאשם 3 הגיע לעבודה ביום התאונה בשעה 22:00, החנות נסגרה רק בשעה 02:00-01:30 בשל לחץ הקונים, ועל עובדי המחסן הוטל למלא את החנות בסחורה מן המחסן כדי לאפשר את פתיחתה ביום המחרת. נאשם 4 היה אחראי על הטור של חומרי הניקוי והמנוח עזר לכולם. נאשם 3 לא ראה את התאונה. לדבריו, היה במטבח ואחד העובדים (ש) קרא לו. הנאשם 3 רץ למקום וראה את המנוח על הרצפה כשראשו מדמם. נאשם 3 אמר גם, כי לא ראה את נאשם 4 נוהג על המלגזה באותו לילה (ת/22, בשורה 20), ולא ראה את המנוח על משטח (ת/22, בשורה 85). נאשם 3 הוסיף, כי לא האריך בנאשם 4 ובמנוח לסיים את העבודה עד השעה 05:00, שכן החנות נפתחת רק בשעה 10:00. "אז ב-08:00 מזרזים את העובדים לנקות קרטונים מהרצפה להרים משטחים שאנשים יוכלו להסתובב בחנות" (ת/22, בשורות 96-95).

אשר לשיטת העבודה אמר נאשם 3: "בחומרי ניקוי יש רמפה [סולם מתכת בנוי] שמורידים משם דברים ויש סולם שמורידים איתו דברים זה סולם נייד שמסתובב אני אישית לא ראיתי אותו בזמן האירוע ויכול מצב שמטפסים על המדף ומורידים זורקים לאחד שעומד למטה בגובה עד למקסימום גובה של 3 מטר ויש עוד דרך עם מלגזה יושב בו אדם למטה נוהג במלגזה ומרים מישהו למטה כל פעם מישהו אחר ללמעלה הבן אדם עומד על משטח עץ והמלגזה מרימה אותו עד לגובה של עד לשלוש מטר משהו כזה" (ת/18, בשורות 13-9). כאשר נשאל נאשם 3 מהם אמצעי הבטיחות בעת הרמת אדם על משטח, כפי שתיאר, אמר: "בדרך כלל דואגים שהמשטח עץ יהיה כפול... וכן מקפידים שזה שיושב למטה הנהג יראה שזה שעולה יתפוס את המעקה של המלגזה. זה הנוהלים" (ת/18, בשורות 20-17). ובמקום אחר: "...כשמגיע עובד אני מסביר לו שיזהר מהמלגזה שיזהר איך שהוא נוסע ושיזהר עם איך שהוא מרים

אנשים על המלגזה שיראה שהם תופסים את המלגזה כשהוא מרים אותם שיראה שיש משטח כפול" (ת/18, בשורות 169-170; וראו גם ת/22, בשורות 61-67). נאשם 3 אמר, כי עובד שאין לו רשיון נהיגה אינו מורשה להפעיל מלגזה, אך לעובד שיש רשיון נהיגה **"אני נותן לו לנהוג על המלגזה למרות שאין לו רשיון על מלגזה"** (ת/18, בשורה 72). נאשם 3 אמר, כי הוא עצמו עבד על המלגזה והחליט על כך על דעת עצמו (שם, בשורה 140).

אשר להשתלמות בהפעלת מלגזות אמר נאשם 3, כי ההשתלמות ארכה שעה-שעתיים וכללה מבחן מעשי. נאשם 3 אמר, כי המדריך אמר במפורש **"שאסור להרים אנשים על המלגזה. ש: וה[א]ם הוא הסביר שיש מקרים שאפשר להרים בן אדם על מלגזה? ת: לא. ש: אז מדוע בכל זאת הרמתם אנשים על המשטחים אם אסור להרים אנשים על המשטח? ת: יכול להיות שזה אסור אבל לא הקפדנו על זה"** (ת/18, בשורות 179-183). ובמקום אחר: **"לא זה אסור [להעלות אדם על המלגזה אם המשטח סגור ואם הוא מחזיק חזק]. לא נתתי היתר לעלות על המלגזה רק אם ראיתי אותו למעלה אז אמרתי לו תחזיק חזק ואל תעזוב את המלגזה"** (ת/22, בשורות 73-74). בענין הסולמות הוסיף נאשם 3, כי יש סולמות במקום, ויתכן שהוחבאו בפינות (ת/22, בשורות 48-52).

בעדותו בבית המשפט אמר נאשם 3, כי קיימת אפשרות שהמנוח נפל ממדף ולא מהמלגזה, שכן **"יש אפשרות שצריכים להוריד משהו מלמעלה אז מטפסים על המדף ומורידים ללא סולם או משהו. יכול להיות גם שהוא ניסה לעבור מהמשטח של המלגזה למדף ותוך כדי זה הוא נפל"** (בעמ' 162, שורות 18-20; וראו גם בעמ' 169, שורה 8). נאשם 3 הסביר, כי כאשר הגיע למקום התאונה, המלגזה כבר הוזזה משם, ולכן לא יכול היה לדעת איך המנוח נפל – אם מהמלגזה או ממדף (בעמ' 175 למטה). גם בבית המשפט חזר נאשם 3 על דבריו, כי סבר ששימוש במשטח סגור והעלאת אדם תוך שהוא מחזיק במעקה המלגזה (המעקה המפריד בין קלשוני המלגזה לבין גוף המלגזה, כפי שניתן לראות בתמונות 1, 3 ו-4 ב-ת/2), מהווים אמצעי בטיחות מספקים (בעמ' 164, שורות 9-10; בעמ' 180, שורות 8-12). נאשם 3 אישר, כי הפרקטיקה הפסולה של השימוש במלגזה לצורך העלאת עובדים למדפים העליונים לא השתנתה גם לאחר ההשתלמות בהפעלת מלגזות. **"נכון. כי אז הוא אמר שיותר בטיחותי לעלות עם הסל"** (בעמ' 179, שורה 14), והוסיף כי **"גם כאשר הרשיתי דאגתי שיהיה משטח סגור ויחזיקו ביד אחת"** (שם, בשורה 17). זאת, למרות שבהשתלמות נאמר במפורש **"שאם רוצים להעלות אדם על המלגזה יש להעלות אותו עם סל"** (בעמ' 172, שורה

26), ונאשם 3 הבין "שיותר בטיחותי עם סל" (שם, בשורה 28). בנושא הסולמות הרחיב נאשם 3 בעדותו ואמר כי היו סולמות שהגיעו לכל הגבהים (עמ' 164, שורה 16). הסולמות מאוחסנים בפינות ולא נמצאו, כי השוטרים לא חיפשו. נאשם 3 צילם את הסולמות הנמצאים במחסן כיום – סולם עץ וסולם מתכת טלסקופי (מוצגים נ/4 א-ג ו-נ/5 א-ג), ואמר כי סולמות אלה היו במחסן גם במועד התאונה (בעמ' 167, שורה 12). לדבריו, יתכן שהיו באותן פינות של המחסן, שכן המעברים בין טורי המדפים חייבים להיות פנויים למעבר המלגזה. המדובר במעברים צרים שהמלגזה יכולה לעבור בהם בקושי, "ואם יש סולם אז המלגזה לא יכולה לעבור או שטוחנים את הסולם" (בעמ' 178, שורה 30 – עמ' 179, שורה 3).

15. מנאשם 4 נגבתה הודעה אחת – ת/19, ביום 9.4.06, בשעה 19:27. נאשם 4 אמר, כי התקבל לעבודה במרכול כשהגיע למצב של פת לחם והתקשה לכלכל את בני משפחתו. לכתחילה חשש לעבוד עם המלגזה ולעמוד על משטח, אך בהמשך ראה שצריך לחכות "המון המון זמן לסולמות" (בשורה 18), ואז החל לעבוד עם המלגזה – לכתחילה כעוזר, כמי שמרימים אותו על גבי משטח, ולאחר מכן כנהג מלגזה. לדברי נאשם 4, נאשם 3 אמר לו לנהוג במלגזה על אף שלא היה לו רשיון נהיגה: "... לך תכניס את המשטח הזה לך תכניס את המשטח הזה בעיקר הוא המנהל הוא אמר לי מה לעשות" (בשורות 231-230). ובמקום אחר: "תמיד היו מעלים אותי אני תמיד פחדתי מזה ביום הראשון אמרתי שאני יעזוב את זה ונשארתי בלית ברירה" (בשורות 156-157). נאשם 4 ציין, כי המדריך בריינר אמר בהשתלמות שישנו מתקן הרמה מיוחד "שמותר לעלות עליו ובקשנו מהמנהל שיקנה את זה הוא אמר אני יברר את זה ובינתיים הוא לא קנה את זה" (בשורות 32-31, בשורות 44-42). ביתר דיוק, ציין נאשם 4 כי פנה לנאשמים 2 ו-3 בנושא רכישת סל ההרמה (בשורה 179). ובמקום אחר: "... הם ניסו לשפר את הבטיחות ישראל מיכאל וחיים דיברו על זה שיקנו מתקן ביקשנו ואמרו נברר את זה... אחרי שהטסטר היה וסיפר שיש דבר כזה..." (בשורות 305-302). אשר לסולמות, אמר נאשם 4, כי היה קיים סולם גבוה, אך לאחר שאחת מרגליו נשברה קיצרו אותו ולא ניתן היה להגיע איתו אלא עד המדף השני. נאשם 4 הוסיף: "בגלל זה היינו צריכים לעלות ולמשוך את הדברים מלמעלה לעמוד על המדף ולמשוך את הדברים מלמעלה" (בשורות 183-182). בהמשך אמר, כי הסולם "נמצא בכל מיני חורים וזה לא נוח לחכות עד שיתפנה ולחפש אותו איפה זה נמצא באיזה חור" (בשורה 189).

אשר לנסיבות התאונה אמר נאשם 4, כי "הוא [המנוח] בא להוריד משהו מהמדף והוא החליק. אני אמרתי לו יצחק זה מסוכן יצחק זה מסוכן והוא אמר לי לא מאוחר יש לנו הרבה עבודה וצריך לגמור אמרתי לו מה אתה נלחץ בגלל שהמנהל אמר לי להזדרז שיביא לנו מתקן כמו בן אדם לעלות זה מסוכן ככה לעלות" (בשורות 48-50). נאשם 4 ציין, כי היה ממורמר מאד באותה תקופה בשל תנאי העבודה שהיו קשים ובלתי הוגנים (ללא תשלום עבור נסיעות, ביטוח לאומי, חופשות, צורך בהבאת מחליף בעת מחלה, קיצוץ הפסקת האוכל ועוד), "וכל הזמן אמרתי לעצמי איך אני נשאר במקום כזה זה גם לא חוקי בשביל מה אני צריך להסתכן הכלי הזה מסוכן...". (בשורות 20-21). בליל התאונה אמר נאשם 4 למנוח שהוא רוצה שיביאו סל הרמה, אך המנוח שיכנע אותו להמשיך ולעבוד עם המלגזה ואמר שהוא מחזיק (בשורות 75-73). עובר לתאונה הרים נאשם 4 את המנוח על גבי המלגזה כמקובל, תוך שימוש במעצור היד, כשהמנוח אוחז במעקה, על-מנת שיוריד מן המדף העליון ספוג מתכת, ממרקות ברזל ופלסטרים, "והוא לקח ספוג מתכת מהמדף העליון הוא בא לקחת ספוג מתכת או ספוג ברזל ואז אני רואה אותו נופל" (בשורות 260-259, וראו גם שורות 71-53). נאשם 4 ציין, שנאשם 3 ראה את המנוח על גבי המלגזה 3-4 דקות לפני התאונה, בדרכו לחדר האוכל שבמחסן, והוא אף זירז אותם שיסיימו להכניס משטחים לחנות עד השעה 05:00 (בשורות 94-93; שורות 109-103). אשר להשתלמות בהפעלת מלגזות אמר נאשם 4, כי עבר את ההשתלמות כמו שאר העובדים והבין שהוא רשאי לנהוג באופן מיידי אלא שאת התעודה יקבל רק לאחר שיהיה לו רשיון נהיגה (בשורות 91-85).

בעדותו בבית המשפט הוסיף נאשם 4, כי לכתחילה חשש להשתמש במלגזה, אך אחר כך ראה "שזה יציב וחזק ולא מפחיד אפילו טוב מסולם לדעתי" (בעמ' 183, שורה 23). כך עבד במשך מספר חודשים, כפי שנהגו כל שאר העובדים. לכתחילה הרימו אותו על גבי המלגזה, ואחר כך החל להפעיל את המלגזה ואף הרים אחרים (בעמ' 185). נאשם 4 הוסיף, כי "לא היה שום סולם שמגיע למדפים העליונים. מעולם לא ראיתי בחנות שום לא סולם טלסקופי ולא סולם מנירוסטה, שום סולם פרט לסולם קרש, שני מדפי קרש... סולם בצורת A, חוץ מזה לא היה שום סולם בחנות" (בעמ' 184, שורות 4-9). ובמקום אחר: "זאת המציאות שהיתה שלא היו סולמות שהגיעו למדפים הגבוהים" (בעמ' 192, שורה 18; וראו גם: בעמ' 194, שורות 3-4; ובעמ' 213). אשר לנסיבות התאונה, הדגיש הנאשם כי היה מדובר במצב של לחץ, לפני חג הפסח, במיוחד בטור של חומרי הניקוי עליו הוא אחראי (נדרשה כמות משטחים פי שלוש מהרגיל (כ-9 עד 11 משטחים) – בעמ' 186, שורה 23 ואילך). נאשם 4 היה "מיואש

ושבור באותו ערב (בעמ' 197, שורה 28). כמו כן, נאשם 3 הורה לעובדים שלא להכניס משטחים לחנות אחרי השעה 05:00 (בעמ' 208, שורה 5). גם בבית המשפט התמיד נאשם 4 בטענה שנאשם 3 ראה אותו בעת עבודתו על המלגזה ואף ראה את המנוח מורם על גבי משטח (בעמ' 209-210). נאשם 4 חזר בבית המשפט על תיאור רגעי התאונה. לדבריו ניתן היה להגיע עם היד לקופסאות שהיה על המנוח להוריד, אך לא שלל את האפשרות שהמנוח החליק בעת שניסה להגיע לקופסה מרוחקת. ואולם נאשם 4 הדגיש, כי **"אני לא ראיתי שום דבר, הכל שיערתי, ואמרתי כך במשטרה, שאני משער שכנראה בא לקחת משהו מרוחק יותר והוא נפל"** (בעמ' 200, שורות 20-21).

אשר להדרכה שהתקיימה ביום 30.1.06 אמר נאשם 4, כי מסר לבריינר שהוא נמצא בשלבי לימוד נהיגה, והלה אמר לו: **"בסדר, ברגע שיהיה לי מספר רשיון תרים לי טלפון ואשלח לך את הפלסטיק של הרשיון"** (בעמ' 189, שורות 3-4; וראו גם: בעמ' 215, שורות 23-28). נאשם 4 ציין, כי המדריך אמר **"שיש כלוב שמותר להרים עליו בני אדם"** (בעמ' 190, שורה 14), ולכן נאשם 4 פנה לממונים עליו וביקש שירכשו כלוב **"כי זה יותר בטיחותי"** (שם, בשורה 18). ואולם, הכלוב לא נקנה והעבודה המשיכה באותו אופן.

עד כאן חומר הראיות.

דיון

ממצאים עובדתיים

16. בטרם נפנה לדון ביסודות העבירות בהן מואשמים הנאשמים, יש להכריע במספר מחלוקות עובדתיות שהתגלעו בדברי העדים ובחומר הראיות.

תנאי ההעסקה של נאשם 4

17. המרכול כלל חנות ומחסן ופעל, הלכה למעשה, בכל שעות היממה. המחסן הותרע על שטח של כ-200 מ"ר וכלל טורי מדפים לפי סוגים (חומרי ניקוי, שימורים, יין, ממתקים ועוד), משרדים וחדר אוכל. בשעות היום פרקו העובדים סחורה אל המחסן, ובשעות הלילה מן המחסן אל החנות, לפי הצורך, וכך ערכו את החנות לקראת פתיחתה בשעה 10:00. נאשם 1 היה בעל השליטה בחברה בעלת המרכול, והמקום נוהל בפועל על-ידי נאשמים 2 ו-3, שנכחו במקום ברוטציה רוב שעות היממה. נאשם 4 נמנה עם העובדים שעבדו בלילה ואשר תפקידם היה לשנע סחורות מן המחסן לחנות על-פי רשימה שהכינו בחנות בדבר סוגי המוצרים החסרים וכמותם. נאשם 4 הופקד

על טור חומרי הניקוי במחסן. המנוח היה עובד ארעי, שגוייס לעבודה לקראת חג הפסח ושימש כעוזר לאחראים על הטורים, דוגמת נאשם 4. המנוח עבד במקום כחודש ימים עד לתאונה. אין מחלוקת, כי נאשם 4 עבד ללא תלוש משכורת וקיבל את שכרו במזומן מ"קופת" פדיון מכירת משטחים שהוחזקה על-ידי נאשמים 2 ו-3 ושימשה אותם לצרכים שונים ובהם תשלום משכורות (גם כרמל העיד כי עבד במשך שנתיים, אך קיבל רק שלושה תלושי שכר אחרונים ונאלץ לשלם בעצמו סך של 4,600 ₪ למוסד לביטוח לאומי – בעמ' 223). המדובר בהכנסה בהיקף של כ-10,000 ₪ בחודש, כדברי נאשם 1, אשר לא נרשמה ככזו בספרי העסק.

בין בעלי הדין התגלעה מחלוקת בדבר הסיבה שבעטיה עבד נאשם 4 "בשחור". ב"כ הנאשמים טען, כי הדבר נעשה לבקשת נאשם 4 על-מנת להסתיר את העובדה שעבד, בניגוד לאיסור לעשות כן בעת היותו משוחרר משירות צבאי כמי שתורתו אומנותו. נאשם 4 (בן 27 בעת התאונה) אמר, כי מגיל 23 ניתן לעבוד וללמוד, או לבקש דחיית שירות לתקופה של שנה (במקרה של עבודה בלבד), ובכל מקרה לא הוא שיזם את אופן העסקתו במרכול – "ביקשתי עבודה, וזאת האופציה שהם הציעו לפני ולא היתה לי שום אופציה אחרת. ולא בגלל העניין של הצבא בכלל" (בעמ' 206, שורות 5-6). בהקשר זה יש לציין, כי נאשם 2 בהודעתו במשטרה לא העלה כלל את הסברה שנאשם 4 ביקש לעבוד במזומן וללא תלוש משכורת בשל חששו כי דבר עבודתו ייודע לשלטונות צה"ל. נאשם 2 אמר, כי תחילה היה מדובר בהעסקה לתקופת נסיון ולאחר מכן התעכבה הסדרת תלוש המשכורת עקב הזנחה. רק בעדותו בבית המשפט קשר נאשם 2 לראשונה בין תנאי העסקתו של נאשם 4 לבין מעמדו כבעל פטור משירות צבאי בשל לימודים (בעמ' 136). כאמור לעיל, עובדה היא כי נאשם 4 עבד ללא תלוש משכורת וקיבל את שכרו במזומן. נראה מן הראיות, והדבר אף מסתבר יותר, שהיוזמה להעסקתו של נאשם 4 באופן זה לא באה ממנו, אלא ממקום העבודה, היינו מן הנאשמים 1-3, במסגרת השימושים שנעשו בקופת פדיון מכירת המשטחים, בהתאם לצרכי העסק. האפשרות, כי נאשם 4 הציב לנאשם 2, אשר קיבל אותו לעבודה, תנאים בדבר העסקתו "בשחור" וללא דיווח, אינה מסברת את האוזן בשים לב למעמדם של השניים במרכול ולמידת יכולתו המצומצמת, אם בכלל, של נאשם 4 להתמקח עם מעסיקיו בדבר תנאי העסקתו. זאת ועוד. אף אם ביקש נאשם 4 לעבוד במזומן וללא תלוש משכורת, נאשמים 1-3 לא היו מחוייבים להסכים לכך. נאשם 4 היה עובד מן השורה, ללא כל הכשרה או נתונים מיוחדים, וניתן היה למצוא עובד אחר תחתיו אשר

יסכים לעבוד על-פי דרישות מקום העבודה. מסקנתי היא, אפוא, כי תנאי העסקתו של נאשם 4 נקבעו על-ידי נאשמים 1-3 ולא הוכתבו להם על-ידי נאשם 4.

גובה המדף העליון במחסן

18. מחלוקת נוספת שיש להכריע בה מתייחסת לגובה המדפים במחסן, וליתר דיוק לגובהו של המדף העליון. זליגר העידה, כי מדדה את גובה המדף העליון באמצעות מטר מתכת נגלל שהוטל, במצב פתוח, בקפיצה, אל קצה המדף, והמידה שהתקבלה היא 6 מ'. מתוך עיון בצילומים שנערכו במחסן (מוצגים ת/7 ו-ת/21), מהם ניתן להתרשם בדבר גובה המדף העליון, ולאחר בחינת אפשרות היתכנותה של מדידת גובה של 6 מ' באופן שתואר על-ידי העדה, הגעתי למסקנה כי ככל הנראה נפלה טעות במדידה שביצעה זליגר, או באופן רישומה, וגובה המדף העליון נופל מ-6 מ'. עוד אוסיף, כי על-פי נתוני המלגזה המופיעים בדוח המהנדס בלושטיין (מוצג ת/20א), אשר בדק את המלגזות במרכזל ביום 2.2.06, ניתן להרים את זרוע המלגזה עד לגובה של 4.8 מ' (העד עמירה ציין, כי גובה ההרמה המקסימלי הוא 4 מ'). אילו המדף העליון היה אכן בגובה 6 מ', כטענת זליגר, ובהינתן הסחורה המועמסת עליו בקופסאות (או באריזות אחרות) בגובה של 1.5-1 מ' נוספים (ראו עדותו של נאשם 2 בעמ' 156, שורה 7), לא ניתן היה לבצע את פעולת הפריקה מהמדף העליון למשטח שעל גבי המלגזה. למצער, היה ניתן לעשות כן במאמץ רב. מהו, אפוא, גובהו של המדף העליון בטור חומרי הניקוי. נאשם 2 העיד, כי עובר למסירת העדות מדד את הגובה וזה מגיע כדי 3.5 מ' (ראו גם הצילומים מוצגים נ/1 א-ב ו-נ/2 א-ג המתעדים את המדידה). ב"כ הנאשמים הגיש חוות דעת שערך המודד מאיר אייל (מוצג נ/9), בעקבות מדידה שביצע במחסן ביום 13.10.08, לפיה גובה המדף העליון הוא 3.6 מ'. נראה, כי בהיעדר ראיה טובה יותר מטעם המאשימה בדבר גובה המדף העליון, זולת תוצאות המדידה של זליגר, יש לקבל את עמדת הנאשמים כי המדובר בגובה של כ-3.6 מ'.

הסולמות במחסן

19. מחלוקת נוספת התגלעה בשאלת קיומם במחסן של סולמות שניתן היה להגיע עימם לרום הסחורה המועמסת על המדף העליון. אזכיר, כי זליגר, דנה אליהו ואלי אליהו העידו שמצאו במחסן רק סולם עץ נמוך, גבוה בכחצי מטר מזליגר שהצטלמה לצדו, אשר הונצח בתמונה ת/8. סולם העץ האמור נמצא בסריקה שנערכה עם נאשם 1. זליגר והשוטרים סרקו את המחסן, בין היתר, כדי לחפש סולמות, אך העלו חרס. עדויותיהם של אלה נתמכות בדברי העדים עמירה, כרמל ונאשם 4, כמובא לעיל.

חשובה במיוחד עדותו של עמירה, עובד ותיק ומנוסה, אשר עדיין עובד במרכול. עדותו של עמירה היתה עקבית ובהירה. הוא העיד בבטחון ובנחרצות וניכר היה רצונו לתאר את הדברים כהווייתם. עמירה העיד באופן ברור, בחקירה ראשית ונגדית, כי לא היה במחסן סולם אשר ניתן היה להגיע באמצעותו לסחורה שבמדפים העליונים – "אם היה סולם גדול אפשר היה להגיע. בפועל לא היתה דרך אחרת [זולת השימוש במלגזה]" (בעמ' 69, שורה 30). לעומת זאת, נאשמים 2 ו-3 העידו, כי במחסן היו סולמות גבוהים דיים כדי להגיע באמצעותם למדפים העליונים. אשר לכך יש להעיר, כי גרסתו של נאשם 2 בנושא הסולמות עברה שינויים. נאשם 2 אמר במשטרה, כי במחסן ישנם חמישה-ששה סולמות (ת/14, שורה 103), שלאחד מהם חמישה-שישה שלבים ואת גובהו של השני אינו זוכר (שם, בשורה 110); במקום אחר אמר, כי ישנם שני סולמות גבוהים ושניים נמוכים (ת/15, בשורות 14-15); ובבית המשפט אמר כי היו ארבעה-שישה סולמות, כאשר אחד מהם דומה לזה המשמש בכיבוי אש, ממתכת, שיכול להגיע לגובה של 7.5 מ' (בעמ' 130-131). מתוך מכלול דבריו של נאשם 2 בנושא הסולמות ניתן לחלץ, כי לדידו היו במחסן שני סולמות גבוהים שניתן היה להגיע באמצעותם לסחורה שעל המדפים העליונים – סולם עץ בעל חמישה-שישה שלבים וסולם מתכת טלסקופי. סולמות אלה הונצחו בתמונות מהעת הנוכחית (נ/4 ו-נ/5), כאשר נאשם 3, אשר צילם את הסולמות, השלים את עדותו של נאשם 2 והעיד כי הסולמות הנראים בתמונות היו במחסן גם במועד התאונה.

כאמור לעיל, זליגר והשוטרים דנה אליהו ואלי אליהו העידו, כי סרקו את המחסן ולא מצאו אלא סולם עץ אחד נמוך. נאשמים 2 ו-3 טענו, כי הללו לא עשו מאמץ למצוא את הסולמות, וכי אילו היו נעתרים לבקשותיהם של הנאשמים לצאת עימם למקום, היו מוצאים את הסולמות על נקלה. איני סבורה, כי יש ממש בהאשמה המוטחת בזליגר ובשוטרים בדבר האופן בו ערכו את החיפוש במחסן אחר הסולמות. אזכיר, כי בחיפוש השתתף גם נאשם 1 וגם הוא לא הצליח להוביל את המחפשים למקום בו נמצאו הסולמות. נאשם 1 גם לא טען כי החיפוש במחסן בנוכחותו נעשה כלאחר יד. נאשמים 2 ו-3 טענו, כי הסולמות הוחזקו ב"פינות" המחסן, על-מנת לאפשר למלגוזת תנועה חופשית במעברים שבין טורי הסחורות. ואולם, למראה הסולמות שבצילומים נ/4 ו-נ/5 – סולמות גדולים ו"נוכחים" – קשה לתאר כיצד אלה, או סולמות דומים להם, הוסלקו בפינות המחסן, כך שלא ניתן היה להבחין בהם במהלך הסריקה. במצב דברים זה יש לקבוע, כי הסולמות האמורים לא היו במחסן (ולא כי היו נסתרים מן

העין). אין לשכות, כי המדובר בסולמות המשמשים, לפי הטענה, את עובדי המחסן לצורך העבודה השוטפת במקום. לפיכך, אם זליגר, השוטרים ונאשם 1 לא מצאו אותם, כיצד היו יכולים עובדי המחסן לעשות כן?! (אזכיר בהקשר זה את עדותו של נאשם 4, לפיה לסולם היחיד שהיה - סולם עץ גבוה שקוצר לאחר שאחת מרגליו נשברה - צריך היה לחכות "המון המון זמן", והוא "נמצא בכל מיני חורים וזה לא נוח לחכות עד שיתפנה ולחפש אותו"). עניין נוסף שיש לציין בהקשר זה הוא נסיונו של נאשם 2 לטעון, במהלך עדותו בבית המשפט, כי הסולמות נמצאו ב"מתחם" המרכול – בחנות במחסן ובחצר, ולכן היה צורך להרחיב את טווח הסריקה ולחפש גם מחוץ למחסן. המדובר בטענה שהושמעה לראשונה במהלך העדות ולא נמצאה לה אחיזה ביתר הראיות. לא זו אף זו, על-פי הראיות והגיונם של דברים, סידור הסחורה במדפים בחנות לא היה כרוך בצורך לטפס לגובה רב, דוגמת המדפים העליונים במחסן.

סיכומה של נקודה זו. יש לקבוע, על בסיס מקבץ העדויות שהובאו לעיל, כי לא היו במחסן סולמות שניתן היה להגיע באמצעותם לרום הסחורה המונחת על המדפים העליונים בכלל ועל אלה שבטור חומרי הניקוי בפרט.

למה שימשה המלגזה?

20. עניין נוסף שיש להידרש אליו הוא השימוש שנעשה במלגזות במרכול. אין מחלוקת, כי במרכול היו שלוש מלגזות, שתיים חשמליות ואחת מלגזת דיזל (ראו ת/20 א-ג). ענייננו במלגזות החשמליות שנעשה בהן שימוש במחסן לשם שינוע הסחורה שהתקבלה לתוך המחסן, וממנו אל החנות. על יסוד הראיות יש לקבוע, כי עד למועד ההדרכה ביום 30.1.06 וקבלת הרשיונות להפעלת מלגזה, הפעילו עובדי המרכול מלגזות בלא שהורשו לכך כדין. עוד יש לקבוע, כי נאשם 4 לא הוסמך להפעיל מלגזה, אך בפועל המשיך להפעיל מלגזות במסגרת עבודתו במחסן. כאמור לעיל, לנאשם 4 אין רשיון נהיגה, ולכן לא הוסמך כמלגזן. מן הראיות נראה, כי עובדה זו לא היתה ידועה לנאשמים 2 ו-3 והם לא ראו לנכון לבדוק קיומו של רשיון נהיגה לפני שהתירו לעובדים להשתמש במלגזה. זאת, על אף ששניהם אמרו כי מבחינתם תנאי להפעלת מלגזה הוא קיומו של רשיון נהיגה

רשיון	נהיגה	(נאשם)	2	–
-------	-------	--------	---	---

ת/15, בשורה 32; נאשם 3 – ת/18, בשורה 69). נאשם 2 אף אמר, כי לא התעניין אם לנאשם 4 רשיון נהיגה, שכן "בכלל אני לא שואל אף פעם כי אין לנו [במרכול] אוטו...". (ת/16, בשורה 39). נאשם 3 אמר, כי החליט על דעת עצמו לנהוג במלגזה כחצי שנה

לפני התאונה (ת/18, בשורה 140). לדבריו, לכתחילה לא אמר זאת לאיש, ו"בהמשך ידעו בשלושה חודשים אחרונים" (שם, בשורה 144).

כאמור לעיל, מלגזה משמשת להעברת סחורה ממקום למקום והנפתה באמצעות זרוע ההרמה. תיק זה אינו עוסק בשימוש שנעשה במרכול במלגזות ובהן בלבד (ללא מעורבות בני אדם אלא לשם הפעלתן), לשם הנעת סחורה, הנחתה על גבי המדפים שבמחסן ופריקתה מן המדפים. ענייננו בפרקטיקה הנטענת על-ידי המאשימה בדבר שימוש שנעשה במלגזה לשם הרמת עובדים שעמדו על גבי משטחים (פתוחים או סגורים) כדי שיפרקו סחורה אל המדפים או מהם. כעולה מעדותו של עמירה, כמו גם מהגיונם של דברים, פריקת סחורה למחסן יכולה להיעשות ביתר קלות רק באמצעות מלגזה, שכן המדובר בסחורה שמגיעה לחצר המרכול פעמים רבות על גבי משטחים ומועברת באופן זה לאחסון על גבי המדפים שבמחסן. אך מובן, כי כאשר המדובר בסחורה שאינה מגיעה במשטחים או במקומות במחסן שלא ניתן לעשות בהם שימוש במלגזה לשם הרמת משטחי סחורה ישירות אל המדפים, לא ניתן להסתפק בשימוש במלגזה כשלעצמה. כך הם פני הדברים גם מקום שמדובר בפריקת סחורה מן המחסן ושינועה לחנות. איסוף הסחורה מן המדפים במקרה זה מתבסס על רשימה שמכין העובד בדבר הפריטים החסרים בחנות. הסחורה הנאספת מן המדפים השונים מועמסת על גבי משטח המלגזה, מועברת לחנות ונפרקת שם. על-פי העדויות אין המדובר, בדרך כלל, בכמויות המגיעות כדי מלוא המדף, אלא בכמויות קטנות יותר, המצריכות פירוק ידני מן המדף. ניתן לתאר גם אפשרות של פריקת משטח שלם ממדף עליון, באמצעות המלגזה, למקום נמוך, איסוף הסחורה ממנו באופן ידני לפי הצורך, והשבתו למקומו. ואולם, לא נמצא בעדויות אזכור לשיטת עבודה כזו לבד, אולי, מדבריו של נאשם 1 במשטרה, כי "צריכים להוריד את המשטח למטה ואז לפרק" (ת/12, בשורה 105). שיטה זו של פריקת משטח שלם ממדף עליון באמצעות המלגזה אינה אפשרית כאשר הסחורה מאוחסנת במישרין על המדף העליון ללא משטח. במקרה כזה, הציע נאשם 1: "אז שיטפסו על הסולמות שיש להם תו תקן" (שם, בשורה 107). כיצד, אפוא, מגיע העובד אל הסחורה המונחת על המדפים העליונים במחסן וכיצד מועברת הסחורה מן המדף אל משטח המלגזה?

בטרם נפנה לבירורה של שאלה זו נדגיש שניים אלה: ראשית, קיימים במחסן מקומות שלא ניתן לעשות בהם שימוש במלגזה לשם הנחת משטחים שלמים על המדפים, בשל מגבלותיה הטכניות של המלגזה והעובדה כי לא ניתן לבצע בה סיבוב אלא נסיעה בקו

ישר בלבד. במקומות אלה נעשים הן הפריקה למדפים והן האיסוף מהם באופן ידני. המקום בו ארעה התאונה, בקצה טור חומרי הניקוי, הוא אחד מהם (ראו עדות עמירה בעמ' 76-77; ועדות נאשם 2 בעמ' 139). **שנית**, מן הצילומים שנעשו במחסן עולה, כי גם במקומות בהם ניתן להשתמש במלגזה לשם הנפת משטחים והנחתם על גבי המדפים נראית סחורה על גבי המדפים העליונים כשהיא מונחת במישרין על המדף, ללא משטח. הסיבות לכך לא התחווירו בראיות, אך אחת מהן היא בוודאי העובדה כי לא כל הסחורה מגיעה על גבי משטחים. אך מובן, כי סחורה המונחת על מדף ללא משטח לא ניתן לפרוק באמצעות המלגזה, כשהיא לעצמה, והפריקה אל המדף וממנו מוכרח שתיעשה באופן ידני. ואולם, לא למותר לחזור ולהטעים, כי מקום שעובד נדרש במסגרת עבודתו לפרוק מקצת מסחורה המונחת על מדף, בין במישרין ובין על גבי משטח, הוא נדרש להגיע למדף בגופו ולפרוק את הסחורה מן המדף בידיו. במצב דברים זה אופן הנחתה של הסחורה על גבי המדף, על משטח או בלעדיו, איננו רלבנטי.

אם כן, כיצד הגיעו עובדי המחסן למדפים העליונים, וליתר דיוק, לרום הסחורה המונחת על המדפים העליונים בגובה של כחמישה מטרים. לגרסת המאשימה, הדבר נעשה באמצעות הרמת העובדים על גבי משטחים שהונחו על קלשוני המלגזה (משטחים פתוחים הונחו, ואילו משטחים סגורים הושחלו בין הקלשונים). נאשמים 1-3 טוענים כי הרמת אנשים על מלגזות לא היתה חלק משגרת העבודה במחסן, ואם היה צורך לעשות כן הונחו העובדים לנקוט אמצעי זהירות בדבר שימוש במשטח סגור ואחיזה בידיים במעקה המלגזה כל משך תנועת זרוע ההרמה למעלה או למטה. טענתם המרכזית של נאשמים 1-3 היא, כי ההגעה למדפים העליונים במחסן נעשתה באמצעות סולמות.

20. לאחר בחינת העדויות וחומר הראיות הגעתי למסקנה כי עלה בידי המאשימה להוכיח, ברמת ההוכחה הנדרשת בפלילים, כי נעשה במחסן שימוש שגרתי ותדיר במלגזות לשם הרמת עובדים אל המדפים העליונים. כזכור, נקבע לעיל, כי במחסן לא היו סולמות שהגיעו למדפים הגבוהים. ואולם, גם אם טעיתי במסקנתי זו והיו בנמצא סולם אחד או שניים גבוהים דיים, עדיין מסקנתי היא כי הדרך המרכזית להגיע אל המדפים העליונים, אם לא הבלעדית, היתה באמצעות הרמת עובדים על המלגזה. להלן אבאר עמדתי.

נדבך מרכזי במענה לשאלה זו נמצא בעדותו החד משמעית והברורה של עמירה, לפיה עובדים הורמו באמצעות המלגזה על גבי משטחים. "ש. הפרקטיקה של להרים אנשים כדי להגיע למדפים עליונים באמצעות מלגזה זו פרקטיקה שהשתמשו בה במחסן. ת. כן. באופן כללי כן" (בעמ' 70, שורות 24-26). לעדות זו, שנמצאה כאמור רצינית ומהימנה, מצטרפות עדויותיהם של כרמל ושל נאשם 4. כרמל, שהעיד בכאב על תקופת עבודתו במרכול וחש עצמו שותף בעל כורחו למהלכים שהביאו למות המנוח, תיאר באופן מפורש את שגרת העבודה במחסן באמצעות המלגזות, אשר עמדה בסתירה מוחלטת לאופן בו התנהלה העבודה באמצעות המלגזות בממ"ן, שם עבד בעבר. מציאות כזו תוארה גם בעדותו של נאשם 4. תימוכין של ממש לראיות אלה יש למצוא בדבריו של נאשם 3 במשטרה ובבית המשפט, כי נעשה שימוש במלגזה כדי להרים עובדים אל המדפים הגבוהים (נזכיר, כי בתחילת עבודתו במרכול הורם גם נאשם 3 באופן זה). נאשם 3 אף חזר והדגיש מספר פעמים, כי הקפיד על שימוש בשני אמצעי זהירות – משטח סגור ואחיזה במעקה בעת תנועת זרוע המלגזה, ואף העיר לעובדים שלא שמרו על כללים אלה. כך גם הנחה עובדים חדשים שהתקבלו לעבודה במחסן. "צוות שעובד, יש אדם שאחראי על הטור שלו הוא עושה רשימה ומביאים מהמחסן, לפעמים יש הרבה עבודה ואז אנחנו אומרים לאדם אחר שיעזור לו. ואז אחד נוסע על המלגזה ואומר לשני מהמשטח הזה להביא 2 קרטונים ומה קרטון אצלו הרשימה ביד ככה זה עובד בכל מקום זה לא מה שאנחנו המצאנו זה מקל על העבודה" (ת/22, בשורות 79-82). אשר לנאשם 2, הלה הכחיש כי נעשה שימוש קבוע במלגזות לשם הרמת עובדים וטען, כי כאשר ראה שעובדים מועלים על גבי מלגזות, העיר על כך. לשיטתו, ניתן היה להגיע לכל גובה במחסן באמצעות סולם. בבית המשפט תיאר נאשם 2 שיטת עבודה חדשה, שזכרה לא בא בהודעותיו במשטרה ובדברי יתר העדים, בדבר שימוש בו זמני במלגזה ובסולם, באופן שהעובד מטפס על סולם ופורק סחורה אל משטח המלגזה המונף לצידו (בעמ' 137). על-פי תיאור זה נעשה שימוש משולב בשני האמצעים – סולם ומלגזה – על-ידי שני עובדים. איני רואה לקבל את עדותו ה"חדשנית" של נאשם 2 בסוגיה זו, ואני סבורה כי דבריו בענין לא היו דברי אמת. אזכיר, כי דווקא נאשם 2 היה מי שגילה בקיאות רבה באפשרות להפעיל מלגזה על-ידי מקל או חוט תוך כדי עמידה על משטח, כך שאותו אדם גם "נוהג" במלגזה גם פורק סחורה. לדבריו, לא ראה שנעשה שימוש ב"קומבינה" זו, אך "הכל יכול להיות, תלוי גם באיזה מלגזה..." (ת/14, בשורות 195-201).

סיכומה של נקודה זו. הוכח, כדבעי, כי נעשה שימוש שגרתי וקבוע במלגזות גם כדי להעלות עובדים למדפים הגבוהים במחסן. עוד הוכח, כי לאחר ההשתלמות בהפעלת מלגזות ביום 30.1.06 לא חל כל שינוי בדפוסי העבודה באמצעות המלגזות במרכז (עדות עמירה, בעמ' 78; עדות נאשם 3, בעמ' 179, שורות 13-14; דבריו של נאשם 3 במשטרה ("ש: אז מדוע בכל זאת הרמתם אנשים על המשטחים אם אסור להרים אנשים על המשטח? ת: יכול להיות שזה אסור אבל לא הקפדנו על זה" (ת/18, בשורות 182-183)); ועדות נאשם 4).

טיפוס על מדפים

22. נושא נוסף שראיתי צורך להידרש אליו בהקשר זה מתייחס לטענה שעלתה בחלק מן העדויות בדבר קיומו של נוהג לטפס למדפים הגבוהים באמצעות הידיים והרגליים, ללא סולם וללא מלגזה, ולהשליך מן הגובה למטה סחורה קלה שאוחסנה בקופסאות. מציאות כזו עלתה מתוך דבריהם של נאשם 3 ("מטפסים על המדף ומורידים וזורקים לאחד שעומד למטה...") (ת/18, בשורה 10; ובבית המשפט בעמ' 162), נאשם 4 (ת/19, בשורות 182-183), והעד כרמל ("מטפסים ברגליים למדפים, אם המלגזה אינה פנויה... יש עוד קו לעשות. ועושה את העבודה כמה שיותר מהר לפי דרישת המנהלים לגמור את העבודה מהר", בעמ' 222, שורה 31 – עמ' 223, שורה 4). אפילו נאשם 2 הזכיר זאת כמענה לטענה שהיה על הנאשמים 1-3 לספק לעובדים סל הרמה – "כאשר אביא לו כלוב הוא יבחר באופציה של לטפס על המדפים בלי מלגזה ובלי כלום ולהיתלות" (בעמ' 152, שורות 25-26). ב"כ הצדדים לא העמיקו בבירור סוגיה זו, ואולם על יסוד מה שנשמע ניתן לקבוע כי טיפוס למדפים התקיים במחסן. אמנם לא כנוהג וכשגרת עבודה, אך גם לא כאירוע חד פעמי.

נסיבות התאונה

23. נעבור עתה לקביעת ממצאים בדבר נסיבות התאונה בה קיפח המנוח את חייו. התאונה ארעה לפני חג הפסח תשס"ו. תקופה זו מתאפיינת בלחץ עבודה במרכז, במיוחד בתחום חומרי הניקוי (למשל, ת/14 שורות 10-11). באותו לילה נסגרה החנות רק בשעה 00:02:30:01 (בעמ' 176). בשעה זו הלך נאשם 2 לביתו והמנהל האחראי במקום היה נאשם 3. נאשם 4 שהיה אחראי על טור חומרי הניקוי נעזר במנוח. לדברי נאשם 4, היה צורך להעביר מן המחסן לחנות לקראת פתיחתה בשעות הבוקר סחורה בכמות הגדולה פי שלושה מהרגיל ולחץ העבודה היה גדול. לדבריו, "באותו לילה איני יכול לומר כמה משטחים הכנסתי [מהמחסן לחנות] אלא רק שבתקופה הזאת במקום 2-3

משטחים הגעתי ל-11-9 משטחים (בעמ' 208, שורה 5). נאשם 4 טען, כי נאשם 3 האיץ בו ובמנוח לסיים את הכנסת המשטחים לחנות עד 05:00 (בעמ' 208, שורה). נאשם 3 הכחיש זאת ואמר כי ניתן היה להכניס משטחים לחנות עד השעה 09:00 לקראת פתיחתה בשעה 10:00 (בעמ' 177, שורות 8-9). נאשם 3 ציין גם, כי באותה תקופה גייס המרכול עובדים ארעיים, בשעות היום ובשעות הלילה, כך שניתן היה לעמוד בעומס העבודה ללא מאמץ. נאשם 4 דבק בטענה, כי ההוראה שקיבלו הוא והמנוח מנאשם 3 היתה לסיים את הכנסת המשטחים לחנות עד השעה 05:00, שכן לדבריו **"...לפרק את מה שיש בחנות צריך לפחות 5 שעות, אחרת החנות לא תיפתח"** (בעמ' 187, שורות 5-6). זאת ועוד. גרסתו של נאשם 4 היתה, כי נאשם 3 ראה אותו משתמש במלגזה ומרים את המנוח באמצעותה מספר דקות לפני התאונה, בעת שהיה בדרך לחדר האוכל, וזירז אותו לסיים את העבודה. ואלה דבריו: **"מיכאל נכנס למחסן, בא לעלות לכיוון חדר האוכל, והוא ראה אותי לפני שעלה לכיוון חדר האוכל, ואמר לי: תזדרז, אל תכניס עוד משטחים אחרי השעה 5:00... המשכנו לעבוד, כמובן מתוך לחץ. כיוון שאם לא נספיק לגמור את כל המשטחים עד השעה 5:00 אז לא נוכל להכניס עוד משטחים לחנות ונצטרך להיכנס לחנות לפרק את הסחורה, ובשעה 10:00 כאשר החנות נפתחת נצטרך להישאר כדי להשלים את החסר עם עגלות. אז הזדרזנו כדי לגמור... אני זוכר ששינינו היינו מאוד כועסים. ניסינו להזדרז כמה שיכולנו לגמור את העבודה כמה שיותר מוקדם. ואז ראיתי את המנוח נופל באוויר"** (בעמ' 187, שורה 28 – עמ' 188, שורה 16). נאשם 3 טען, לעומת זאת, כי כלל לא ראה את נאשם 4 ואת המנוח באותו לילה. וכך אמר בעדותו: **"אני לא זוכר שראיתי אותם עובדים על המלגזה באותו ערב כך שאינני זוכר שהייתי צריך להאיץ בהם כאשר הם על המלגזה או לא על המלגזה"** (בעמ' 162, שורות 12-13).

במחלוקת שנפלה בין נאשמים 3 ו-4 באשר לשעת ה"גג" להכנסת משטחים לחנות אני רואה לקבל את גרסת נאשם 4. גרסה זו נתמכת בדברי העד כרמל, אשר אמר בעדותו כי המשטחים היו צריכים להיות בחנות עד השעה 06:00-05:00 (בעמ' 228, שורה 11). כמו כן, גרסה זו מתיישבת יותר עם אופן הפעלת המרכול, שכן הכנסת המשטחים לחנות היוותה אך את התחלת העבודה בחנות. לאחר מכן, צריך היה לפרוק את המשטחים למדפים בתוך החנות ולהוציא את המשטחים מן החנות, כך שבשעה 09:00 בעת ניקיון החנות, כדברי נאשם 3, לא יהיו על הרצפה משטחים וארגזים. נראה, אפוא, כי הכנסת משטחים לחנות עד השעה 09:00 לא היתה מאפשרת את פתיחתה לציבור בשעה 10:00, ואילו הכנסת המשטחים עד השעה 05:00 היתה מאפשרת

פריקתם והוצאתם מן החנות עד למועד פתיחתה. עוד אני רואה לקבוע, כי נאשם 4 והמנוח עבדו בלחץ ובסד זמנים הדוק, כאשר בליל התאונה השעה היתה אחרי 04:00 והם עדיין לא סיימו להעמיס את הסחורה החסרה על המשטחים במחסן. גם בענין זה תמך העד כרמל בדברי נאשם 4 ואמר, כי "יש יותר עבודה, אז באופן טבעי אתה מפעיל יותר לחץ, אתה רוצה תפוקה יותר גבוהה באותו זמן" (בעמ' 227, שורות 26-27). נאשם 4 והמנוח עבדו בטור חומרי הניקוי כל אותו לילה וניתן להניח כי נאשם 3, אשר היה במתחם המרכול כל אותן שעות, ראה אותם בעבודתם בפרק זמן זה. יתכן גם שנאשם 3 זירז את נאשם 4 והמנוח, שכן כמנהל וכאחראי לכך שהחנות תהיה ערוכה ומוכנה להיפתח בזמן, היה לו עניין ברור שהשניים ישלימו את העברת הסחורה מן המחסן לחנות במועד. גם נאשם 3 לא שלל אפשרות זו. "אני לא רוצה להגיד שהוא [נאשם 4] מנסה להפליל אותי אבל חלק מהעבודה שלי זה לדאוג שהעובד יעבוד, זוהי צורת זרוז יש בזה הגיון מסוים אני לא אמרתי לו שיעשה הכל וגם יהרוג אותנו. זה נקרא לנסות להפליל בן אדם" (ת/22, בשורות 99-97). עם זאת, אני מתקשה לקבוע, כי נאשם 3 האיץ בנאשם 4 ובמנוח מספר דקות לפני התאונה, באופן שהתאונה היתה המשך ישיר של אותם דברי זירוז. אמנם נאשם 4 תיאר את מהלך הדברים כך, ואולם נראה כי המדובר בנסיון לפרוק מעל עצמו את עול האשמה שחש עקב מות המנוח ולהתחלק באחריות עם הזולת.

סיכומה של נקודה זו. הוכח, כי בליל התאונה עבדו נאשם 4 והמנוח בלוח זמנים הדוק בשים לב לכמות הסחורה שהיו צריכים לשנע מן המחסן לחנות בימים שלפני חג הפסח. ניתן לקבוע גם, כי נאשם 3, שהיה המנהל האחראי במקום באותה משמרת, ראה את נאשם 4 והמנוח וזירז אותם, במסגרת תפקידו, לסיים את העבודה בזמן. אמנם נותר ספק באשר לטענה כי נאשם 3 האיץ בנאשם 4 ובמנוח ממש עובר לתאונה, ואיני קובעת כך. אך מכל מקום, החשוב הוא כי לחץ העבודה בו היו נתונים המנוח ונאשם 4 הגדיל את הסיכון לקרות תאונה.

24. עד כאן באשר לרקע העובדתי המיידית לתאונה. בכל הנוגע לרגעי התאונה קיים חלל בראיות, שכן לא היה לתאונה עד ראיה ישיר. אין חולק, כי נאשם 4, אשר הרים את המנוח על המלגזה, לא יכול היה לראות את המנוח כשהוא ניצב על המשטח. נאשם 4 אמר, כי המנוח "החליק" מן המשטח, ואולם הוא אישר יותר מפעם אחת כי לא ראה כיצד אירעה התאונה, אלא שיער מה אירע. התאונה ארעה בקצה הטור של חומרי הניקוי. המלגזה עמדה "במקביל מזויק לקצה של המדף לכיוון המדפים שהמקרר

מאחורה" (ת/19, בשורה 69). המנוח הורם לגובה על-ידי נאשם 4 שהפעיל את המלגזה, על-מנת לפרוק סחורה שאוחסנה במדף הקיצוני העליון. בהודעתו במשטרה אמר נאשם 4, כי המנוח הורם לגובה של כמטר מתחת למדף העליון כדי שלא יצטרך להתכופף אל הסחורה (ת/19, בשורה 65), ואולם בעדותו בבית המשפט הבהיר כי הכוונה לגובה של כמטר מתחת לרום הסחורה ("**שיא גובה הסחורה**") שעל גבי המדף העליון (בעמ' 214, שורות 15-16). כזכור, קבענו כי גובהו של המדף העליון היה כ-3.6 מ' ועליו התנשאה סחורה לגובה של כ-1.5-1 מ' נוספים. לפיכך, יש לקבוע כי המנוח הורם לגובה של כ-4 מטר. עוד יש לקבוע, כי התאונה ארעה לאחר שהסתיימה הרמתו של המנוח למעלה, בעת שעסק באיסוף סחורה מן המדפים והנחתה על גבי המשטח.

נאשם 4 אמר, כי המנוח התכוון להוריד מן המדפים ספוג מתכת, ממרקות ברזל ופלסטרים (ת/22, בשורה 71). נאשם 4 העריך, כי המנוח הספיק להניח על המלגזה קופסאות של ספוג מתכת שהיו על המדף העליון, "**הוא בא לקחת ספוג מתכת או ספוג ברזל ואז אני רואה אותו נופל**" (ת/19, בשורות 259-260). נאשם 2 אמר בעדותו, כי ממרקות הברזל אוחסנו במדף העליון בטור הקיצוני של מחלקת חומרי הניקוי, בקצהו, בקופסאות לבנות, ועל יסוד עדותה של זליגר כי על גבי משטח המלגזה היו קופסאות לבנות זהות לאלה שבמדף העליון, הסכים נאשם 2 עם ההנחה כי המנוח הספיק להניח על המלגזה ממרקות ברזל (בעמ' 140). עוד אמר נאשם 2, כי לצידן של ממרקות הברזל אוחסנו הפלסטרים, בקופסאות חומות, ואילו ספוגי המתכת אוחסנו בטור השני, הפנימי יותר, במדף שמתחת למדף העליון (בעמ' 140). על יסוד עדות זו ניסה ב"כ הנאשמים 1-3 לבסס טיעון לפיו המנוח נפל מן המלגזה בעת שניסה להגיע לספוגי המתכת, שהיו בטור פנימי על מדף נמוך יותר, "**ולשם כך ניסה לטפס ולהיאחז בעמוד שמפריד בין הטור המסומן בחץ [הטור הקיצוני] לבין הטור הסמוך לו [הפנימי יותר]**" (בעמ' 200, שורות 5-6). היינו, כי המנוח לא נפל בעת שעמד על משטח שהורם על-ידי המלגזה, אלא בעת שניסה לטפס על מדף על-מנת להגיע לסחורה רחוקה יותר (ספוגי המתכת).

איני רואה לקבל תיזה זו של ב"כ הנאשמים 1-3. **ראשית**, בחקירתו של נאשם 4, אשר "הסכים" עם הלך המחשבה הנ"ל שהוצג על ידי עו"ד עטרי נפלו טעויות, בכך שנאמר לעד כי ממרקות הברזל היו מאוחסנות בטור הפנימי, בעוד ששם היו ספוגי המתכת (וממרקות הברזל היו דווקא בטור הקיצוני במדף העליון), וכן בכך שדברי המנוח "**אני תופס**", אשר נאמרו ביחס לאחיזה במעקה המלגזה בעת ההרמה

(ת/19, שורה 74, שורות 262-265), יוחסו לאחיזה כביכול ב"סולם" המחבר בין הטור הקיצוני לזה שאחריו (בעמ' 199-200). אזכיר, כי נאשם 4 אמר שהמנוח הספיק להוריד מן המדף ספוגי מתכת דווקא. אם כך, הרי שהשלים את המשימה הכרוכה בהגעה למדף המרוחק. **שנית**, מעדותה של זליגר למדנו, כי הסחורה שנצפתה על משטח המלגזה לאחר התאונה היתה זהה לזו שאוחסנה במדף העליון בקצהו החיצוני, והעדה אף הצביעה על "מגרעת" בערימת הקופסאות, במקום בו עמדו, לגרסתה, הקופסאות שהמנוח הספיק לפרוק למשטח (בעמ' 22-23). בין אם המדובר בספוגי מתכת או בממרקות ברזל, נראה כי המנוח היה בשלבים הראשונים של איסוף הסחורה והספיק להניח על המשטח רק סוג אחד של סחורה. במהלך עדותו של נאשם 4 לא התחווה באופן מדויק השאלה כמה זמן הספיק המנוח לעמוד על המשטח המורם לפני שנפל, ואולם למקרא הודעתו של נאשם 4 ועדותו בבית המשפט נראה, כי המדובר בפרק זמן קצר ביותר, בסמוך לאחר השלמת ההרמה ובשלבים הראשונים של מלאכת איסוף הסחורה. במצב דברים זה, קשה לקבל את הסברה כי המנוח נפל בעת שניסה לטפס על מדף מרוחק ונראה יותר כי הנפילה אירעה ממשטח המלגזה דווקא. היינו, האפשרות כי המנוח התכוון להשלים את איסוף הסחורה מן המדפים תוך עמידה על המשטח בטרם יפנה לטיפוס על המדפים, אם בכלל, כדי להגיע לסחורה רחוקה יותר, מתיישבת יותר עם ההגיון ויש להעדיפה (אזכיר, כי לדברי נאשם 2 ליד ממרקות הברזל היו מונחות קופסאות הפלסטרים, שגם אותן נדרש המנוח להוריד).

25. במסגרת הדיון בנסיבות התאונה העלו ב"כ הנאשמים את הסברה, כי המנוח נפל מן המלגזה בשל קיומה של בעיה רפואית, שטיבה לא התברר בשל כך שלא בוצעה נתיחה שלאחר המוות לבקשת משפחת המנוח. בהקשר זה הפנו לתיקו הרפואי של המנוח (מוצג נ/8), המתעד ביקורים אצל רופא המשפחה, ממנו עולה כי המנוח סבל מ"**אירוע מוחי קטן**" ואובדן זכרון למשך יומיים בעת שהיה בכיתה ט', וכי בשנת 1996 התלונן על "**איבוד זכרון לסירוגין**" ובשנים 1997-1998 על כאבי ראש מהם סובל מילדותו.

איני סבורה כי תיקו הרפואי של המנוח מצביע על אינדיקציה רפואית לקרות התאונה. בעת התאונה היה המנוח בן 40. האירוע המוחי הקל קרה כ-25 שנים לפני כן ומאז לא חזר. כמו כן, עיון בתיק הרפואי מעלה כי בשנים האחרונות שלפני התאונה לא נרשמה כל תלונה מצד המנוח וכי התלונות שנרשמו לפני כן, בשנים 1996-1998, טופלו באופן מקומי על-ידי רופאת המשפחה ולא הופנו לבירור רפואי נוסף. בנסיבות אלה אני

סבורה כי היעדרה של נתיחה שלאחר המוות אינו בגדר ליקוי הפועל לזכות הנאשמים (ראו: [רע"פ 8265/06 הבראת נ' מדינת ישראל](#), מיום 6.12.06).

ההשתלמות בהפעלת מלגזה

26. ההשתלמות בהפעלת מלגזה התקיימה ביום 30.1.06 והועברה על-ידי בריינר. בריינר טען, כי המדובר בהשתלמות שארכה (כולל מבחן תיאורטי ומעשי) כשלוש שעות, ואילו המשתתפים העידו על משך זמן קצר יותר: שעה וחצי (עמירה, בעמ' 77); שעה וחצי לפחות (הנדלסמן, בעמ' 85); הדרכה במשך "כשעה פלוס" (נאשם 3, ת/18, שורות 172-173); הפן התיאורטי – עשר דקות, "אפילו לא רבע שעה" (נאשם 4, בעמ' 189); עשר דקות (כרמל, בעמ' 222). על יסוד הראיות יש לקבוע כי ההשתלמות לא ארכה כשלוש שעות כפי שטען בריינר, ואולם הנקודה החשובה היא שכל המשתתפים הבינו כי דרך הרמת אדם על המלגזה היא באמצעות סל הרמה תקני ולא על משטח. בריינר העיד, כי חלק מרכזי בהדרכה מתייחס לנושאי בטיחות בכלל ולהרמת אנשים על המלגזה בפרט, ובמהלך עדותו "דיקלם" מתוך הסילבוס של ההדרכה כיצד מנוסח האיסור על הרמת אנשים שלא באמצעות סל (בעמ' 44-45). עוד יש להפנות לתשובת הנאשמים 1-3 לכתב האישום, לפיה "**הובהר** [בהשתלמות] **שאינ להרים בני אדם במלגזה, שניתן להרים באמצעות סל הרמה...**". יש מבין המשתתפים שלדבריהם הבינו שהמדובר בהמלצה בטיחותית או "**שיפור בעבודה**" בלבד (דוגמת נאשם 2), אך אחרים מאשרים כי הבינו שהמדובר באיסור (דוגמת נאשם 3, למשל, ב-ת/18, שורה 179).

ציינו כבר, כי אין מחלוקת שכושר ההרמה של המלגזה בענייננו אינו מאפשר התקנת סל הרמה. זאת משום שעומס העבודה הבטוח שלה הוא 1560 ק"ג (מוצג ת/21א), בעוד שהכושר הנדרש הוא 1800 ק"ג. הוא הדין במלגזה החשמלית השניה במרכול. רק על המלגזה המופעלת בדיזל, אשר שימשה על-פי העדויות לעבודה מחוץ למחסן, ניתן היה להתקין סל הרמה תקני.

27. עוד יש לקבוע, כי נאשם 4 השתתף בהדרכה, אך לא הוסמך. כך העיד נאשם 4, וכך גם אישרו יתר המשתתפים. נאשם 4 הופיע ברשימת המשתתפים שערך בריינר (מוצג ת/10), אך שמו נמחק על-ידי העד בשלב כלשהו, ככל הנראה לאחר שהתברר שאין לו רשיון נהיגה. בריינר טען, כי מי שאין בידו רשיון נהיגה אינו רשאי להשתתף בהדרכה, ויתכן כי נאשם 4 "עבד" עליו (בעמ' 46). נאשם 4 טען, כי בריינר אישר את השתתפותו

בהדרכה, אך אמר לו כי יקבל את הרשיון למלגזה רק לאחר שיחזיק ברשיון נהיגה (בעמ' 188). כך או כך, נאשם 4 השתתף בהדרכה, ולאחריה אף ביקש מן הנאשמים 2 ו-3 כי ידאגו להתקנת סל הרמה על המלגזה.

אחריותו של נאשם 1

עבירת הרשלנות - המצב המשפטי

28. כאמור, נאשם 1 הואשם, כי גרם למותו של המנוח ברשלנות, שרכיביה פורטו בכתב האישום. סעיף 304 [לחוק העונשין](#) קובע כי "הגורם ברשלנות למותו של אדם" דינו מאסר שלוש שנים. "רשלנות" מוגדרת בסעיף 21(א) [לחוק העונשין](#) כ"אי מודעות לטיב המעשה, לקיום הנסיבות, או לאפשרות הגרימה לתוצאות המעשה, הנמנים עם פרטי העבירה, כשאדם מן הישוב יכול היה, בנסיבות הענין, להיות מודע לאותו פרט, ובלבד - (1) שלענין הפרטים הנותרים היתה לפחות רשלנות כאמור; (2) שאפשרות גרימת התוצאות לא היתה בגדר הסיכון הסביר". "מחדל" מוגדר בסעיף 18(ג) [לחוק העונשין](#) כ"הימנעות מעשייה שהיא חובה לפי כל דין או חוזה".

העבירה של גרם מוות ברשלנות זכתה לאחרונה לדיון מפורט ומקיף במסגרת [רע"פ 1007/05 מדינת ישראל נ' בוחבוט](#) (מיום 1.9.08) (להלן: **פרשת בוחבוט**). בית המשפט פתח את הדיון באומרו, כי נוכחותן של עבירות רשלנות בדיון הפלילי אינה מובנת מאליה, שכן במעשיו של המבצע הרשלקן חסר יסוד ה"ידיעה" ומחליפה אותו "המודעות בכוח". "הסכנה שעבירה של רשלנות מתייחסת אליה היא דווקא זו שלא היתה בתחום מודעותו הממשית של העושה, אלא כזו שהעושה יכול היה להיות מודע לה אם היה דורך את תודעת הזהירות שלו. הרשלנות מתחילה אפוא במקום שבו מסתיימת המחשבה הפלילית" (מרדכי קרמניצר "על הרשלנות בפלילים יסוד נפשי, יסוד עובדתי או שניהם גם יחד" **משפטים** כד 71, 73 (תשנ"ד)). לכן, מקובל לומר כי רמת הרשלנות הנדרשת בהליך הפלילי צריכה להיות גבוהה מזו הנדרשת במשפט האזרחי. "אין לגלוש מתחום האחריות האזרחית אל מישור האחריות הפלילית, על השלכותיה הקשות, אלא אם כן טובת החברה ושלוש הציבור מחייבים זאת בשל רמת האחריות הגבוהה" ([רע"פ 385/89 אבנת נ' מדינת ישראל, פ"ד מו\(1\) 1](#), 12 (1991), מפי כב' השופט ד' לוי; **פרשת בוחבוט**, פסקה 10 בפסק דינה של כב' השופטת פרוקציה). ככל עבירת תוצאה, גם העבירה לפי סעיף 304 כוללת שלושה יסודות: היסוד העובדתי, היסוד הנפשי והקשר הסיבתי.

"היסוד העובדתי כולל את התרחשותה של התוצאה הקטלנית וכן את ההתנהגות הפסולה אשר הביאה לתוצאה זו, בין במעשה ובין במחדל. במידה ועניין לנו עם מחדל הרי שכאמור יש להציג חובה לפי דין או חוזה (וראה בעניין חשיבות קיומו של מקור חובה בעבירת מחדל רשלני: ע"פ 6811/01 אחמד נ' מדינת ישראל פ"ד נז(1) 26, 32-33 (2002)). החובה לפי דין יכולה להיות חובה קונקרטיית המפורטת בהוראת חוק ויכולה היא להיות חובת הזהירות הכללית הנהוגה בבחינה הנזיקית של רשלנות (ראו יעקב קדמי על הדין בפלילים - חלק ראשון 220 (2004)). המבחן הנוהג לעניין חובת הזהירות הכללית כולל את בחינת קיומה של חובת זהירות מושגית המבטאת יחסי רעות, בחינת קיומה של חובת זהירות קונקרטיית ולבסוף בחינת השאלה האם ננקטו אמצעי הזהירות הנדרשים, כלומר האם הופרה חובת הזהירות הקונקרטיית. מבחני חובת הזהירות המושגית והקונקרטיית הינם מבחן הצפיות הכפולה דהיינו: האם אדם סביר יכול היה לצפות את הנזק, והאם מבחינה נורמטיבית אדם סביר צריך היה לצפות את הנזק (ע"פ 119/93 לורנס נ' מדינת ישראל, פ"ד מח (4) 1, 21-23 (1994)...)".

ברכיב היסוד הנפשי יש לבחון את יסוד הרשלנות על פי הגדרתו בסעיף 21 לחוק העונשין ולאור פרשנות הפסיקה, דהיינו האם האדם הסביר יכול היה לצפות בנסיבות העניין כי מעשהו או מחדלו יגרום לתוצאת המוות. כמו כן יש לוודא כי לא מתקיים אחד החריגים של סעיף 21(א).

לבסוף לעניין הקשר הסיבתי, יש להראות כי מתקיים קשר סיבתי עובדתי (סיבה בלעדית אין) בין ההתרחשות לבין התוצאה וכן כי מתקיים קשר סיבתי משפטי דהיינו האם האדם סביר יכול היה וצריך היה לצפות את ההתרחשות ואת אופן התרחשותה" (מפי כב' השופט ג'ובראן).

נפנה ליישומן של אמות מידה אלה בבחינת אחריותו של נאשם 1.

היסוד העובדתי

29. קבענו לעיל, כי לא עלה בידי הנאשמים לבסס קיומו של ספק סביר בדבר האפשרות שהתוצאה הקטלנית ארעה בעטיה של סיבה רפואית. נבחן, אפוא, מקרוב האם רשלנותו של נאשם 1 גרמה למוות, כטענת המאשימה.

קיומה של חובת זהירות מושגית

30. חובת הזהירות המושגית שבין מעביד לבין עובדו מושרשת היטב בפסיקה ודומה כי אין מקום להכביר מילים בענין זה. "נראה, שהיום אין עוד צורך לבחון את שאלת עצם קיומה של חובת זהירות מושגית בין מעביד לעובדו. חובה זו מוכרת יפה בפסיקה ענפה ועקבית. קיימים רק הבדלים בין פסקי הדין השונים ביחס לממדיה של אותה חובה וביחס להדגשים בדבר גורמיה השונים. יש שמדובר בחובה לנקוט צעדים סבירים כדי למנוע מהעובד סכנות מיותרות, במקרים אחרים מצוינת החובה להזהיר את העובד מפני סכנות קיימות, ולעתים מודגשת החובה למנוע מהעובד סיכונים בלתי רגילים..." (ע"א 663/88 שיריזיאן נ' לבידי אשקלון בע"מ, פ"ד מו(3) 225, 229 (1993), מפי כב' השופט בך). ובמקום אחר: "העובד, הבא להוציא לחמו במקום העבודה, זכאי למקום עבודה בטוח, והוא נותן אמונו במעביד, בעל השליטה על מקום העבודה, שיספק לו תנאי בטיחות והדרכה סבירים הנדרשים לביצוע העבודה. המעביד והאחראי במקום העבודה מטעמו חייבים להבטיח כי מקום העבודה יהא כזה שיבטיח את שלומם של העובדים על-מנת שעובד שהגיע למקום העבודה בבוקרו של יום כשגופו שלם יצא את מקום העבודה בערבו של היום במצב זהה. לפיכך על המעביד לנקוט אמצעי זהירות סבירים שימנעו את הסכנות שהעובד חשוף אליהן, סכנות שעל המעביד להיות ער להן ואשר כרוכות בעבודה שהעובד מבצע מטיבה ומטבעה..." (ע"א 8133/03 יצחק נ' לוטם שיווק בע"מ, פ"ד נט(3) 66, 76 (2004) מפי כב' השופטת ארבל). מקור נוסף לחובה לפעול, לבד מדיני הנזיקין, ניתן למצוא ב**פקודת הבטיחות בעבודה** [נוסח חדש], תש"ל-1970 (להלן: **פקודת הבטיחות בעבודה**) המטילה אחריות פלילית על "תופש המפעל" (או "בעל המפעל" אם האחריות להפרה מוטלת עליו) לגבי כל הפרה במפעל או בקשר למפעל של הוראות פקודת הבטיחות בעבודה או תקנה לפיה (סעיף 219 לפקודה). מחסן בא בגדר מפעל, ורוב הוראות **פקודת הבטיחות בעבודה** חלות עליו (סעיף 187 לפקודה). תקנות ארגון הפיקוח על העבודה, החלות על הבעלים או התופש כהגדרתם ב**פקודת הבטיחות בעבודה**, מהוות אף הן דבר חקיקה המעגן את חובת הזהירות. התקנות קובעות חובה

למסור לעובדים מידע בדבר סיכונים במקום העבודה, לקיים הדרכות בדבר מניעת סיכונים וההגנה מפניהם, הכשרת נאמני בטיחות ועוד.

ב"כ נאשם 1 טען כי נאשם 1 הוא אמנם בעל המרכול, אך איננו מעביד בשל כך שעיקר עיסוקו בקניינות ובמשא ומתן עם סוחרים. בהקשר זה נטען, כי נאשם 1 הפקיד את הנאשמים 2 ו-3 להיות מנהלי המרכול ולכן יש לפטרו מן האחריות המוטלת על מעביד לספק סביבת עבודה בטוחה לעובדיו. עו"ד עטרי המשיל את הנאשם למנכ"ל חברת "אוסס", שאין לראותו כאחראי בפלילים לתאונת מלגזה שבה מצא עובד "אוסס" את מותו. טענה זו יש לדחות בשתי ידיים. נאשם 1 הקים את המרכול וקבע את דפוסי העבודה בו. בשנים הראשונות ניהל את המרכול, לרבות המחסן, ללא דרג ביניים של מנהלים, ורק כשלוש שנים לפני התאונה התקבל נאשם 2 לעבודה ומונה כמנהל, ובעקבותיו נאשם 3. ואולם, מינויים של נאשמים 2 ו-3 כמנהלים וכאחראים למחסן ולחנות בפועל לא פטר את נאשם 1 מחובותיו כמעביד. נזכיר, כי המדובר במפעל קטן אשר הדרג הניהולי שבו כלל שלושה אנשים בלבד – הנאשמים 1-3. אין כל דמיון בין שיטת העבודה במרכול לבין אופן התנהלותה של חברת "אוסס", ומידת הקרבה והשכנות שבין נאשם 1 לבין עובדי המרכול היתה כזו שהטילה עליו חובת זהירות מושגית לדאוג לבטחונם. יפים לענין זה, על דרך של קל וחומר, הדברים הבאים: "מעביד חייב להגן על עובדיו מפני סיכונים אפשריים במקום העבודה... חובה זו לספק לעובד מקום עבודה בטוח במידה סבירה חלה, ככלל, גם כאשר העבודה מתבצעת בחצרים של אחר... מעביד רשאי אומנם למסור לצד שלישי שניתן לסמוך עליו את הדאגה לביטחון עובדיו המועסקים במקום שמחוץ לשליטתו (ראו ע"א [686/77 מקורות חברת מים לישראל בע"מ נ' מרג'י, פ"ד לד\(4\) 365, 375 \(להלן: עניין מקורות\)](#)), אך נראה כי עליו לוודא במקרה כזה כי הצד השלישי מסכים ליטול על עצמו אחריות זו וכי יש ביכולתו לעשות כן. גישה זו יפה ביתר שאת כאשר העובד נדרש לפעול במקום שבו רמת הסיכון גבוהה וקיים חשש ממשי לכך שייפגע" (ע"א [971/03 בגא נ' מלול, מיום 10.11.05, מפי כב' השופטת חיות](#)).

קיומה של חובת זהירות קונקרטי

31. חובת זהירות קונקרטי מתקיימת מקום, שבנסיבות המיוחדות של המקרה, אדם סביר יכול היה (מבחינה טכנית) וצריך היה (מבחינה נורמטיבית) לצפות את התרחשות הנוק כלפי מי שניזוק בפועל. "חובת הזהירות הקונקרטי מתקיימת מקום שהסיכון המסוים שנגרם היה צפוי, או צריך היה להיות צפוי מבחינה טכנית, וצריך היה

להילקח בחשבון מבחינה נורמטיבית. הסיכון צריך להיות בלתי סביר כדי שתקום חובה קונקרטיית (סעיף 21(א)(2) לחוק העונשין) (פרשת בוחבוט, פסקה 9, מפי כב' השופטת פרוקצ'יה). בשלב בחינת הצפיות הטכנית אין צורך בצפיה מדויקת של כל פרטי האירוע ודי בראייתו בקווים כלליים (ע"א 2061/90 מרצלי נ' מדינת ישראל, משרד החינוך והתרבות, פ"ד _____, מז(1) 802, 816-817 (1993)). אשר לצפיות הנורמטיבית נקבעו בפסיקה מבחני עזר או קריטריונים "העשויים לסייע בבחינת אופיו הקונקרטי של המקרה, והמתחלקים בסופו של דבר לשלוש בחינות: האחת, בחינת אופיו הספציפי של הנפגע; השנייה, בחינת אופיו הספציפי של בעל חובת הזהירות; השלישית, בחינת מקור הנזק..." (פרשת בוחבוט, בפסקה 22, מפי כב' השופט ג'ובראן). ובלשונה של כב' השופטת פרוקצ'יה: "עבירת רשלנות במחדל... נתפסת כמחייבת קפדנות-יתר בהפעלת הנורמה הפלילית לעומת הרשלנות במעשה... ישנה משמעות לשאלה האם מקור הנזק הוא בדבר הטומן בחובו סכנה מובנית, או שמדובר בחפץ שאינו מסוכן מטבעו, אף שיתכן שייהפך מסוכן אם ינהגו בו בדרך מסוכנת. מוכרת האבחנה בין דברים מסוכנים כשלעצמם, לבין דברים שאינם טומנים סכנה מובנית אך יש בהם פוטנציאל מסוכנות אם נוהגים בהם שלא בזהירות... עבירת התרשלנות שהיא תוצאתית באופייה אינה מחייבת רף התרשלנות גבוה במידה המתחייבת בעבירת רשלנות שאינה כוללת רכיב תוצאתי... טיבה של חובת הזהירות ומידת הסטייה ממנה מחייבות התייחסות מיוחדת בהקשר לאיש מקצוע ביחס למי שנתון לאחריותו ולפיקוחו... במיוחד כך הדבר, מקום שהגנה זו נדרשת ביחס לחיי אדם ושלמות גופו" (בפסקות 13-16).

32. בחינתן של נסיבות ענייננו באספקלריה של הקריטריונים שהותוו לעיל מובילה לכלל מסקנה כי נאשם 1 יכול היה וצריך היה לצפות את אפשרות מותו של המנוח כתוצאה מנפילה ממשטח המוצב על קלשוני מלגזה.

יכולת הצפיה מתקיימת בענייננו, שכן האפשרות שאדם הנופל מגובה של מספר מטרים על רצפת בטון קשה (בטון לא מוחלק, שאיננו "בטון קטיפה" (בעמ' 157, שורה 30)) ייפגע בראשו באורח קטלני היא אפשרות מסתברת. זאת, במיוחד כאשר המדובר במי שניצב על משטח עץ לא גדול, שאיננו מגודר, "המושחל" על זרוע הרמה של מלגזה המונפת באוויר ועוסק בפריקה של סחורה מן המדף העליון במחסן. כמו כן, יש לקבוע, כענין של מדיניות, שנאשם 1 צריך היה לצפות את אפשרות התרחשות הנזק. במה דברים אמורים. ראשית, נאשם 1 היה בדרגת קירבה לעובדים המצדיקה הטלתה עליו

של חובת זהירות קונקרטיית. נאשם 1 הוצג, כאמור, על-ידי ההגנה כמי שלא היה שותף להוויית העבודה במרכול ועסק בקניינות ובמסחר. עוד נטען, כי נאשם 1 לא הכיר את העובדים, לא נכח במרכול באופן קבוע ומשרדו היה ממוקם בחצר שבין המחסן לחנות. ואולם, מן הראיות עולה שנאשם 1 היה מגיע למקום לעיתים קרובות (כל יום או פחות), רוב הזמן היה במשרד (בעמ' 117, שורה 28) אך נהג לבקר גם במחסן בשעות הלילה, לעשות "סיבוב" ולראות אם המקום מסודר. נאשם 1 היה מצוי בפרטים "תפעוליים" רבים, כגון רכישת סולמות עם תו תקן, תגבור כוח האדם הנדרש לפסח ועוד, ובעת עדותו לא יכול היה להימנע מהפגנת התמצאות בכל אלה: **"בוודאי שאני יודע שיש מדפים במחסן וסולמות. אני פתחתי את העסק הזה, האם אני לא יודע על הציוד של העסק? לא רואה חשבונות מה שקנו?..."** (בעמ' 125, שורות 8-9). עוד יש לציין, כי על אף שטען שאינו עוסק בענייני העובדים במרכול, נאשם 1 הוא זה שקיבל את הקופאי רפאל באלס לעבודה ולדבריו אף הכיר את העובדים, במיוחד הותיקים שבהם. **שנית**, נאשם 1 אמנם מינה מטעמו שני מנהלים, את הנאשמים 2 ו-3, אך מינויים של אלה אינו משיל ממנו את האחריות המוטלת עליו כלפי העובדים כבעל המקום. כמו כן, נאשם 1 העיד כי הוא זה שלימד את נאשמים 2 ו-3 את העבודה – **"מה שידעתי העברתי להם אולי לא באופן פרטני, אלא באופן כללי יותר, מה שאני יודע אני אומר"** (בעמ' 121, שורות 23-24). **שלישית**, אזכיר כי לפני שנאשמים 2 ו-3 התקבלו לעבודה במרכול נוהל המקום על-ידי נאשם 1 בעצמו. המדובר בפרק זמן של מספר שנים (מ-1999 עד 2003) בהן עסק נאשם 1 גם בשגרת העבודה השוטפת, לרבות שינוע המוצרים אל המחסן וממנו באמצעות המלגוזות, והיה בידו סיפק להתוודע מקרוב אל כל רזי העבודה במקום. אעיר, כי לא הובאה כל ראיה שבמשך השנים חלו שינויים בדפוסי העבודה במרכול או בנתונים הפיסיים של המקום. נאשם 1 אמר גם, כי לא פתח את המרכול אלא לאחר שלמד את הנושא והתייעץ עם מומחים במשך חצי שנה (שם). לימוד והתייעצות אלה כללו, ובוודאי היה עליהם לכלול, אף התייחסות לכללי הבטיחות הכרוכים בהפעלת מרכול הכולל מחסן. עד כאן הטעמים המתבססים על נתוניו של בעל חובת הזהירות, הוא נאשם 1. **הטעם הרביעי** מתייחס למושא חובת הזהירות, הוא המנוח. המנוח היה עובד ארעי אשר גויס לעבודה לקראת חג הפסח, חודש ימים לפני התאונה. החובה להיזהר בבטחונו של עובד חדש ובלתי מיומן גדולה פי כמה, במיוחד בימי העומס והלחץ שלפני חג הפסח, כאשר ישנם עובדים ארעיים נוספים במקום והעבודה רבה. זאת ועוד. אותו עובד חדש הוצב לעבודה כעוזר למלגזנים ולסדרנים, כאשר העבודה שהוטלה עליו - אשר כללה, בין היתר, איסוף סחורה מן המדפים תוך עמידה על משטח המלגזה - היתה בעלת פוטנציאל סכנה גדול.

הטעם החמישי עניינו במקור הנזק, הוא המלגזה. בין אם נגדיר את המלגזה כחפץ מסוכן מטבעו או כחפץ בעל פוטנציאל מסוכנות, שגרת עבודה בטוחה במפעל שנעשה בו שימוש במלגזות מחייבת קביעת נהלי עבודה ברורים באשר למלגזות. המדובר בנהלי עבודה בכלל, למשל באשר למי שמורשה להפעיל מלגזה ובנהלי בטיחות בפרט. כך, למשל, יש לאסור בתכלית האיסור הרמת אנשים באמצעות מלגזה, בניגוד להוראות [תקנות הבטיחות בעבודה](#), ולדאוג להתקנת סל הרמה תקני מקום שנעשה במלגזה שימוש כזה. אך מובן כי יש לדאוג גם לשינוי הנהלים, לאכיפתם ולשירוש כל חריגה מהם. על נאשם 1 היתה חובה לקיים את כל אלה במרכול שבאחריותו, במסגרת חובתו לקיים סביבת עבודה בה יוכלו עובדיו לעבוד בבטחה.

על יסוד כל האמור לעיל יש לקבוע, כי על נאשם 1 היתה מוטלת חובת זהירות מושגית וקונקרטית למנוע את הסיכון שהתממש בתאונה.

התרשלות

33. האם הפר נאשם 1 את חובת הזהירות המוטלת עליו והתרשל. לטעמי, יש להשיב על שאלה זו בחיוב.

נאשם 1 בעדותו ביקש להציג עצמו כמי שאינו חוסך בהוצאות לצרכי בטיחות (אינו "מתקמצן" כדבריו) וכמי שענייני הבטיחות יקרים ללבו. ואולם מן הראיות התברר כי הדברים נאמרו רק לתפארת המליצה, בעוד שבפועל שגרת הבטיחות במרכול היתה לקויה ביותר. לא ניתנו תדריכי בטיחות לעובדים, לא מונה אחראי על נושאי בטיחות, לא דווח לאגף לפיקוח על בטיחות בעבודה במשרד התמ"ת על פתיחת המרכול, נאשם 4 הפעיל מלגזה בלא שהיה בעל רשיון נהיגה והעובדים עבדו ללא כל אמצעי מיגון (כגון קסדות, כפפות, לבוש מיוחד ועוד). עובדי המחסן, ובעיקר עובדי הלילה נדרשו לשנע סחורות אל המחסן וממנו, ואולם לא סופקו להם האמצעים הנדרשים לעשות כן בבטחון. הוכח, כי לא היו במחסן סולמות שהגיעו למדפים הגבוהים, וגם אם היה סולם אחד כזה, לא ניתן היה להשתמש בו בכל חלקי המחסן בו זמנית. שומה היה על נאשם 1 לקבוע נהלי עבודה ברורים ולדאוג לכך שלכל טור יהיה סולם אחד לפחות שניתן יהיה להגיע באמצעותו בבטחה לכל מקום על גבי המדפים. זאת ועוד. הוכח, כי שגרת העבודה במחסן כללה העלאת אנשים על גבי מלגזה באמצעות משטח שהונח על הקלשונים, לגובה של כ-4 מטרים, על-מנת שיבצעו בגובה זה פעולות פריקה למדפים ומהם. המדובר בפעולה מסוכנת ביותר. משטח עץ "המושחל" על קלשוני מלגזה אמנם

איננו יכול להתהפך, אך ספק אם המדובר במשטח יציב לגמרי אשר ניתן לעמוד עליו בבטחה. כמו כן, המדובר במשטח לא מגודר, ובעוד שהעובד המוצב על המשטח יכול לאחוז במעקה המלגזה בעת ההרמה (או ההורדה), הרי שאין הוא יכול לעשות כן כאשר הוא עוסק בפריקת סחורה בקופסאות בשתי הידיים. לא בכדי נאסרה [בתקנות הבטיחות בעבודה](#) הרמת אנשים על גבי מלגזות ונקבעה חובה לעשות כן רק באמצעות סל הרמה תקני. נאשם 1 לא עשה דבר כדי לשרש נוהג פסול זה על אף שידע עליו, ואם לא ידע למה משמשות המלגזות במרכול, הרי שזוהי התרשלות נוספת.

קיימות בחומר הראיות אינדיקציות לכך שנאשם 1 נחשף לפרקטיקה של הרמת אנשים על מלגזות (למשל, בדברי נאשם 4 (ת/19, בשורה 295; גם עמירה כאשר נשאל אם ראה את נאשם 1 במחסן, השיב "כן, בטח" (בעמ' 71, שורה 24)). מסקנה זו מתבקשת גם בשים לב להיקפו הפיסי של ה"מפעל", כך שגם מי שלא נמצא בליבת העשייה במחסן, בוודאי הבחין בהרמת אנשים על המלגזה, אשר הוכח כי נעשתה באופן שגרתי. כמו כן, כאמור, מי שהתווה את נהלי העבודה במקום הוא נאשם 1 אשר "הנחיל" את אופן התנהלות הדברים לנאשמים 2 ו-3. כאמור, אם נאשם 1 לא ידע על השימוש שנעשה במלגזות להרמת אנשים – שימוש תדיר ויומיומי – הרי שיש בכך משום התרשלות נוספת על זו שבאי עקירתו של נוהג פסול זה. ב-[ע"פ \(חיפה\) 2742/01](#) **בלוק הסלע האדום בע"מ נ' מדינת ישראל** (מיום 6.1.04) טען המערער, מעביד, אשר הורשע בגרימת מוות ברשלנות, כי אין הוא בקיא בעניינים הטכניים, לא ראה לנכון להימצא בשטחי היצור, כלל לא עסק בפיקוח על עובדיו ולא טרח לוודא שהם מבצעים את הוראות הבטיחות. בית המשפט אמר באשר לכך, כי "מעביד שנוהג בדרך זו, מתקיים לגביו היסוד העובדתי של עבירת הרשלנות".

34. נאשם 1 ניסה לשכנע, כי לא הפר את חובות הזהירות והאחריות המוטלות עליו כבעל המרכול בכך שטען שניים אלה: ראשית, כי מינה את נאשמים 2 ו-3 כמנהלים בשטח ובכך פטר עצמו מן החובה לדאוג לענייני העובדים, לרבות לבטחונם. התשובה לכך היא, כאמור, כי אין די בהאצלת סמכויות לאחרים וכי נפסק לא אחת כי אין אחראי יכול להשתחרר מחובותיו על-ידי העברת האחריות לאחרים (ראו, למשל, [רע"פ 889/02](#) **רשתי נ' מדינת ישראל**, מיום 20.8.02). על הגורם בעל האחריות להנחות את דרגי המשנה בדבר שיטות העבודה והנהלים שיש לקיים במקום העבודה, לערוך ביקורות, לפקח, לקבל היזון חוזר ולוודא כי הללו מקיימים את תפקידם באופן ראוי. נאשם 1 לא עשה כן (ויתכן כי אף הנחיל לנאשמים 2 ו-3 את שיטות העבודה הלקויות שהנהיג

במרכול הוא עצמו). **שנית**, כי דאג להביא מדריך מקצועי אשר יעביר לעובדים ההדרכה בתפעול מלגזות, כולל בנושאי בטיחות. נאשם 1 אף הגדיל עשות ואמר, כי ההדרכה שהתקיימה ביום 30.1.06 איננה הראשונה וכי בשנים קודמות היו מספר השתלמויות בנושא (בעמ' 116, שורות 11-14). יש לציין, כי עדות זו הפתיעה את יתר הנאשמים ואת באי כוחם. אם אכן כך היה, כיצד לא ידע נאשם 1 על האיסור להרים בני אדם במלגזה ללא סל הרמה תקני אשר נקבע [בתקנות הבטיחות בעבודה](#) עוד בשנת 1983, ואם לא ידע על כך, וקשה להאמין כי כך היה, הרי שלאחר ההשתלמות האחרונה, עובר לתאונה, יש לקבוע כי הדבר נודע לו. נאשם 2 אמר במשטרה, כי דיווח על כך שאין במחסן ציוד תקני להרמת אנשים במלגזה (ת/14, בשורה 171), ואולם לא זכר למי המדובר בתשובה תמוהה, שהרי הגורם היחיד שניתן לדווח לו הוא נאשם 1. בבית המשפט אמר נאשם 2, כי נאשם 1 איננו "איש טכני" ולכן אין מקום להיוועץ בו בעניינים טכניים, אלא רק בהחלטות הכרוכות ברכישת ציוד (בעמ' 150, שורות 23-27). נראה, כי נאשם 2 ביקש להגן על נאשם 1 בתשובתו זו, ואולם גם אם נאשם 2 לא דיווח לנאשם 1 על תוכנה של ההדרכה, שומה היה עליו להתעניין בכך ולוודא כי המלגזות במרכול מופעלות כדין. לו עשה כן, היה נאשם 1 יודע על האיסור שבהרמת עובדים ללא סל תקני ויכול היה לפעול לרכישת סל כאמור, ובכל מקרה להפסקת השימוש האסור ללא סל. ב"כ הנאשמים טען, כי שימוש בסל (או ב"כלוב" כלשונו אינו יכול למנוע נפילה, שכן ניתן לצאת גם ממנו, ואולם עיון [בתקנות הבטיחות בעבודה](#) מעלה, כי שטח רצפתו של סל הרמה תקני יכול שיגיע ל-1.2 מ' "בכל כיוון" (תקנה 5(א)), בדומה לשטחו של משטח שבו נעשה שימוש במרכול, כך שניתן להשתמש בסל בבטחה גם כדי לשנע את הסחורה אל המדפים ומהם, מבלי לצאת ממנו.

היסוד הנפשי

35. היסוד הנפשי בעבירת הרשלנות מתגבש כאשר קיימת מודעות "בכוח" לפרטי היסוד העובדתי של העבירה, מקום שאדם מן הישוב יכול היה בנסיבות הענין להיות מודע לאותו פרט. "השאלה העיקרית היא - האם אדם מן הישוב היה יכול וצריך לצפות בנסיבות הענין כי מעשהו יגרום לתוצאה אשר נגרמה - קרי - מותו של אדם... האם 'אדם מן הישוב' במקומו, ובאותן נסיבות, יכול היה לצפות את הסיכון הנובע מהתנהגותו. האם יכול היה, בנסיבות הענין, להיות מודע לפרטי העבירה - לטיב המעשה, לנסיבות, ולאפשרות גרימת תוצאות המעשה. היסוד הנפשי בעבירת הרשלנות נועד להציב סטנדרט מחמיר במיוחד בכל הקשור לקיפוח חיי אדם,

ולהתריע מפני אדישות וזלזול בחיי אדם (ע"פ 119/93 לורנס נ' מדינת ישראל, פ"ד מח(4) 1 (פסקה 7)) (פרשת בוחבוט, מפי כב' השופטת פרוקצ'יה).

בענייננו, יש לקבוע כי בעל מרכול מן הישוב יכול היה לצפות כי אי קיום שגרת בטיחות בכלל והתרת העלאת אנשים על משטחים באמצעות מלגזות (ולא באמצעות סל הרמה תקני כנדרש) בפרט עלולה להביא לתוצאה קטלנית. כאמור לעיל, גובהם של המדפים העליונים במחסן היה כ-3.6 מ' ולשם פריקת סחורה אליהם ומהם העובד נדרש להימצא בגובה של כ-4 מ'. אפשרות הנפילה ממשטח עץ "המושחל" בקלשוני מלגזה, שאינו מגודר ואין בו כל נקודת אחיזה, תוך כדי עבודה של פריקת סחורה למדף או ממנו בשתי הידיים והימצאות בתנועה על גבי המשטח, היא בגדר צפייתו של בעל מרכול סביר, מן הישוב. אין המדובר בסיכון סביר הכרוך בתנאי העבודה, אלא בסיכון בלתי סביר, שיש לפעול כדי למנוע אותו. בהינתן ההנחה כי נפילה ממשטח המוצב על קלשוני מלגזה בגובה של כ-4 מטר היא בגדר הציפיות בנסיבות הענין, יש לקבוע גם כי תוצאתה הקטלנית של הנפילה היא בתחום הציפיות. אין המדובר בקפיצה, שבה אדם נערך ומתכוון ויכול לכוון את אופן הנחיתה, אלא בנפילה כתוצאה ממעידה, החלקה או אובדן שיווי משקל. אפשרות הנחיתה על הראש בנסיבות כאלה של נפילה ללא שליטה מסתברת ביותר. נפילה מגובה של כ-4 מטר, כשהראש גלוי ופוגע בחוזקה ברצפת בטון קשה יכולה להסתיים במוות, וכשם שאפשרות הנפילה ניתנת לצפיה בנסיבות הענין, כך גם האפשרות כי תוצאתה תהיה מוות.

הקשר הסיבתי

36. לאחר שקבענו כי התקיימו בענייננו של נאשם 1 היסודות העובדתי והנפשי של עבירת גרם מוות ברשלנות, יש לבחון את התקיימותם של קשר סיבתי עובדתי (האם התנהגות הנאשם היא סיבה שבלעדיה אין להתרחשות התאונה), ומשפטי (האם אדם סביר בנעלי הנאשם יכול היה וצריך היה לצפות את התרחשות התוצאה) בין ההתרשלות לבין התוצאה הקטלנית. בהקשר זה יכולה להישמע הטענה, כי לא התרשלותו של הנאשם גרמה לתוצאה, אלא מעשה רשלנות של אחר, לרבות קורבן העבירה. התשובה לכך מצויה בהוראות סעיף 309(5) **לחוק העונשין** ובהלכה הפסוקה. סעיף 309(5) **לחוק העונשין** מורה, כי "יראו אדם כאילו גרם למוותו של אדם אחר, אף אם מעשהו או מחדלו לא היו הגורם התכוף ולא היו הגורם היחיד למוותו של האחר" כאשר, בין היתר, "מעשהו או מחדלו לא היה גורם מוות, אילולי נצטרף עמו מעשה או מחדל של האדם שנהרג או של אדם אחר". אשר לכך נאמרו הדברים הבאים, אליהם

אני מצטרפת, בכל הכבוד: "מדיניות משפטית ראויה, אינה יכולה לתת יד לתופעה של 'הכאה על חטא' בחזם של אחרים, בלי שאותו מכה, יטול תחילה 'קורה' מבין עיניו הוא. גם אם אותם אחרים חטאו והתרשלו, מטרת החברה, לשמור על שלמות גופו ונפשו של כל מי שמעורב באותה עשייה משולבת ושל כל מי שנזקק או מקבל שרות ממנה. המטרה היא, לשמור על החיים ועל ערך 'קדושת החיים'. לא מדובר בחכמה שלאחר מעשה, אלא ב-'סוף מעשה במחשבה תחילה'" (ת"פ (אשדוד) [2332/97 מדינת ישראל נ' בנדר](#), מיום 20.9.01, מפי הרכב השופטים חמדני, בן יוסף ומרוז).

כאמור, גם ההלכה הפסוקה קבעה, כי ברשלנות של גורמים אחרים אין כדי לנתק את הקשר הסיבתי אם הנאשם חייב היה לחזותה מראש (ע"פ [482/83 מדינת ישראל נ' סעיד, פ"ד לח](#) (2) 533 (1984)). "במישור העובדתי, הקשר הסיבתי אינו מתנתק גם אם הגורם הישיר למוות היה מעשהו של אחר שנעשה ברשלנות חמורה, בפזיזות או אף במתכוון, אם מעשה זה היה בגדר צפייתו הסבירה של העושה" (ע"פ [7832/00 יעקובוב נ' מדינת ישראל, פ"ד נו](#) (2) 534, 545 (2002), מפי כבי השופטת דורנר). כך בדרך כלל, ובעניינם של עובדים במיוחד. למשל, ב-ע"א [448/87 צבי המרמן קבלן לבניו בע"מ נ' חסו, פ"ד מג](#) (3) 810, 813 (1989) מובאים בהסכמה דברים שנאמרו ב-ע"א [211/63 יחזקאל נ' קלפר, פ"ד יח](#) (1) 563, 585 (1964), כדלקמן: "לא די בכך כי לעובד זהיר אינה נשקפת סכנה. החוק בא להגן על עובדים מכל הסוגים ובכל המצבים - זהירים ובלתי זהירים, ערים ועייפים, מנוסים וטירוניים, זקנים, צעירים ונשים, בריאים וחולניים ואף נרפים, מרושלים ופוחזים בכלל. כל עוד ניתן לחזות באופן סביר מראש כי עובד (ולאו דווקא עובד 'סביר') עלול להיפגע על-ידי מגע עם חלק מכונה הנמצא בתנועה או בשימוש, הרי חלק זה הוא 'מסוכן' וטעון 'גדור בטוח', והוא גידור המונע כל מגע גופני". הפסיקה הכירה גם בכך שיש לצפות כי עובד יטעה במהלך ביצוע עבודתו. "...עובד העושה עבודה מסוכנת למען מעבידו אינו נותן את דעתו תמיד רק על בטחונו האישי שלו. אין זה ממידת הסבירות לדרוש ממנו שינהג כן, ולבוא אליו בטענה שאילו עשה את הכל כדי להשמר לנפשו, היתה הסכנה חדלה להיות סכנה. בוודאי עליו להזהר בעבודתו. אבל יש להכיר בכך שדווקא אצל העובד הטוב קיים הרצון לעשות מלאכתו היטב, ולשם כך הוא מוכן אפילו לקבל על עצמו סיכונים גוץ. ועוד הכירו בתי-המשפט גם בכך שכרגיל העובד אינו עושה את עבודתו בתנאים המאפשרים לו לשקול בישוב הדעת את הסיכונים לעומת הצורך לעשות את המלאכה, כדרך שאנו עושים לאחר מעשה

[באווירה השקטה של אולם המשפטים](#) (ע"א 5/65, 7/65 המוסד לביטוח לאומי נ' שרותי נמל מאוחדים, פ"ד יט(3) 205, 211-212 (1965), מפי כב' השופט לנדוי (כתוארו אז)).

37. בענייננו טען ב"כ הנאשמים, כי קיימת אפשרות שהמנוח ניסה לטפס על מדף במטרה להגיע לקופסאות סחורה מרוחקות, ובעשותו כן ניתק את הקשר הסיבתי בין התרשלותו של נאשם 1 לבין המוות. אשר לכך נקבע לעיל, כי האפשרות שהמנוח נפל ממדף ולא מן המלגזה אינה מסתברת בנסיבות הענין. ואולם, גם אם כך אירע אין המדובר בהתנהגות החורגת ממתחם הצפיות הסבירה שיש בה כדי לנתק את הקשר הסיבתי. על פי חומר הראיות, היו במחסן מקרים בהם טיפסו עובדים על מדפים ללא סולם וללא מלגזה כדי להוריד סחורה. בענייננו, אין המדובר במקרה כזה, אלא באפשרות, שסבירותה נמוכה, שהמנוח נפל בעת שניסה לקחת סחורה ממדף מרוחק ונמוך יותר בעומדו על המלגזה, או בעת שניסה לעבור ממנה אל מדף. אם אכן כך היו פני הדברים, המדובר בביצוע נמרץ מדי של העבודה ולכל היותר רשלני, אך היה על נאשם 1 לצפות אף אפשרות כזו, שבה ינצל העובד את היותו על משטח המלגזה כדי לאסוף גם סחורה רחוקה יותר. זאת, במיוחד בשים לב ללחץ בו היו העובדים נתונים בשעה 04:00, כאשר עדיין לא סיימו להעמיס על המשטח את כל הסחורה החסרה בחנות, כפי שכבר תואר. אוסיף, כי למניעת סכנה זו בדיוק, של יציאת מרכז הכובד אל מחוץ לתחומי המשטח, נועד סל ההרמה התקני המגודר לבטח.

עוד נטען, כי נאשם 4, לפי דבריו, הזהיר את המנוח לפני שהרים אותו באמצעות המלגזה ואמר לו שהמדובר בפעולה מסוכנת. המנוח לא שעה לאזהרה, ורק לאחר שהפציר בנאשם 4 שיעשה כן, על-מנת שיספיקו לסיים את הכנסת המשטחים לחנות בזמן, נעתר נאשם 4 והעלה את המנוח למדף העליון על המשטח. ב"כ נאשמים 1-3 טען, כי בחירתו של המנוח לעלות באמצעות המלגזה כדי לפרוק סחורה מן המדף העליון, חרף אזהרת נאשם 4, היא בגדר הסתכנות מרצון המנתקת את הקשר הסיבתי. גם טענה זו, שיש בה מידה של ציניות, אין לקבל. בפני נאשם 4 והמנוח לא הונחה אפשרות לבצע את עבודתם באופן בטוח. סולמות לא היו בנמצא, ולא היתה אלטרנטיבה זמינה זולת השימוש במלגזה מקום שנדרש להגיע לסחורה שאוחסנה במדפים העליונים. במצב דברים זה לא עמדה בפני השניים כל ברירה, וגם אם נאשם 4 ראה להזהיר את המנוח, אין המדובר באזהרה של ממש שיש בצידה יכולת להימנע מן המעשה, אלא בגדר השמעת תלונה והבעת חוסר שביעות רצון מתנאי העבודה באוונטו

של חבר לעבודה, הנתון באותו מצב. כמו כן, ראינו כי הרמת עובדים באמצעות מלגזה התרחשה במחסן באופן תדיר כחלק משגרת העבודה במקום שהונהגה על ידי מנהליו. נאשם 4 הרים את המנוח על גבי המלגזה באותו אופן שבו נעשה הדבר במחסן בדרך כלל, תוך נקיטה של אמצעי הזהירות שהיו מקובלים (שימוש במשטח סגור ואחיזה במעקה המלגזה בעת ההרמה). שלב ההרמה הסתיים בשלום, והמנוח נפל רק כאשר היה כבר למעלה, בעוד נאשם 4 ממתין שהמנוח יסיים את העמסת הסחורה ואינו מבצע כל פעולה נוספת.

סיכומה של נקודה זו. יש לקבוע כי התאונה אירעה במהלך הפעלת המלגזה על-פי הפרקטיקה שנהגה במחסן בדבר הרמת עובדים על גבי משטחים למדפים העליונים כדי לפרוק סחורה אל המדפים ומהם. הרמתו של המנוח בדרך זו לא היוותה אירוע יוצא דופן מבחינת נסיבותיו (השוו: ע"פ (י-ם) 7334/03 מדינת ישראל נ' שפירא (מיום 22.10.03)). נאשם 4 נהג כמקובל בשגרת העבודה במחסן, ויש להניח שגם המנוח נהג כך. איתרע המזל שהסיכון הטמון בהפעלת המלגזה באופן זה, אשר היה בתחום הצפיות של אדם מן הישוב בנעליו של נאשם 1, ואשר לא נמנע על ידו בהתרשלותו, מומש, והאירוע הסתיים במות המנוח.

38. על יסוד כל האמור לעיל, הגעתי למסקנה כי עלה בידי המאשימה לבסס את האישום נגד נאשם 1 בעבירה של גרם מוות ברשלנות.

אחריותם של נאשמים 2-4

עבירת ההריגה- המצב המשפטי

39. נאשמים 2-4 מואשמים בעבירה של הריגה. סעיף 298 לחוק העונשין קובע, כי "הגורם במעשה או במחדל אסורים למותו של אדם, יאשם בהריגה...". היסוד העובדתי של עבירת ההריגה כולל רכיב התנהגותי שהגדרתו רחבה ("מעשה או מחדל אסורים") ורכיב תוצאתי ("מותו של אדם") (ע"פ 9723/03 מדינת ישראל נ' בלזר, פ"ד נט(2) 408, 415). "משמעותו המקובלת של הצירוף 'מעשה או מחדל אסורים' היא ברוח הדברים שנאמרו ב-ע"פ 1100/93: 'כל מעשה [או מחדל, כך מתחייב] המסכן את חיי הזולת, הנעשה מתוך מחשבה פלילית והגורם לתוצאה קטלנית...'" (י' קדמי, על הדין בפלילים, חלק שלישי, מהדורה מעודכנת, תשס"ו-2006, בעמ' 1062). היסוד העובדתי בעבירה של גרם מוות ברשלנות מתאפיין בהתרשלות (סטיה מרמת זהירות סבירה), ואילו היסוד העובדתי בעבירת ההריגה יכול לבוא לכלל ביטוי בכל מעשה או מחדל אסורים. הלכה למעשה, אותה התנהגות יכולה

לשמש בסיס להרשעה בכל אחת משתי העבירות, וההבחנה ביניהן היא ביסוד הלך הרוח שהתלווה למעשה. "בעוד שהיסוד העובדתי של עבירת גרימת מוות ברשלנות זהה לזה של עבירת ההריגה, הרי שמבחינת היסוד הנפשי נבדלות שתי העבירות זו מזו. כאמור, לצורך הרשעה בעבירת ההריגה, נדרשת מודעות בפועל לגבי כל רכיבי היסוד העובדתי. לעומת זאת, לצורך הרשעה בעבירה של גרימת מוות ברשלנות ניתן להסתפק במודעות בכוח לגבי אחד או יותר מרכיבי היסוד העובדתי. לשון אחר: אין צורך להוכיח כי הנאשם היה מודע בפועל לכל רכיבי העבירה, ודי בכך שאדם סביר במקומו של הנאשם, יכול וצריך היה להיות מודע להם (ראו למשל: ע"פ 7832/00 יעקובוב נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(2) 534 (להלן: פרשת יעקובוב), 544 (2002))" (ע"פ [9826/05 מחאג'נה נ' מדינת ישראל](#) (מיום 9.7.08), מפי כב' הנשיאה ביניש). ובמקום אחר: "במרכזה של קלות הדעת מצויה המודעות לאפשרות גרימת התוצאה ללא חפץ מצד העושה כי תוצאה זו תתרחש. ברשלנות, נעדרת גם המודעות. קיימת בעיה מהותית אמיתית לתחום את הגבולות בין קלות-דעת לרשלנות. בעיה זו קשורה במידה רבה לקושי לקבוע את גבולות המודעות שקיומה נדרש אצל העושה. ככל שנדרשת מודעות מוחשית ומקיפה יותר במסגרת המחשבה הפלילית של קלות-דעת, כך יצטמצם תחום תחולתה של עבירת ההריגה, ובמקביל לכך יתרחב תחום תחולתה של גרימת מוות ברשלנות" (ע"פ [3158/00 מגידש נ' מדינת ישראל](#), פ"ד נד(5) 80, 88 (2000), מפי כב' השופט אנגלרד). "לעיל הצענו לאבחן בין חלל תודעתי הגורם לאי-מודעות באשר לנסיבות (או לתוצאות), המזדקרות לעין, הנובע מאדישות, זלזול ואטימות, תוך החלטה שלא לשנות את אורח ההתנהגות - תהיינה העובדות אשר תהיינה (Nolens Volens), לבין חלל תודעתי הגורם לאי-מודעות באשר לנסיבות (או לתוצאות) שעה שאדם מן הישוב היה מודע להן. הראשון מהווה, לדעתנו, מחשבה פלילית ואילו השני מצב נפשי של רשלנות" (יובל לוי "היסוד הנפשי בעברה - גוונים במושג המחשבה הפלילית" ספר שמגר - מאמרים ב' 5, 27-28 (2003)).

בכל הנוגע לעבירות תוצאה שהיסוד הנדרש בהן הוא מחשבה פלילית, על המאשימה להוכיח כי הנאשם צפה את האפשרות כי התנהגותו תגרום לתוצאה האסורה "מבחינת סוגה וטיבה" (ע"פ [9723/03 הנ"ל](#), בעמ' 423). "...העושה צריך להיות מודע לסיכון הקונקרטי הנוצר על-פי נסיבות המקרה המיוחדות. עם זאת אין כל צורך כי העושה יהיה מודע לדרך המדויקת של השתלשלות האירועים שהביאו בסופו של דבר לידי מותו של אדם. גם אין כל צורך כי העושה ידע תמיד מראש את זהותו של

הנפגע. הכול תלוי בטיב הסיכון הקונקרטי" ([ע"פ 3158/00 הנ"ל](#), בעמ' 93). אשר ליסוד הנפשי בעבירת ההריגה, על פי סעיף 20(א) [לחוק העונשין](#), נדרשת מודעות מצד הנאשם לאפשרות של גרימת התוצאה הקטלנית (ואין די בצפיית האפשרות של גרימת חבלה גופנית ממשית, כפי שהיה בעבר). עוד נדרש, כי המודעות לרכיבי היסוד העובדתי ולתוצאה הקטלנית תהיה מלווה ביחס של פזיזות כלפי אפשרות זו. "המבחן לקיומה של פזיזות הוא מבחן סובייקטיבי אישי, בגדרו נבחנת השאלה אם הנאשם צפה בפועל את האפשרות לגרימת מותו של הקורבן..." ([ע"פ 4752/08 שולמן נ' מדינת ישראל](#) (מיום 6.4.09), מפי כב' השופט א' א' לוי). פזיזות מוגדרת בסעיף 20(א) [לחוק העונשין](#) כאחת משתי אלה: אדישות, היינו, שוויון נפש כלפי אפשרות גרימת התוצאה הקטלנית; או קלות דעת, היינו, נטילת סיכון בלתי סביר לאפשרות גרימתה של התוצאה הקטלנית, מתוך תקווה להצליח למנוע אותה. "שני מצבי הפזיזות דלעיל הקבועים

20(א)(2) [לחוק העונשין](#) נבדלים זה מזה במהותם ובחומרתם, כאשר האדישות מבטאת מצב נפשי חמור מזה של קלות דעת. השוני בין מצבים נפשיים אלו עשוי שישפיע גם על רמת הענישה (דנ"פ [3371/98 אזואלוס נ' מדינת ישראל](#), פ"ד נד(4) 502, 514; [ע"פ 3158/00 מגידיש נ' מדינת ישראל](#), פ"ד נד(5) 80, 87; [ע"פ 7159/98 לעיל בעמ' 642](#)). שכן, 'לא דומה מי שנוטל סיכון תוך שהוא אדיש לתוצאה האסורה ולא איכפת לו כלל אם היא תקרה, למי שאינו חפץ בתוצאה כזאת ומקווה שלא תתרחש' ([ע"פ 1100/93 סובאח נ' מדינת ישראל](#), פ"ד מז(3) 635, 642; וראו: [ע"פ 6359/99 לעיל](#), בעמ' 666)" ([ע"פ 70/04 פוריאדין נ' מדינת ישראל](#), מיום 19.1.06, מפי כב' השופט עדיאל). לצורך הוכחת היסוד הנפשי של פזיזות "ניתן לעשות שימוש בחזקות ראייתיות-עובדתיות המשקפות את ניסיון החיים ואת השכל הישר, והניתנות לסתירה בהתאם לנסיבותיו של כל מקרה לגופו" ([ע"פ 9723/03 הנ"ל](#), בעמ' 416, מפי כב' השופטת ביניש (כתוארה אז)).

אשר ליסוד השלישי שבעבירה, הקשר הסיבתי, זה "בא על סיפוקו על-פי מבחן הצפיות הסבירה, לאמור שדי בכך שהיה ניתן לצפות באורח סביר תוצאה קטלנית ושהיה צריך לצפותה (י' קדמי על הדין בפלילים (חלק ב', 1992) בעמ' 446). לעניין עבירת ההריגה מבחן הקשר הסיבתי המשפטי הוא מבחן אובייקטיבי, וכיוון שהיסוד הנפשי הנדרש בעבירה זו לפי סעיף 19 [לחוק העונשין](#) הוא יסוד של פזיזות לפחות, וזו נבחנת באספקלריה סובייקטיבית, ממילא אין עוד טעם בדיון מקדים בשאלת קיומו של היסוד האובייקטיבי (לעניין הקשר הסיבתי המשפטי) וראוי

לעבור לדיון בשאלת היסוד הנפשי" (ע"פ 4230/99 אבו ג'נאם נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(1) 34, 42-43 (2001), מפי כב' השופט ריבלין). ובלשונו של המלומד קדמי, הצפיות הסבירה הדרושה לקיומו של קשר סיבתי "נבלעת" במודעות הסובייקטיבית לכל רכיבי היסוד העובדתי, ובהם התוצאה הקטלנית (שם, בעמ' 1067).

אחריותם של נאשמים 2 ו-3 בעבירת ההריגה

40. על-פי האמור בכתב האישום, גרמו נאשמים 2 ו-3 למותו של המנוח בהימנעותם מלאסור הרמת עובדים באמצעות מלגזות וללא סל הרמה תקני ובדרישתם מן העובדים לעשות כן מעת לעת חרף ידיעתם כי הדבר אסור.

כפי שנאמר לעיל לא אחת, נאשמים 2 ו-3 היו מוצבים בליבת הפעילות במרכול, בחנות ובמחסן. המרכול היה פעיל בכל שעות היממה, ובדרך כלל לפחות אחד מן השניים היה במקום. על פי חומר הראיות, הם נמצאו במחסן ובחנות שעות רבות בכל יום. במחסן היה ממוקם גם משרדם של נאשמים 2 ו-3, ואולם עבודתם העיקרית לא היתה משרדית, אלא "בשטח", בניהולו בפועל של המרכול. נאשמים אלה קבעו את סדרי העבודה במקום, קיבלו עובדים והדריכו אותם, ולמעשה היו המוציאים והמביאים במרכול מבחינת תפעולו השוטף והיומיומי, לרבות שינוע סחורות מן המחסן ואליו. נאשם 2 היה ותיק יותר בעבודה, ובמידת מה אולי בכיר יותר מנאשם 3 (למשל, מפתחות משרד המרכול היו רק בידי נאשמים 1 ו-2 - ת/14, בשורה 208). ואולם, לצורך ענייננו, מעמדם של השניים ותפקידיהם היו זהים, וכן – ובעיקר – התמצאותם בנהלי העבודה ובתפקודו של המרכול הלכה למעשה היתה זהה. נאשמים 2 ו-3 הכירו מקרוב, באורח יומיומי, את אופן העבודה באמצעות המלגזות. הם היו אחראים לתפקודן התקין של המלגזות ולשימוש בהן, ובתשובותיהם הביעו התמצאות רבה בנושא (למשל, נאשם 3: "אני הייתי דואג לענייני המלגזות, תמיד הייתי דואג לתיקון שלהם, לשירות להם..."). ת/18, בשורות 55-56; נאשם 2 – ת/14, משורה 201-183). השניים אף ידעו להפעיל מלגזות, הפעילו אותן בפועל בעת הצורך, ואף השתתפו בהשתלמות ביום 30.1.06. ניתן לסכם ולומר, כי נאשמים 2 ו-3 חיו את שגרת העבודה במרכול באופן הקרוב ביותר כמי שהיתוו אותה, פיקחו עליה והנחילו אותה לעובדים במקום.

נקבע לעיל כממצא, כי במחסן לא היו סולמות אשר איפשרו גישה לסחורה שעל גבי המדפים העליונים וכי נעשה שימוש תדיר ושגרת במלגזות לשם הרמת עובדים אל

המדפים העליונים. למציאות זו היו אחראים נאשמים 2 ו-3, אשר ניהלו את המקום. הם נחשפו יום יום, פעמים חוזרות, לשימוש האסור במלגזות. הם ראו את העובדים המוצבים על גבי משטחים, בגובה רב, פורקים סחורה אל המשטח וממנו, נעים על גבי המשטח, מניחים עליו סחורה מן המדפים ומעבירים סחורה ממנו אל המדפים, והכל ללא אמצעי מגן (דוגמת קסדה), ללא גידור, ללא נקודת אחיזה, כאשר המשטח תלוי בין שמיים וארץ על קלשוני המלגזה. הנאשמים 2 ו-3 לא רק נחשפו לצורת עבודה מסוכנת זו. הם אלה שאיפשרו אותה, שהנהיגו אותה ובוודאי לא מנעו אותה. זאת ועוד. נאשמים 2 ו-3 היו מודעים לפוטנציאל הסיכון שבעבודה באופן זה. הם צפו בפועל את האפשרות שעובד יפול מן המשטח, ולשם מניעת התממשותה אף הורו על אמצעי הגנה (דוגמת שימוש במשטח סגור ואחיזה בזרוע המלגזה בעת ההרמה וההורדה). היינו, השניים לא היו אדישים לאפשרות התרחשותה של תאונה שבה יפול עובד ממשטח המוצב על קלשוני המלגזה, ואולם לא טרחו לקדם אותה באמצעי זהירות מתאימים, ובכך נטלו סיכון בלתי סביר. לפיכך יש לקבוע כי התקיימה בהם דרישת הפיזיות, בפן של קלות דעת. יתרה מכך. כאמור לעיל, נאשמים 2 ו-3 לא הנהיגו ולו אמצעי בטיחות אחד בכל הנוגע לשימוש העיקרי במלגזה לשם פריקה של סחורה מן המשטח ואליו. העובד העומד על המשטח, בתום ההרמה, נדרש לבצע עבודת פריקה של סחורה, לעיתים כבדה או בעלת נפח גדול, בידיו, כשהוא ניצב על משטח עץ, המונף לגובה של מספר מטרים, חשוף לסכנת נפילה, כשאינן לרשותו כל אמצעי בטיחות או הגנה כלשהו (למשל, קסדה).

41. נאשם 2 אמר במשטרה ובבית המשפט, כי לא נעשה שימוש במלגזות לשם הרמת עובדים, וכי כאשר נוכח בכך העיר לעובדים ("אני פעם הערתי לאדם שעלה על משטח פתוח על המלגזה וצעקתי עליו צעקות אימות" – ת/14, בשורה 135; "אם נתקלתי, הערתי" – בעמ' 139, שורה 27). נאשם 2 אף סיפר בבית המשפט על שיטת עבודה חדשה, שזכרה לא בא בראיות, בדבר שימוש במלגזה ובסולם, בו זמנית, על-מנת לפרוק סחורה ממדף גבוה, אליו מגיעים באמצעות סולם, אל משטח מלגזה המונף לצידו של העובד הניצב על הסולם. ואולם, דבריו של נאשם 2 עומדים בסתירה לעדותו של עמירה, אשר אמר במפורש, כי נאשם 2 דווקא "אמר לי הרבה פעמים: כשאתה מרים למעלה תשמור ביתר בטיחות במקומות הגבוהים" (בעמ' 70, שורות 10-11). גם העד כרמל אמר, כי נאשמים 2 ו-3 הורו לו לנהוג כך ("מה זה ביקשו? זאת העבודה" – בעמ' 227, שורה 6). זאת ועוד. דבריו של נאשם 2 נסתרים גם מתוך גרסתו של נאשם 3. נאשם 3 אמר באופן מפורש, פעמים חוזרות, במשטרה ובבית המשפט, כי במחסן

המרכול השתמשו במלגזות לשם הרמת עובדים לגובה על משטח. נאשם 3 הדגיש, כי "הוראות הבטיחות" היו לעשות שימוש במשטח סגור ולאחוז במעקה בעת ההרמה. כך גם תודרכו על ידו עובדים חדשים (למשל, ת/18, בשורה 169).

על יסוד כל האמור לעיל, איני רואה לקבל את דבריו של נאשם 2, שחוסר מהימנותם ניכרת בעליל. על-פי חומר הראיות יש לקבוע, כי נאשמים 2 ו-3 היו ערים לסיכון שבשימוש שנעשה במלגזות לצורך הרמת עובדים, צפו אפשרות של נפילה, נקטו שני אמצעי זהירות (שימוש במשטח סגור ואחיזה בעת תנועת זרוע המלגזה), אך אלה היו דלים מאוד ובלתי מספקים, ולא היה בהם כדי לצפות את פני הסכנה, במיוחד זו הכרוכה בעבודת הפריקה אל המשטח וממנו.

42. נדבך נוסף לביסוס אחריותם של נאשמים 2 ו-3 מצוי בממצאים שנקבעו באשר להשתלמות שנערכה ביום 30.1.06 בהפעלת מלגזות. אין חולק, כי בריינר אמר בהדרכה שאין לעשות שימוש במלגזה להרמת עובדים אלא בסל תקני, ואין חולק גם כי לאחר ההדרכה לא חל שינוי בשגרת העבודה במחסן. נאשמים 2 ו-3 ניסו לטעון כי לא הבינו שהרמה ללא סל היא אסורה, אך מדבריהם ניתן ללמוד כי הבינו היטב עד כמה מסוכנת הרמה על משטח שלא באמצעות סל. נאשם 2 אמר במפורש: "אני זוכר ששאלתי את הטסטר של המלגזה [בריינר] אם אני רוצה להוריד סחורה בלי מאמץ איך אני יכול להעלות את האדם על המלגזה והוא אמר לי שרק בכלוב סגור וככה התחיל כל העניין כי רציתי להקל בעבודה" (ת/14, בשורות 144-146). לאחר מכן תיאר נאשם 2 את הנסיון שעשה לרכוש סל הרמה ואמר שלא מצא "אנשים שמוכרים כלובים". כאשר נשאל: "אם לא מוכרים אז צריך לעשות 1000 טלפונים עד שמוצאים מי מוכר", השיב: "זה לא העסק שלי, מה שעניין אותי זה טכניקה. אני ראיתי שזה מגיע למבוי סתום בבירורים ועזבתי את זה" (שם, בשורות 168-169; וראו גם בעמ' 151). נאשם 2 הסתפק בביצוע בירורים בנוגע לסל הרמה, וכשאלה לא עלו יפה, המשיך בשגרת העבודה כבעבר. הפעם – כשהוא יודע גם ממקור מוסמך, הוא בריינר, על האיסור לעשות כן. גם נאשם 3 גילה בדבריו הלך רוח דומה, הגובל באדישות. "הוא [בריינר] אמר שאסור להרים אנשים על המלגזה... יכול להיות שזה אסור אבל לא הקפדנו על זה"

(ת/18, בשורות 179 ו-183). סיכומה של נקודה זו. תחושתם של נאשמים 2 ו-3 באשר לסכנה שבשימוש במלגזה לשם הרמת עובדים על משטחים, שבעטיה הורו על שימוש במשטח סגור ועל אחיזה במעקה בעת ההרמה, קיבלה חיזוק וגושפנקה מפיו של בר

סמכא בעת ההשתלמות. נאשם 2 ניסה לרכוש סל הרמה, אך הדבר לא עלה בידו, ככל הנראה בשל כך שלא ניתן להתקין סל הרמה בשתי המלגזות החשמליות שבשימוש המרכול. למרות זאת, לא שונו סדרי העבודה במחסן והרמת עובדים על משטחים המשיכה בדיוק כבעבר. במציאות זו אירעה התאונה בה מצא המנוח את מותו.

43. התייחסתי לעיל, בעת בחינת אחריותו של נאשם 1, לנפקותה של האפשרות שהתאונה ארעה בעת שהמנוח טיפס או נשען על מדף. כאמור, אפשרות זו קלושה, ואולם גם אם אכן נפל המנוח בעת שניסה להגיע לסחורה מרוחקת, המדובר במהלך טבעי וצפוי. מקום שעובד ניצב על משטח שאיננו מגודר ואין בו כל נקודת אחיזה, כמו בענייננו, אך טבעי הוא שיעזר במדפים שלצידו כנקודת משען. באותו אופן, ינסה לאסוף כמה שיותר סחורה במקום עומדו על המשטח, שכן כל תזוזה לנקודה אחרת בטור הסחורה כרוכה בהורדת המשטח, הסעת המלגזה והעלאת המשטח פעם נוספת. כל אלה אורכים זמן ומעכבים את ביצוע העבודה. בהיעדר גידור, המונע את יציאת משקל הכובד מן המשטח, ינסה עובד חרוץ (או לחוץ) למצות ביעילות את הימצאותו בגובה ולאסוף כמה שיותר סחורה על המשטח. מציאות זו היתה מוכרת לנאשמים 2 ו-3, כמפורט בפסקה 21 לעיל. נאשם 3 אף העיד, כי לא ידע אם המנוח נפל ממשטח או ממדף (בעמ' 162, בשורות 18-20), ושתי האפשרויות היו ריאליות לדידו. כאמור לעיל, על-פי חומר הראיות יש לקבוע כי נאשמים 2 ו-3 לא נקטו בשום אמצעי זהירות בקשר עם העבודה על גבי המשטח, בתום הרמתו, על אף שהיו עדים לסיכון הרב שבכך, לרבות זה הטמון בניסיון להגיע לטווח סחורה גדול ככל האפשר. לטעמי, השלב שבו נדרש העובד לאסוף או לפרוק סחורה כשהוא ניצב על גבי משטח המלגזה הוא המסוכן ביותר, אף יותר משלבי ההרמה וההורדה של זרוע המלגזה. דווקא ביחס לכך – ובמיוחד לאחר ההשתלמות בה דובר על סל הרמה או "כלוב" – לא ננקטו שום אמצעי זהירות, לא ניתנה הדרכה ולא הועמדו לרשות העובדים אמצעי מיגון מינימליים. ההבדל בין עבודה על משטח לבין עבודה מתוך סל הרמה תקני זועק לשמיים. ואולם, כאמור, נאשמים 2 ו-3 לא ראו לשנות משגרת העבודה במחסן ולו במקצת, גם לאחר ההשתלמות ביום 30.1.06.

לכל האמור לעיל יש להוסיף את לחץ העבודה שבו היו המנוח ונאשם 4 נתונים במועד התאונה, ערב חג הפסח, כאשר היה עליהם לסיים את העמסת המשטח והכנסתו לחנות עד השעה 05:00 (כאשר השעה היתה אחרי 04:00). בנסיבות אלה אך מובן כי

המנוח ניסה "לנצל" את שהותו על המשטח באופן מיטבי ולערום עליו כמה שיותר סחורה שנדרשה בחנות.

44. עניין נוסף שיש להתייחס אליו הוא צפיית התוצאה הקטלנית בעקבות נפילה ממשטח, במובחן מחבלה או כל נזק גוף אחר. כאמור לעיל, עניין לנו בהרמת עובדים על גבי משטח כדי להגיע לרום הסחורה המונחת על גבי המדפים העליונים, בגובה של כ-5 מ'. נקבע לעיל, כי המנוח הורם לגובה של כ-4 מ' על-מנת שיוכל לעבוד בנוחות מול הסחורה המונחת על המדף העליון, כך שלא יהא עליו להתכופף לעברה. בנוסף לאמור בענין זה בפסקה 35 לעיל, בקשר עם אחריותו של נאשם 1, יש לקבוע כי נאשמים 2 ו-3, אשר היו ערים לסכנה שבאופן השימוש במלגוזות במחסן וצפו אפשרות של נפילת עובד ממשטח, צפו גם את האפשרות כי תאוונה כזו תסתיים במוות. כאמור, המדובר בנפילה בלתי נשלטת של מי ששתי ידיו עוסקות בפריקה, והוא נותר ללא כל נקודת אחיזה על משטח שאינו מגודר, בגובה של 4 מ'. נפילה בנסיבות כאלה על משטח בטון קשה יכולה לגרום לחבטה של הראש ברצפה, כפי שארע בענייננו, ולמוות. נאשם 3 אמר במשטרה, במענה לשאלה: **"בקופסא של חמישים שישים על שלושים [ס"מ] איך אפשר לקחת עם יד אחת?!",** כך: **"כן בן אדם לא מלאך הוא לא יכול לעבוד רק עם יד אחת קורה שהוא עובד עם שתי ידיים ואז הוא לא מחזיק במלגוז כשהוא על המשטח למעלה"** (ת/18), בשורות 192-190). מי שפורק קופסאות בשתי ידיו עלול ליפול, ומי שנופל מגובה של 4 מ' אל משטח בטון, בנסיבות שתוארו, עלול למות.

45. על יסוד כל האמור לעיל, הגעתי לכלל מסקנה, כי עלה בידי המאשימה להוכיח כי נאשמים 2 ו-3 גרמו למותו של המנוח בפזיזות מסוג קלות דעת, ולכן יש להרשיעם בעבירה של הריגה.

אחריותו של נאשם 4

46. לכאורה, על יסוד כלל הממצאים שנקבעו לעיל, יש לקבוע כי גם בנאשם 4 מתקיימים יסודותיה של עבירת הריגה, שכן, המדובר במי שבמעשהו האסור - העלאת המנוח על משטח המוצב על קלשוני המלגוז - גרם במישרין למותו של המנוח, בשעה שידע, כפי שהעיד על עצמו, שהמדובר במעשה מסוכן ואף ניסה להניא את המנוח מלקחת בו חלק. ואלה דבריו של נאשם 4 בהודעתו במשטרה (טעויות ההדפסה מובאות במקור): **"מה קרה אתמול בלילה יצחק ניגש אלי ואמר לי משה בוא תרים אותי אני רוצה**

להוריד את מה שי[ש] למעלה אמרתי לו עזוב אני לא יילך ויסתכן בגלל שאני יש לי הרבה עבודה ואני צריך לסיים אותה ה[מ]נהל צריך לדאוג לנו ש[א]נחנו נעבוד בצורה מסודרת לא בצורה כזו שהטסטר היה פו הוא אמר שיש מתקן מיוחד שמותר לעלות עליו וביקשנו מהמנהל שיקנה את זה הוא אמר אני יברר את זה ובינתיים הוא לא קנה את זה אמרתי לו יצחק אני לי מוכן שיפתחו את החנות מאוחר בגלל זה אני לא מוכן להסתכן... הוא בא להוריד משהו מהמדף והוא החליק אני אמרתי לו יצחק זה מסוכן יצחק זה מסוכן והוא אמר לי לא מאוחר יש לנו הרבה עבודה וצריך לגמור אמרתי לו מה אתה נלחץ בגלל שהמנהל אמר לי להזדרז שיביא לנו מתקן כמו בן אדם לעלות זה מסוכן ככה לעלות... הוא בא לקחת משהו מהמדף אמרתי לו יצחק תזהר לאט לאט הוא אמר לי אני בסדר אמרתי לו תעזוב זה מסוכן הוא אמר לי זה בסדר והוא החליט" (ת/19, בשורות 29-55).

דברים אלה מעידים במפורש על הלך נפשו של נאשם 4 עובר לתאונה. על יסודם טען ב"כ נאשמים 1-3 לניתוק הקשר הסיבתי בין מעשיהם של אלה לבין התוצאה הקטלנית, בשל כך שנאשם 4 הזהיר את המנוח לבל יעלה על המשטח והלה לא שעה לאזהרה ובחר להסתכן. טענה זו אמנם נדחתה לגופה, אך אין בכך כדי לגרוע מן הקביעה כי נאשם 4 היה מודע לקיומה של סכנה ואף הזהיר את המנוח לבל יעלה על משטח המלגזה. אשר לצפיית התוצאה הקטלנית, יפה לעניינו של נאשם 4 הדין שנערך בנושא זה באשר לנאשמים 2 ו-3 בסעיף 44 לעיל, ואף מקל וחומר, שכן המדובר במי שבתקופה הראשונה לעבודתו במחסן הועלה על משטח מלגזה באופן תדיר והתנסה בסיכונים הכרוכים בכך. הוא הדין בנפקות האפשרות כי התאונה אירעה כתוצאה מנפילה ממדף. נאשם 4 בוודאי צפה אפשרות כזו לנוכח נסיונו כעובד, ובעדותו אף תיאר טיפוס על המדפים (ת/19, בשורות 182-183).

47. ואולם, על אף כל האמור לעיל הגעתי לכלל מסקנה כי אין מקום להרשיע את נאשם 4 בעבירה של הריגה, אלא יש להרשיעו בעבירה של גרם מוות ברשלנות. להלן אבאר עמדותי.

בפסק הדין שניתן ב-ע"פ 2569/00 דהן נ' מדינת ישראל, פ"ד נה(2) 613 (2001) נדון עניינו של מי שהורשע בעבירה של הריגה, בכך שגרם למותו של אחד הנוסעים ברכבו בעת שניסה לחצות עם הרכב פסי רכבת והתנגש ברכבת שהגיעה מימינו. בית המשפט העליון קיבל את הערעור והרשיע את המערער בעבירה של גרם מוות ברשלנות חלף

העבירה של הריגה בה הורשע בבית המשפט המחוזי. בית המשפט הגיע למסקנה, כי לא התקיים במערער יסוד הפזיזות הנדרש לגיבושה של עבירת ההריגה, שכן המערער לא היה אדיש או קל דעת לגבי אפשרות התרחשותה של תוצאה קשה ונקט אמצעי זהירות, אף כי אלה לא היו מספיקים ולא היה בהם כדי למנוע את התאונה. ואלה הדברים שנאמרו שם :

"לפיכך אם הבסיס לדיון הייתה אותה אפשרות שעליה הצבעתי, היינו: שהמערער הבחין ברכבת וניסה להקדים אותה, היה מקום להוסיף ולקבוע כי התקיים בו יסוד ה'פזיזות' להתרחשות התוצאה במובן של 'קלות דעת'. אך בית-המשפט בחר לאמץ אפשרות שונה, ועל-פי מימצאו עצר המערער את רכבו ליד תמרור ה'עצור', ואחר כך החל בגלישה לעבר המסילה. דרך נהיגה זו אמנם אינה ממלאת אחר דרישתה של תקנה 56(ב)(3) הנ"ל במלואה, אך באותה מידה יהיה נכון לומר על המערער, לאור העובדה כי עצר ליד התמרור, שהוא לא נהג בקלות-ראש ביחס לתוצאה, וגם לא התייחס אליה באדישות, שהרי לו היה המצב שונה, הוא לא היה טורח כלל לעצור ליד התמרור והיה ממשיך בנסיעה שוטפת.

מכאן התוצאה, שעל-פי התשתית העובדתית שקבע בית-המשפט המחוזי, לא היה ניתן לייחס למערער את המחשבה הפלילית הנדרשת בעבירת 'הריגה'. לעומת זאת ניתן גם ניתן היה להרשיעו בעבירה של גרימת מוות ברשלנות, לפי סעיף 304 [לחוק העונשין](#), ולו מן הטעם שדרך נהיגתו חרגה מרמת הזהירות שהוכתבה לנהג [בתקנות התעבורה](#) שציטטתי.

אני מציע אפוא לקבל את הערעור על הכרעת-הדין, במובן זה שנזכה את המערער מעבירה לפי סעיף 298 [לחוק העונשין](#) ונרשיעו בעבירה לפי סעיף 304 של אותו חוק" (שם, בעמ' 623-624, מפי כב' השופט א' א' לוי; וראה גם: [ת"פ \(חי'\) 318/01 מדינת ישראל נ' ברדה](#), מיום 29.6.03, מפי כב' השופט ר' שפירא).

48. אני סבורה, כי גם בענייננו לא ניתן לומר על נאשם 4 שהיה אדיש או קל דעת לגבי אפשרות התרחשותה של התוצאה הקטלנית. נאשם 4 אמנם העלה את המנוח באמצעות המלגזה על משטח ללא סל הרמה, אך עשה כן לאחר שהזהירו כי מדובר

בפעולה מסוכנת ותוך נקיטה באמצעי הזהירות שהיו מוכרים לו – שימוש במשטח סגור והנחיית העובד העומד על המשטח לאחוז במעקה כל זמן התנועה למעלה. ודוק: כבר עמדנו על כך שהתאונה לא אירעה בשלב של הרמת המנוח על גבי משטח המלגזה על-ידי נאשם 4, אלא לאחר מכן, בשעה שמשטח המלגזה היה מונף במצב סטטי. התאונה אירעה בעת שהמנוח ערס סחורה מן המדפים על משטח המלגזה לאחר שהושלמה הרמתו לגובה. במהלך ביצועו של שלב זה לא נדרש נאשם 4 לעשות דבר. הוא המתין לסיום פעולות ההעמסה על ידי המנוח ולקבלת הוראה ממנו להוריד את זרוע המלגזה. אין כל ראייה לכך כי נפל דופי בפעולת ההרמה של נאשם 4 את המנוח על גבי המשטח, דוגמת הרמה מהירה מדי, הזזה של המלגזה בזמן שהמנוח עמד על המשטח וכדומה ("בצורה הכי בטוחה שיכולה להיות: תפוס, תחזיק חזק... תפוס חזק. זה משטח סגור. שמתני מעצור יד" – בעמ' 188, שורות 22 ו-24), זולת, כמובן, עצם השימוש האסור והמסוכן במלגזה לשם הרמת עובדים, שימוש אשר איפשר את קרות התאונה. נאשם 4, שלא כמו נאשמים 2 ו-3, לא קבע מה השימוש שיעשה במלגזות במחסן ולא היה אחראי על אופן הביצוע של מלאכת הפריקה מן המדפים על גבי המשטח. אני סבורה, כי במצב דברים זה לא ניתן לומר על הנאשם כי היה אדיש או קל דעת לגבי אפשרות התרחשותה של התוצאה הקטלנית. הוא נקט את אמצעי הזהירות שהיו קיימים במחסן (משטח סגור ואחיזה) והעלה את המנוח לגובה של 4 מ' בצורה הזהירה האפשרית מבחינתו. נאשם 4 אמנם ידע כי עבודת ההעמסה של המנוח מן המדפים תחל בתום ההרמה. הוא גם ידע שהמדובר בעבודה מסוכנת הכרוכה בסכנת נפילה מן המשטח. אולם, כעובד המרכול, לא היה בידו לנקוט אמצעי זהירות נוספים לאלה שנקט בעת הרמת המשטח. באמצעים אלה, כאמור, לא היה די, שכן לא היה בהם כדי לקדם את הסכנה שארבה לעובדים שהועלו על גבי המשטח – דוגמת המנוח – ונדרשו לפרוק או להעמיס סחורה מן המדפים העליונים או אליהם.

49. בנסיבות אלה הגעתי לכלל מסקנה כי לא נתקיים בנאשם 4 היסוד הנפשי של פזיזות, אף לא מסוג קלות דעת. לכן לא ניתן להרשיעו בעבירה של הריגה, ואולם יש להרשיעו בעבירה של גרם מוות ברשלנות, לפי סעיף 304 [לחוק העונשין](#). אכן, כפי שטען ב"כ נאשם 4, עוד ו' שוב, אין חובת הזהירות שחב מעביד כלפי עובדו לספק לו סביבת עבודה מוגנת ובטוחה כחובת הזהירות שחבים עובדים במקום עבודה זה לזה. ואולם, אינני סבורה כי ניתן לומר בנסיבות העניין שמעמדו של נאשם 4 כעובד, שתפקידו לקיים אחר הוראות המוכתבות לו מגבוה, ואשר עשה כן, פוטר אותו מן החובה שלא לסכן את בטחונם של חבריו לעבודה. זאת, במיוחד כאשר נאשם 4 היה ער לסכנות

שבשימוש שנעשה במלגזה לשם הרמת אנשים. מתן פטור מאחריות בפלילים לנאשם 4 במצב דברים זה, שמשמעותו כי הסיכון האמור, על אף שנצפה בפועל, לא היה צריך להילקח בחשבון על ידי נאשם 4 מן הבחינה הנורמטיבית – אינו מתיישב עם מדיניות משפטית ראויה בדבר יחסי העבודה שצריכים לשרור במקום עבודה. במילים אחרות. לא נעלמה מעיני העובדה כי נאשם 4 לא התווה את נוהלי העבודה במחסן אלא מילא אחר הוראות שקיבל מן הנאשמים 2 ו-3, לרבות בנושא השימוש במלגזה. כמו כן, לא היה דופי בפעולותיו של נאשם 4, אשר נהג על-פי שגרת העבודה הקלוקלת והמסוכנת שהתפתחה במחסן, לפיה מעלים עובדים על מלגזה למדפים הגבוהים, תוך הקפדה על "הוראות הבטיחות" בדבר שימוש במשטח סגור ואחיזה במעקה כל משך תנועת זרוע המלגזה. ואולם, מלבד היותו ממלא הוראות המתקבלות מגבוה, לנאשם 4 היתה אחריות אישית כלפי חבריו לעבודה לנהוג בזהירות ולהימנע מלסכן את שלומם. אחריות זו מתווה את גבולות הציות להוראות מגבוה. מעמדו של הנאשם כעובד אינו מביא להשלט אותה אחריות וחובת הזהירות שבצידה. נאשם 4 יכול היה וצריך היה לצפות התרחשותה של תאונה שבה יפול אדם מראש המלגזה וימות, כפי שארע למנוח, ומשום כך היה עליו להימנע מלהעלות אנשים על המלגזה. הסכמתו לעשות כן דרך כלל, והרמתו של המנוח בעת התאונה בפרט, עולים כדי התרשלות ומצדיקים הרשעתו של נאשם 4 בעבירה של גרם מוות ברשלנות.

בשולי הדברים אוסיף, כי אין בעובדה שהתאונה אירעה לאחר שתמה הרמת משטח המלגזה, בעת שנאשם 4 היה פסיבי, כדי לנתק את הקשר הסיבתי בין התרשלותו של נאשם 4 לבין התוצאה המצערת. שהרי אלמלא העלה נאשם 4 את המנוח, לא היה הלה מגיע לגובה שממנו נפל אל מותו. כמו כן, פעולות הפריקה שביצע המנוח בעת שניצב על משטח המלגזה היו ידועות לנאשם 4, לרבות האפשרות שהמנוח ינסה להגיע לסחורה מרוחקת ויחרוג מגבולות המשטח. נאשם 4 ידע כי מדובר בסיטואציה מסוכנת, ולכן הזהיר את המנוח לבל יעלה. ואולם, בסופו של דבר העלה נאשם 4 את המנוח באמצעות המלגזה כשהוא ניצב על משטח ובכך איפשר, ברשלנות, את התממשות הסיכון הטמון בפעולה זו.

50. על יסוד כל האמור לעיל, הגעתי לכלל מסקנה כי יש להרשיע את נאשם 4 בעבירה של גרם מוות ברשלנות, לפי סעיף 304 [לחוק העונשין](#), ולא בעבירה של הריגה אשר יוחסה לו בכתב האישום.

עבירה על תקנות ארגון הפיקוח על העבודה

51. נאשמים 1-3 הואשמו גם בעבירה של אי מסירת מידע והדרכת עובדים בניגוד להוראת תקנה 15 לתקנות ארגון הפיקוח על העבודה. תקנות ארגון הפיקוח על העבודה מטילות שורה של חובות על "מחזיק במקום העבודה" (בכלל זה מעביד, בעלים, מנהל בפועל ועוד) בנושא מסירת מידע לעובדים אודות הסיכונים במקום העבודה והדרכתם בעניינים אלה. על-פי האמור בתקנות, יקיים מחזיק במקום העבודה הדרכה (בעל פה ובכתב) בדבר מניעת סיכונים והגנה מפניהם באמצעות בעל מקצוע מתאים ויוודא שכל עובד הבין את הסיכונים והוא בקיא דיו בנושאי ההדרכה, בהתאם לתפקידו ולסיכונים להם הוא חשוף. כמו כן, נדרש מחזיק במקום עבודה לוודא שההדרכה הובנה והעובדים פועלים על פיה. תקנות ארגון הפיקוח על העבודה קובעות, כי במקום עבודה יוכשרו נאמני בטיחות, תוקם ועדת בטיחות וינהל פנקס הדרכה.

אין מחלוקת, כי נאשמים 1-3 לא קיימו את הוראות תקנות ארגון הפיקוח על העבודה. ב"כ הנאשמים טען, כי הנאשמים לא ידעו על קיומן של התקנות האמורות ולא הודרכו לנהוג על פיהן. בטיעונו, נסמך ב"כ הנאשמים על דבריה של זליגר בעדותה, כי המרכול "נפל בין הכסאות" במובן זה שניתן לו רשיון עסק על-ידי עיריית ירושלים, אך בתהליך קבלת הרשיון נאשם 1 לא הופנה לאגף הפיקוח על בטיחות בעבודה במשרד התמ"ת על-מנת לקבל הנחיות באשר לדרישות הבטיחות במקום. ואלה דבריה: "...מר נוימן הנאשם 1, אמר שיש לו רשיון עסק והציג לי וזה עובדות שיש בנספחים לדוח. אז הוא שאל אותי שאלה טבעית: אז למה כאשר הוא קיבל רשיון עסק מהעירייה לא אמרו לו שום דבר על הבטיחות. כן אמרתי לו שזה נופל בין הכסאות כי יש חוק רישוי עסקים שמכוחו נחקק צו רישוי עסקים. צו זה בעצם נותן הנחיה למועצות אזוריות ולעיריות דרך פעולה למתן רשיון עסק, לכל מיני עסקים שקיימים. ויש שם טבלה ובה יש התייחסות למשרדים נוספים של המדינה שחייבים לתת הסכמה שלהם למתן רשיון עסק" (בעמ' 37, שורות 21-27). אין בידי לקבל טענה זו. גם אם נפלו פגמים בתהליך קבלת רשיון העסק למרכול בכל הקשור לענייני בטיחות בעבודה, אין בכך כדי להצדיק את שגרת העבודה המסוכנת שאיפשרו נאשמים 1-3. לו ניתנה הדעת במרכול לענייני בטיחות העובדים דרך כלל ובטיחותם של העושים שימוש במלגוזות באופן מפורט, אף אם באופן אחר מזה המוסדר בתקנות ארגון הפיקוח על העבודה, דיינו. ואולם, על-פי חומר הראיות, כמובא לעיל, שגרת העבודה במרכול לא הביאה בחשבון התחשבות בשיקולי בטיחות בעבודה. כפי שנקבע, לא היו במחסן סולמות אשר איפשרו הגעה לסחורה המונחת על המדפים הגבוהים

וואף אם היו סולם אחד או שניים, מספרם וגובהם לא היו מספקים), עובדים בלתי מיומנים הורשו להפעיל את המלגזות (לנאשם 4 לא היה רשיון נהיגה ואילו נאשם 3 העיד כי התחיל להשתמש במלגזה על דעת עצמו), שגרת העבודה באמצעות המלגזות היתה מסוכנת ביותר, ואף כאשר הוזמן למקום מדריך מקצועי לא הפסיקה העלאת עובדים על משטח ולא נעשה דבר על-מנת לרכוש סל הרמה תקני. זאת, על אף שנושא העלאת עובדים באמצעות מלגזה עלה בעת ההדרכה, והובהר באופן חד משמעי כי הדרך היחידה הבטוחה לעשות כן היא באמצעות סל הרמה תקני. אזכיר, כי נאשם 1 אמר בעדותו שערך לימוד וביורור מקיפים לפני שפתח את המרכול. לו עשה כן, כפי שהיה עליו לעשות כמי שמבקש לפתוח מפעל שהעבודה בו כרוכה בסיכונים, בוודאי היה מנהיג במקום שגרת עבודה בטוחה הרבה יותר. לא למותר לחזור ולציין, כי נאשם 1 היה זה שאמר שדאג בעבר לעריכת הדרכות בנושא הפעלת מלגזות – טענה שהיוותה חידוש לנאשמים האחרים ולבא כוחו. במצב דברים זה, אני רואה להרשיע את נאשמים 1-3 גם בעבירה על הוראות תקנות ארגון הפיקוח על העבודה.

מחדלי חקירה

52. כל הנאשמים טענו להתקיימותם של מחדלי חקירה במהלך עבודת המשטרה. כך למשל, העידה זליגר כי השוטרים צילמו בוידאו את זירת התאונה כשהגיעו למקום, אך תיעוד מצולם כאמור לא נמצא בחומר החקירה; לא נמצא גם תיעוד טביעת נעלו של המנוח על משטח המלגזה ("סימני פסיעה" שצוינו במזכר שערך אוריאל אליהו ואשר על פי עדותה של זליגר צולמו על ידי המשטרה); לא תועד המשטח ממנו נפל המנוח בעת התאונה; עד ראיה אפשרי בשם שי, אשר הזעיק את נאשם 3 מחדר האוכל, לא נחקר כלל; לא בוצעה נתיחה של המנוח לאחר המוות בשל התנגדות המשפחה, ועוד. כפי שנפסק לא אחת, **"...למרבה הצער מעטות הן החקירות המושלמות. השאלה היא בסופו של יום אם התביעה הציגה ראיות המוכיחות את האישום מעבר לספק סביר"** (ע"פ [7164/07](#) אלהוושלה נ' מדינת ישראל, מיום 11.2.08, מפי כב' השופטת נאור; וראה גם: ע"פ [5391/07](#), 5410/07 כהן נ' מדינת ישראל, מיום 31.12.07). גם בענייננו חקירת המשטרה את התאונה בה קיפד המנוח את חייו לא היתה מושלמת אך, כמובא לעיל בהרחבה, שוכנעתי כי עלה בידי המאשימה להוכיח מעבר לספק סביר את אשמתם של הנאשמים. אין במידע החסר אשר יכול היה להתקבל אילו נוהלה חקירה מיטבית כדי לשנות ממסקנתי זו.

סיכום

53. על יסוד כל האמור לעיל, אני מחליטה להרשיע את נאשמים 2 ו-3 בעבירה של הריגה לפי סעיף 298 [לחוק העונשין](#), ואת נאשמים 1 ו-4 בעבירה של גרם מוות ברשלנות לפי סעיף 304 לחוק העונשין. נאשמים 1-3 מורשעים בזאת גם בעבירה על תקנה 15 לתקנות ארגון הפיקוח על העבודה.

ניתנה היום, כ' באייר תשס"ט (14 במאי 2009) במעמד ב"כ המאשימה, הנאשמים 1 עד 4 ובאי כוחם.

אורית אפעל גבאי 54678313-2134/06

אורית אפעל-גבאי, שופטת

נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה